

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI GÜVENLİK VE TERÖRİZM ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ SİĞINMACILARIN İNSANİ
GÜVENLİĞİ: AFAD ÖRNEĞİ**

Hacer KAYA

Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ARAS

Nevşehir
Ocak 2021

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI GÜVENLİK VE TERÖRİZM ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ SİĞİNMACILARIN İNSANÎ
GÜVENLİĞİ: AFAD ÖRNEĞİ**

Hacer KAYA

Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ARAS

Nevşehir
Ocak 2021

TEŞEKKÜR

Tez aşaması süreci benim için hem güzel hem de gerçekten zorlu bir süreçti. Yeri geldi “Tamam artık benden bu kadar.” dediğim zamanlarım oldu. Bu zamanlarımda bile başaracağıma olan inancını kaybetmeyen, vermiş olduğu tavsiyeleri ve öğütleriyle tez çalışmamı yeniden sıkı sıkıya sarılmamı sağlayan, eleştirileri benim için çok kıymetli olan, çalışmamın hazırlanması sürecinde ilk aşamadan son aşamaya kadar tecrübelerini, desteğini, düşüncelerini ve yardımını esirgemeyen değerli hocam ve Tez Danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ARAS’a çok teşekkür ederim.

Görüşmenin gerçekleşmesi sürecinde destek olan, kolaylık sağlayan ve kaynak konusunda yardımcı olan AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu’na; Suriye Koordinasyon Çalışma Grup Başkanı Sayın Erkan DOĞANAY’a, AFAD Uzmanı Sayın Osman GÜLEŞEN’e, Grup personeli Sayın Seyfettin KARABULUT’a ve Grup personeli Sayın Mehmet TEKİN’e ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca maddî ve manevî olarak yanımda olan, desteklerini esirgemeyen, her zaman moral ve motivasyon anlamında beni yücelten, bana inanan ve güvenen sevgili aileme; annem Rabiye KAYA’ya, babam Veli KAYA’ya, kardeşlerim Elif KESKİN’e, Ayşegül HACIOĞLU’na, Serkan KAYA’ya, Cansever KAYA’ya ve Erkan KAYA’ya çok teşekkür ederim.

Hacer KAYA

TÜRKİYE'DEKİ SURIYELİ SİĞINMACILARIN İNSANÎ GÜVENLİĞİ: AFAD ÖRNEĞİ

Hacer KAYA

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası
Güvenlik ve Terörizm Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2021

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ARAS

ÖZET

Bu çalışmada Suriye Arap Cumhuriyeti'nde (Suriye) yaşanmış olan iç savaştan dolayı Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların insanî bazı ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için Türkiye Cumhuriyeti Devleti (Türkiye) tarafından yürütülmüş olan bazı faaliyetler “insanî güvenlik” kavramı çerçevesinde incelenmiştir. Çünkü “Suriye'den Türkiye'ye gelen sığınmacılar sorunu” bir yandan “insanlık sorunu” olarak görülmekte, diğer yandan Türkiye'yi hâlihazırda ve yakın gelecekte terörizm meselesi temelinde etkileyebilecek olan bir “iç güvenlik sorunu” olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmada Suriye'deki iç savaşın Türkiye'de algılanan olumsuz etkilerinin yönetilmesi sürecinde görevlendirilmiş olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından gerçekleştirilmiş olan faaliyetler incelenmiştir. Bu faaliyetlerin incelenmesi sırasında “insanî güvenlik” kavramı içerisinde temellendirilmiş olan yedi alt kategoriden dördüne odaklanılmıştır. Suriyeli sığınmacıların ekonomik güvenliklerinin, sağlık güvenliklerinin, gıda güvenliklerinin ve kişisel güvenliklerinin sağlanıp sağlanamadığını belirlemek çalışmanın temel amacıdır.

Nitel bir araştırma olan çalışmada veriler iki farklı yöntemle toplanmıştır. “Görüşme Formu” araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ve birincil kaynaktan veri toplamak amacıyla kullanılan veri toplama aracıdır. Bundan başka, hem birincil kaynaktan elde edilen verileri teyit etmek hem de veri çeşitliliği sağlamak amacıyla, ikincil kaynaklara da başvurulmuş bu doğrultuda alan yazın taraması yapılmıştır. Toplanan veriler “verilerin azaltılması”, “verilerin sunumu”, “sonuç çıkarma ve doğrulama” kapsamındaki üç etkinlik basamağı çerçevesinde çözümlenmiştir.

Bulgular Türkiye'nin bölgesel bir sorun olan Suriyeli sığınmacılar sorununu hem bir “insanlık sorunu” hem de bir “iç güvenlik sorunu” temelinde başarılı biçimde yönetip yönetemediğini değerlendirmek için kullanılmıştır. Değerlendirmeler neticesinde Türkiye'nin Suriyeli sığınmacı sorununu hem bir insanlık sorunu hem de bir iç güvenlik sorunu temelinde başarıyla yönetebildiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın sonuçları benzer bir durumun gelecekte tekrar yaşanması halinde Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) tarafından yürütülecek olan çalışmalara katkı sağlayabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli sığınmacı, İnsanî güvenlik, Millî güvenlik, AFAD, Terörizm

HUMANITARIAN SECURITY OF SYRIAN ASYLUM SEEKERS IN TURKEY: AFAD EXAMPLE

Hacer KAYA

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences, International
Security and Terrorism, M.A., Ocak 2021

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Hüseyin ARAS

ABSTRACT

In this study, some activities carried out by the State of the Republic of Turkey (Turkey) in order to meet some human needs of Syrian asylum seekers coming to Turkey due to the civil war in the Syrian Arab Republic (Syria) were examined within the framework of the concept of “humanitarian security”. Because the “problem of asylum seekers coming to Turkey from Syria” is seen as a “humanitarian problem” on the one hand and a “domestic security problem” that could affect by the State of the Republic of Turkey on the basis of terrorism in the current and near future.

In the study examined the activities carried out by the Directorate of Disaster and Emergency Management (AFAD), which was assynsed in the process of managing the perceived negative effects of the civil war in Syria in Turkey. During the study of these activities, four of the seven sub-categories based on the concept of “humanitarian security” were focused. The main objective of the study is to determine whether the economic security, health security, food security and personal security of Syrian asylum seekers can be ensured.

In the study, which was a qualitative research, the data were collected in two different methods. “Interview Form” is a data collection tool developed by the researcher in accordance with the purpose of the research and used to collect data from the primary source. In order to confirm the data obtained from the primary source and to provide a variety of data, secondary sources were also referenced and the field was scanned accordingly. The collected data were resolved within the framework of three activity step within the scope of “data reduction”, “presentation of data”, “conclusion and verification”.

The findings were used to assess whether Turkey was able to successfully manage the syrian asylum seekers problem, which is a regional problem, on the basis of both a "human problem" and a "domestic security problem". As a result of the evaluations, it was determined that Turkey was able to successfully manage the Syrian asylum-seeker problem on the basis of both a human problem and a domestic security problem. The results of the study will be able to contribute to the studies to be carried out by the Directorate General of Migration Management (GIGM) of the Ministry of Interior of the Republic of Turkey if a similar situation occurs again in the future.

Keywords: Syrian asylum seeker, Humanitarian security, National security, AFAD, Terrorism

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	
KABUL VE ONAY SAYFASI	
TEŞEKKÜR	
ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSANİ GÜVENLİK VE SURİYELİ SIĞINMACI MESELESİ

1.1.Güvenlik Anlayışında Yaşanan Değişim	8
1.2.İnsanî Güvenlik Nedir?	10
1.2.1.Alan Yazında İnsanî Güvenlik.....	11
1.2.2.Birleşmiş Milletler (BM) 1994 Tarihli İnsanî Kalkınma Raporu'nda İnsanî Güvenlik.....	13
1.2.2.1.Ekonomik Güvenlik.....	15
1.2.2.2.Sağlık Güvenliği.....	15
1.2.2.3.Gıda Güvenliği	16
1.2.2.4.Çevre Güvenliği.....	16
1.2.2.5.Kişisel Güvenlik (Birey Güvenliği).....	17
1.2.2.6.Toplumsal Güvenlik	17
1.2.2.7.Siyasî Güvenlik	18
1.2.3.Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY) Kapsamında İnsanî Güvenlik	19
1.3.Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri	21

1.4.Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik İnsanî Güvenlik Çalışmaları.....	26
--	----

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	30
2.2.Araştırma Problemi.....	33
2.3.Alt Problemler.....	35
2.4.Sayıltı.....	35
2.5.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	35
2.6.Evren ve Örneklem.....	36
2.7.Verilerin Toplanması.....	36
2.8.Verilerin Çözümlemesi.....	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

3.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	43
3.1.1.Birincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular ve Yorum.....	43
3.1.2.İkincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular ve Yorum.....	44
3.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	48
3.2.1.Birincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular ve Yorum.....	48
3.2.2.İkincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular ve Yorum.....	49
3.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	52
3.3.1.Birincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular ve Yorum.....	52
3.3.2.İkincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular.....	53
3.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	55
3.4.1.Birincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular.....	56
3.4.2.İkincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular.....	57
3.5.Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	59

SONUÇ ve ÖNERİLER.....	67
-------------------------------	-----------

KAYNAKÇA.....	76
EKLER.....	84
ÖZ GEÇMİŞ	89

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
ECHO	: European Union Civil Protection and Humanitarian Aid
EYDAS	: Elektronik Yardım Dağıtım Sistemi
GBM	: Geçici Barınma Merkezi
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GKY	: Geçici Koruma Yönetmeliği
IFRC	: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies
İHH	: İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı
OHCHR	: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
ORSAM	: Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
SGDD	: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
SUY	: Sosyal Uyum Yardımı
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TESEV	: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
UNDP	: United Nations Development Programme
WFP	: World Health Organization

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1. 20 Mart 2018 Tarihine Kadar İllere Göre Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacı Sayısı.....	28
Tablo 2.2. Değerlendirme Tablosu.....	41
Tablo 3.3. Geçici Barınma Merkezi Dışındaki Suriyeli Sığınmacıların Son Bir Ayda Çalışma Durumları	45
Tablo 3.4. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'de Çalışabilecekleri İş Kollarını ve Sektörleri Yeterli Bulma Durumları	47
Tablo 3.5. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Sağlık Hizmetlerinden Faydalanma Durumları.....	49
Tablo 3.6. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'de Faydalandıkları Sağlık Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumları.....	51
Tablo 3.7. Geçici Barınma Merkezleri Dışındaki Suriyeli Sığınmacıların Gelecek 7 Gün İçin Yeterli Yiyeceğe veya Yiyecek Temin Edebilecek Paraya Sahip Olma Durumları.....	54
Tablo 3.8. Ekonomik Güvenlik İçin Ölçütler ve Uyumluluk Derecesi.....	60
Tablo 3.9. Sağlık Güvenliği İçin Ölçütler ve Uyumluluk Derecesi.....	62
Tablo 3.10. Gıda Güvenliği İçin Ölçütler ve Uyumluluk Derecesi	63
Tablo 3.11. Kişisel Güvenlik (Birey Güvenliği) İçin Ölçütler ve Uyumluluk Derecesi	65

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Güvenliğin Genişlemesi ve Derinleşmesi..... 9

GİRİŞ

Arap Baharı olarak adlandırılan halk ayaklanmaları 2010 yılının son aylarında başlamıştır. Arap halklarının demokrasi, özgürlük, insan hakları vb. ile ilgili talepleri nedeniyle yaşanmış olan bu siyasî içerikli ve silahlı halk hareketleri, etkisini bahar aylarında artırması ve Arap ülkelerinde demokrasinin yerleşmesi ile ilişkilendirilmesi gibi nedenlerle Arap Baharı olarak adlandırılmıştır. Bu süreçte Arap ülkelerinde protestolar, mitingler, gösteriler ve iç çatışmalar yoğun olarak yaşanmıştır.

Arap Baharı olarak adlandırılan süreçte gerçekleşen halk hareketlerinin amacı liderlerin, rejimlerin, ekonomik ve politik yapının değişmesini sağlamaktır. Yolsuzluklar, işsizlik sorunu, gelir dağılımındaki adaletsizlikler, insan onuru, özgürlükler vb. gibi gerekçelerle harekete geçen halk kitleleri ülkelerindeki liderlerin devrilmesi sayesinde amaçlarına ulaşabileceklerini düşünmüşlerdi. Ancak her şey beklendiği gibi gerçekleşmemiştir. Bazı ülkelerde liderler devrilmiş ve müteakiben serbest seçimler yapılabilmiş olsa da hedeflenen değişim tam anlamıyla yaşanmamıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Arap Baharı olarak adlandırılan sürecin amaçlarıyla örtüşmeyen sonuçlara sebep olduğu söylenebilir.

Var olan sistemlerin değişmesinden ziyade bir yıkım meydana gelmiştir. İç istikrarsızlıklar, iç savaşlar, kaoslar, kitlesel katliamlar, askerî darbeler ve mülteci sorunu gibi birçok olumsuz sonuç ortaya çıkmıştır. Sürecin etkisinde olan ülkelerin mezhepsel, siyasî ve etnik çatışmalar gibi iç dinamiklerinden kaynaklanan sorunlar ve bölge dışındaki ülkelerin doğrudan ya da dolaylı yollardan müdahaleleri bu sonuçların yaşanmasına neden olmuştur. Böylece bölgesel güvenlik tehlikeye düşmüş, özellikle enerji kaynakları yataklarının korunması sorunu baş göstermiş ve enerji kaynakları bölge dışında yer alan ülkelere açık hedef haline gelmiştir. Bölgede amaçlanan istikrar ve güven ortamı tesis edilememiş, demokrasi tam anlamıyla inşa edilememiştir. Buna bağlı olarak otorite boşlukları yaşanmış veya serbest seçimlerle seçilen devlet yöneticilerine karşı ülke içerisinde oluşan muhalefetin şiddeti devam etmiştir.

Süreç genel olarak değerlendirildiğinde, kitlesel halk hareketlerinin toplumların kazançlarından ziyade büyük güçlerin çıkarlarına hizmet eden sonuçlar ürettiği

görülmektedir. Bu yüzden Arap Baharı olarak anılan süreci başlatan nedenler kadar, ortaya çıkardığı sonuçlar da önemlidir. Çünkü Arap ülkelerinde yarattığı istikrarsızlığın etkileri günümüzde dünyanın çeşitli bölgelerinde devam etmektedir.

Arap coğrafyasındaki bu halk ayaklanmalarının görüldüğü devletlerden biri Suriye Arap Cumhuriyeti'dir (Suriye). Arap Baharı olarak adlandırılan süreç Suriye'de 2011 yılının ortalarında etkisini göstermeye başlamıştır. Ülkenin tamamında etki gösterdiği söylenemese de mevcut iktidarın değişmesini, insan haklarının kullanılmasını ve gelir adaletsizliğinin ortadan kaldırılmasını isteyen Suriye halkının eylemleri ve gösterileri Suriye'de yıllarca süren bir iç savaşın başlangıcı olmuştur. Suriye'nin Devlet Başkanı olan Beşşar Esad, göstericilerin isteklerini karşılamak ve onlarla uzlaşmak yerine gösterilerin sert bir şekilde bastırılması yoluna gitmiştir. Bu durum ülke içerisindeki karışıklığın günümüze kadar devam etmesine neden olmuştur. Bu iç savaş bir sonucu olarak Suriye'den başka ülkelere kitlesel göçler gerçekleşmiştir. Bu göçlerin hedefindeki ülkelere biri Türkiye olmuştur.

Suriye'deki iç savaşın Türkiye'ye doğru sebep olduğu ilk kitlesel göç hareketi 29 Nisan 2011 tarihinde gerçekleşmiştir. İlk kez bu tarihte 252 kişiden oluşan grup Hatay'ın Yayladağı ilçesinden girerek Türkiye'ye sığınmıştır. Suriye'den Türkiye'ye gelen sığınmacı¹ sayısı 2011 yılının sonunda 9 bine, 2012 yılının sonunda 136 bine, 2013 yılının sonunda 710 bine, 2014 yılının sonunda 1 milyon 117 bine, 2015 yılının sonunda 2 milyon 438 bine, 2016 yılının sonunda 2 milyon 750 bine ve 2017 yılı sonunda ise 3 milyon 20 bine ulaşmıştır (AFAD, 2016: 16-17). 2018 yılının sonunda

¹Bu çalışmada Suriye'de yaşanmış olan iç savaş nedeniyle Türkiye'ye gelen kişileri genel olarak ifade etmek için hem yaygın günlük kullanımı hem de Türk hukuk sistemindeki kullanımın uygun görülmesi nedeniyle "sığınmacı" kavramı kullanılmıştır. Çalışmada geçen "sığınmacı" kelimesi "geçici koruma statüsü" altındaki Suriyelileri ifade etmektedir. Çünkü Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 3. maddesinde "sığınmacı", "ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı" biçiminde tanımlanmaktadır. Bkz. 30 Kasım 1994 tarih ve 22127 sayılı Resmî Gazete. Ayrıca çalışmada "Suriye'den gelen sığınmacılar" tabiri yerine çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde "Suriyeli sığınmacı" ifadesi kullanılacaktır. Türkiye'ye Suriye'den gelen sığınmacıların hepsinin Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı olmadığına bilincinde olarak metnin anlam bütünlüğüne uygun olması sebebiyle "Suriyeli sığınmacı" tabirinin kullanılması tercih edilmiştir.

3 milyon 618 bine ulaşan sığınmacı sayısı 2019 yılının sonunda 3 milyon 571 bine gerilemiş, ancak Kasım 2020 itibarıyla sığınmacı sayısı 3 milyon 635 bini geçmiştir (Mülteciler Derneği, 2020). Suriye’den çok sayıda sığınmacının Türkiye’ye gelmesi, Türkiye’yi “sığınmacı sorunu” ile karşı karşıya bırakmıştır. Türkiye’deki Suriyeli sığınmacı sayısı arttıkça bu sorunun başarılı bir şekilde yönetilmesi önemli hale gelmiştir. Çünkü bu sorunla bağlantılı olarak Türkiye’de bir yandan çeşitli iç güvenlik sorunları yaşanmış diğer yandan iç güvenlik sorunlarının artacağına ilişkin kaygılar çoğalmıştır. Türk halkının Suriyeli sığınmacılara yönelik algılarının ve tutumlarının, sığınmacı sayısının artması ve sığınmacıların Türkiye’de kalma sürelerinin beklenenden fazla uzaması gibi nedenlerle olumsuzlaşmaya başlamış olması bunun kanıtlarındandır.

Bu çalışmada Suriyeli sığınmacıların, Türkiye’de mutlak surette iç güvenlik sorunlarının nedeni oldukları ya da olabilecekleri iddia edilmemektedir. Ancak yine de Suriyeli sığınmacıların insanî güvenliklerinin sağlanamamış olmasının ve belki de bununla bağlantılı olarak sığınmacılar hakkında Türk halkının algısını olumsuz yönde etkileyen bazı olaylar yaşanmasının birtakım iç güvenlik sorunlarına yol açabilmesi ihtimali barındırdığı düşünülmektedir. Bu ihtimalin göz ardı edilemeyeceği konusundaki değerlendirmeler bu çalışmanın gerekçesini oluşturmaktadır.

Türkiye’deki Suriyeli sığınmacı sayısının giderek artması üzerine Türkiye Cumhuriyeti Devleti hukuk sisteminde birtakım düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Bu çerçevede 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91. maddesine dayanılarak hazırlanan ve 22/10/2014 tarihli ve 29153 numaralı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyeli sığınmacılar geçici koruma statüsü altına alınmış ve sığınmacılara yönelik tüm hizmetlerin koordinasyonundan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) sorumlu tutulmuştur. Güvenlikten eğitime, barınmadan sağlığa kadar çok sayıda hizmet gerek geçici barınma merkezlerinde² gerekse geçici barınma merkezleri dışında Suriyeli sığınmacılara sunulmuş ve onların en temel ihtiyaçlarının

²Sığınmacılar için sağlanan çadır, kamp, konteyner kent vb. gibi yerleşim birimlerini ifade etmek için “geçici barınma merkezi” kavramı kullanılmıştır. Çünkü dönemin AFAD Başkanı Dr. Fuat Oktay, “Sığınmacıların bir ilde yaşadıkları psikolojisine sahip olmalarını ve kendilerini evde hissetmelerini amaçladık.” demiştir. Bkz. ORSAM, 2014.

karşılanması için çalışılmıştır (AFAD, 2017: 11). Bu koordinasyon görevinin AFAD'a verilmesi Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılara yönelik dikkate değer bir politikasıdır. Çünkü sığınmacı durumuna düşmüş olan insanların insanî nitelikteki bazı ihtiyaçlarının karşılanması hem bir vicdan meselesidir hem de sığındıkları devleti ve toplumu hedef alabilecek potansiyel güvenlik tehditlerinin yönetilmesinin gereğidir. Bu politikayla sığınmacı sorununun bir insanlık sorunu olarak görüldüğü, sığınmacıların temel ihtiyaçları karşılanırsa sığınmacıların iç güvenlik sorunlarına sebep olmalarının önüne geçilmesinin önemli bir gereği olarak değerlendirilmiş olduğu düşünülmektedir.

Suriyeli sığınmacılar meselesinin başlamasıyla beraber bu alandaki akademik çalışmalar hız kazanmıştır. Barın (2015: 10-56), Çetinkaya, Erbaş ve Özceylan (2016: 5-21), Babacan, Coşkun, Dönmez ve Mermer (2017: 272-279), Bakbak (2018: 249-288), Cüce (2018: 228-245), Açak ve Karabulut (2018: 131-144), Yılmaz ve Ünal (2018: 318-330) Suriyeli sığınmacılar meselesini sığınmacıların insanî ihtiyaçlarının karşılanması bağlamında ele almışlardır. Bu araştırmacılar, Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarının giderilmesi için gerekli önlemlerin alınması sorununu incelemişlerdir.

Çilingir, Düşündere ve Özpınar (2016: 1-6), Nowrasteh (2016: 173-182), Akgül, Birinci ve Pazarbaşı (2018: 153-167), Karasu (2018b: 21-41), Akın, Bulut ve Karakaya (2018: 207-222), Buz ve Uslu (2019: 41-54), Koç ve Türk (2020) ise sığınmacıların güvenlik sorunu öznesi olmaları ile ilgili çalışmalarda bulunmuşlardır. Bu araştırmacılar ise, sığınmacıların gelişile birlikte artmış olan problemlerin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne (Türkiye'ye) yönelik etkilerini araştırmışlardır.

Türk halkının Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz algı ve tutumları sığınmacı sorununun suç gerekçesiyle başarılı biçimde yönetilmesini elzem hale getirmektedir. Alan yazındaki göç ve suç arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar bunun önemini göstermektedir. Mears (2001), Bianchi, Buonano ve Pinotti (2012), Carliss, Curtis ve Fitzgerald (2012), Martinez ve Stowell (2012), Kubrin ve Ousey (2018), Ağır ve Sezik (2015), Akgül, Kaptı ve Demir (2015), Karasu (2018a) ve Kızmaz (2018) göç ve suç arasındaki ilişkiyi incelemiş olan araştırmacılardan bazılarıdır. Gerek uluslararası alan yazında gerekse Türkçe alan yazında yer alan bu çalışmalarda göç ve suç arasında

doğrudan bir ilişki kurulamayacağı, ancak göç alan ülkelerde gerekli önlemler alınmazsa göçmenlerin güvenlik sorunlarına neden olabileceği tespit edilmiştir.

Sözü edilen çalışmalardan farklı olarak bu çalışmanın odak noktası, hem bir insanlık sorunu hem de iç güvenlik sorunu olarak görülmesi gerektiği düşünülen sığınmacı meselesinde AFAD tarafından insanî güvenliğin dört boyutu temelinde gerçekleştirilmiş olan faaliyetleri incelemektir.

Çalışmada Suriye'deki iç savaş nedeniyle ülkelerinden göç ederek Türkiye'ye geldikten sonra Türkiye'deki geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan ve geçici barınma merkezlerinde hiç yaşamamış olan ancak her hâlükârda AFAD kayıtlarında yer alan Suriyeli sığınmacılar odak noktasıdır. Başka bir ifadeyle çalışmada AFAD'da kaydı bulunan sığınmacılar için Nisan 2011-Mart 2018 tarihleri arasında AFAD koordinasyonunda gerçekleştirilmiş olan faaliyetler incelenmiştir. Bu gerekçe çalışmada Ankara'da Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Genel Merkezi'nde "AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu"yla gevşek yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çalışmanın amaçlarıyla ilişkili olarak alan yazın incelemesi de gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma Suriyeli sığınmacılarla birebir görüşme yapılması suretiyle gerçekleştirilemez miydi? Yani AFAD'dan elde edilen bilgilerin haricinde onların yapılmış olan çalışmalara ilişkin memnuniyetlerinin tespit edilmesi çalışmanın amacına daha uygun sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir miydi? Sağlayabilirdi, ancak çalışma hem geçici barınma merkezlerinde hem de geçici barınma merkezleri dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacılara yönelik AFAD tarafından gerçekleştirilmiş olan faaliyetleri incelemektedir. Çalışma asıl olarak Suriyeli sığınmacıların insanî güvenlik temelinde AFAD tarafından gerçekleştirilmiş olan çalışmalara ilişkin memnuniyetlerini araştırma amacıyla değildir. Yine de hâlihazırda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) koordinatörlüğünde faaliyetleri devam ettirilen geçici barınma merkezlerinde yaşayan ve AFAD tarafından gerçekleştirilmiş olan çalışmalardan istifade etmiş olan Suriyeli sığınmacılara ulaşım onlarla çalışmaya ilişkin birebir görüşmeler gerçekleştirilebilirdi. Ancak Kovid-19 virüsü nedeniyle var olan salgının yarattığı risk buna engel olmuştur.

İnsanî güvenliğin yedi (7) alt kategorisinden üçü olan siyasî güvenlik, toplumsal güvenlik ve çevre güvenliği konularından çalışmada bahsedilmemiştir. Çünkü Suriye’de yaşanmış olan iç savaş sonucu kitlesel olarak Türkiye’ye göç eden Suriyeliler “sığınmacı” statüsüne sahiptir. Yani Türkiye Cumhuriyeti Devleti vatandaşı olmadıkları için Suriyeli sığınmacıların siyasî güvenliklerinin sağlanması için herhangi bir çalışmanın yürütülmesinin beklen(e)mediği değerlendirilmiştir. Ayrıca AFAD siyasî güvenlikle ilgili faaliyetlerde bulunmamaktadır. Öte yandan sığınmacıların toplumsal güvenlikleri ve çevre güvenlikleri kapsamındaki ihtiyaçları öncelikli olarak karşılanması gereken acil ihtiyaçlar temelinde değerlendirilmiştir. Sığınmacıların yaşamlarını idame ettirebilmeleri için öncelikli olarak yukarıda bahsedilen dört insanî güvenlik alanındaki ihtiyaçlarının giderilmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür. Bu yüzden çalışmada insanî güvenliğin yedi alt kategorisinden olan ekonomik güvenlik, sağlık güvenliği, gıda güvenliği ve kişisel güvenlik (birey güvenliği) konuları ele alınmışken, siyasî güvenlik, toplumsal güvenlik ve çevre güvenliği konuları incelenmemiştir. Erdem (2016) “İnsanî Güvenlik Kavramı Bağlamında Çevre Güvenliği” başlıklı çalışmasında, insanî güvenliğin yedi alt kategorisinden biri olan çevre güvenliği konusunu incelemiştir.

Çalışmanın “İnsanî Güvenlik ve Suriyeli Sığınmacı Meselesi” başlıklı birinci bölümünde insanî güvenlik kavramı ele alınmış ve kavramın “alan yazında”, “1994 yılındaki Birleşmiş Milletler (BM) İnsanî Kalkınma Raporu”nda ve “Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında” nasıl anlaşıldığı incelenmiştir. Ayrıca Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye etkileri ve Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılara yönelik gerçekleştirmiş olduğu insanî güvenlik temelindeki hizmetleri AFAD’ın çalışmaları kapsamında bu bölümde ele alınmıştır.

Çalışmanın “Yöntem” başlıklı ikinci bölümünde araştırmanın amacı ve önemi, araştırma problemi, alt problemler, sayıltı, araştırmanın sınırlılıkları, evren ve örneklem, verilerin nasıl toplandığı ve verilerin çözümlenmesinin nasıl gerçekleştirildiği açıklanmıştır.

Çalışmanın “Bulgular ve Yorum” başlıklı üçüncü ve son bölümünde ise hem AFAD tarafından insanî güvenliğin çalışma kapsamındaki dört boyutu temelinde gerçekleştirilmiş olan faaliyetlere ilişkin hem birincil kaynaklardan elde edilen bulgular hem de alan yazın taraması yapılması sonucunda ikincil kaynaklardan elde edilen bulgular ortaya koyularak yorumlanmıştır. Ayrıca BM 1994 tarihli İnsanî Kalkınma Raporu’nda yer alan insanî güvenliğin yedi alt kategorisinden olan ekonomik, sağlık, gıda ve kişisel güvenlik tanımlarından yola çıkılarak ulaşılan ölçütler ile Geçici Koruma Yönetmeliği Kapsamında AFAD koordinatörlüğünde yürütölmüş olan çalışmaların uyumluluğu değerlendirilmiştir.

Suriyeli sığınmacı sorununun yönetilmesi için yapılmış olan çalışmalara ilişkin değerlendirmelere ve önerilere ise “Sonuç ve Öneriler” başlığı altında yer verilmiştir. Bu bölümde çalışmanın genel bir özeti yapılarak çalışmada elde edilen bulgular yorumlanmış ve ulaşılan sonuçlar okuyucuya aktarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

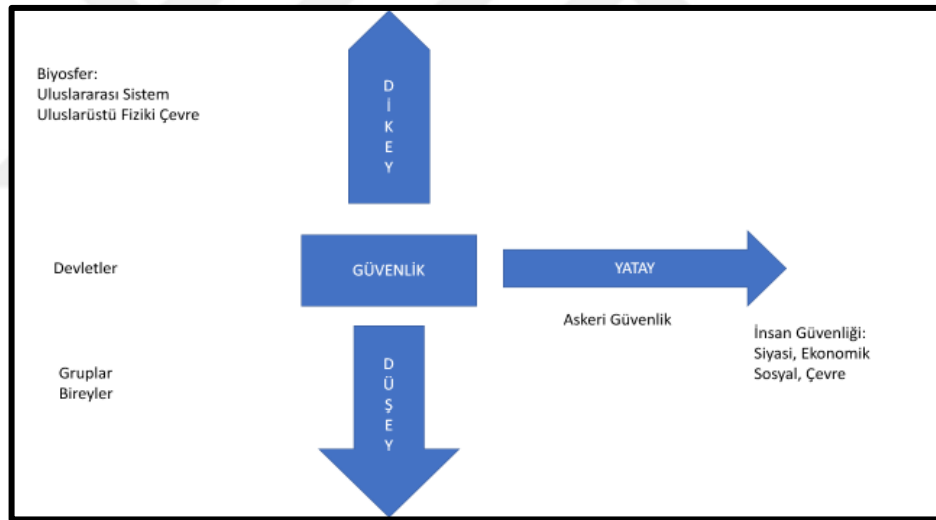
İNSANİ GÜVENLİK VE SURİYELİ SIĞINMACI MESELESİ

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle güvenlik anlayışında yaşanan değişime kısaca değinilerek insanî güvenlik kavramı ele alınmıştır. Kavram “alan yazında”, “1994 yılındaki Birleşmiş Milletler (BM) İnsanî Kalkınma Raporu”nda ve “Geçici Koruma Yönetmeliği”nde ele alındığı biçimiyle incelenmiştir. Bu inceleme, kavramın nasıl anlaşılması gerektiğinin belirlenebilmesi için önemli görülmektedir. Bölümde daha sonra Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye etkileri ve Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılara yönelik gerçekleştirmiş olduğu insanî güvenlik temelindeki hizmetleri AFAD’ın çalışmaları kapsamında ele alınmıştır.

1.1. Güvenlik Anlayışında Yaşanan Değişim

Bir Uluslararası İlişkiler (UI) kavramı olarak “güvenlik”, tanımı üzerinde devletlerce anlaşma sağlanabilen kavramlardan biri değildir. Hatta böyle bir anlaşmanın gerekliliği dahi tartışılabilir. Çünkü kavram uluslararası ilişkilerin öznesi ve başat unsuru olan devletlerin tehdit algılarına göre farklı anlamlar kazanabilmektedir. Uluslararası gelişmelere ilişkin millî değerlendirmeleri, kısa ya da uzun vadeli politik hedefleri, küresel ya da bölgesel düzeylerdeki iş birlikleri, menfaatleri, çeşitli alanlardaki yarışmaları, nüfuz elde etme çabaları, demokratiklikleri vb. devletlerin bu kavramın tanımına ilişkin yaklaşımlarının önemli belirleyicileri olabilmektedir. Bu halde güvenlik kavramının devletler tarafından kabul görebilecek nitelikteki standart bir tanımının yapılmasının mümkün olmaması bir yana, Soğuk Savaş sonrası genişleyen ve derinleşen güvenlik anlayışlarının da etkisiyle devletlerin çok farklı bakış açıları ve refleksleriyle farklı güvenlik tanımları geliştirebildikleri görülmektedir. Üstelik özgün güvenlik tanımları eleştirilememektedir.

Çünkü güvenlik Bilgin'in (2010: 76) de ifade ettiği üzere "muğlak" bir kavramdır.³ Kavramı betimlemek için kullanılabilen bu sıfat, tehdit algılarını anbean etkileyebilen küresel gelişmelerin süregittiği bir dünyada varlığını sürdürme gayretinde olan devletlerin neden kavram üzerinde standart bir tanım geliştiremediklerini açıklayabilir. Güvenlik kavramının standart bir tanımının bulunması, Soğuk Savaş sonrasında değişen güvenlik yaklaşımları açısından bakıldığında, elzem de değildir. Çünkü Soğuk Savaş sonrasında güvenliğe farklı açılardan bakmanın zorunlu hale gelmiş olması, güvenliğin tanımsal boyutta "ne olduğu"na değil, işlevsel anlamda "ne anlam ifade etmesi ve neleri hedeflemesi gerektiği"ne odaklanılmasını sağlamıştır. Devletler için potansiyel tehdit niteliğine sahip olan olguların çeşitlendiği, bu nedenle tarihsel süreçteki klasik güvenlik anlayışının tek başına sürdürülemezliği bu dönemden itibaren daha güçlü biçimde fark edilmeye başlanmıştır.

Şekil 1.1. Güvenliğin Genişlemesi ve Derinleşmesi (Kandemir, 2008: 70).

Güvenlik kavramı Soğuk Savaş sonrasında Şekil 1.1.'de görüldüğü biçimiyle genişlemiş ve derinleşmiştir. Derinleşme, devletler hâlâ güvenliğin öznesi olarak kalmaya devam etse de uluslararası sistemin, uluslararası fizikî çevrenin, grupların ve bireylerin de güvenlik kavramının kapsamı içerisine dâhil edilmesini ifade eder. Yani güvenliğin kimin için sağlanması gerektiği hususunda güvenlik öznesinin

³Güvenlik kavramının tanımlanmasındaki güçlükler hakkında daha fazla bilgi için bkz. Özcan, 2011: 447-448; Baylis, 2015: 160; Buzan, 2015: 29-32; Rothschild, 1995: 55; Paris, 2001: 89; Erhan, 2001: 78.

değişmesidir. Genişleme ise, güvenlik tehditlerinin değişmesidir. Yani güvenliğe yönelik gerçekleşen tehditler sadece askerî güvenlik kaynaklı olmamakta, bununla birlikte insanî, ekonomik, siyasî, sosyal ve çevre konularıyla da ilgili olabilmektedir.

Devletler artık etnik çatışmalar, terör ve terörizm sorunları, açlık, yoğun ve düzensiz göçler, salgın hastalıklar, iklim değişikliği, otorite boşluklarının yaratmış olduğu kargaşa, silah, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı ve bunların ticareti, kitle imha silahları vb. gibi güvenlik tehditleriyle karşı karşıyadır. Böyle bir ortamda hâkim güvenlik anlayışı yetersiz kalmaktadır. Ancak yine de Sheehan'ın (2017: 158) da dikkat çektiği üzere bu türdeki güvenlik tehditlerinin gerektirdiği yeni güvenlik alanlarının ortaya çıkması askerî güvenliğin önemini yitirdiği anlamına gelmemektedir. Böyle bir ortamda güvenlik Bilgin (2010: 71-72) tarafından da ifade edildiği üzere, sadece askerî tehditlerin varlığının belirlenmesi ve buna ilişkin önlemlerin alınması değil, bunun yanında insanların huzurunu sağlamak için alınan önlemler bütünü olarak görülmeye başlanmıştır. Güvenlik kavramı üzerinde bu değişimlerin yaşanmasında özellikle Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından Kopenhag Okulu'nda yapılan çalışmaların etkisi vardır (Emmers, 2017: 131-132).

Kopenhag Okulu'nun güvenliğe yeni anlamlar kazandıran çalışmalarının etkisiyle devletler güvenliğin tek referans nesnesi olma özelliklerini yitirmeye başlamışlardır. Alandaki çalışmalarla birlikte insan, güvenlik alanında varlığı dikkate alınan bir referans nesnesi haline gelmiştir. İnsanların birtakım ihtiyaçlarının sağlanması sorumluluğunun devletlerde olduğu ilân edilmiş, devletler insanların güvenliğini sağlamakla yükümlü tutulmuştur. Kısacası özellikle 1990'lı yıllardan itibaren güvenliğin anlamında yaşanan değişimlerle birlikte devlet odaklı güvenlik anlayışından insan (birey) odaklı güvenlik anlayışına geçiş yaşanmış; “insanî güvenlik” kavramı bu zeminde önem kazanmaya ve değer görmeye başlamıştır.⁴

1.2. İnsanî Güvenlik Nedir?

⁴İnsani güvenliğin gelişmesi hakkında daha fazla bilgi için bkz. Booth, 2012; Aksu ve Turhan, 2012: 69-80; Bilgin, 2008: 43-61; Akçapar, 2012: 539-563; Gök, 2016: 65-82; Gary and Christopher, 2001-02: 584-610; Henk, 2005: 91-106.

İnsanî güvenlik kavramının genel kabul görececek bir tanımının yapılabilmesinin bazı zorlukları vardır. Gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkelerde yaşayan insanların algıladıkları tehditler üzerinden karşılaştırma yapan Bilgin (2010: 79) insanların yaşadıkları sorunların farklılık göstermesine bağlı olarak insanî güvenlik temelindeki ihtiyaçlarının farklılaşmasının bu zorluğun nedenleri arasında bulunduğunu ifade eder. Aynı gelişmişlik ölçeğinde başka bir karşılaştırma yapmış olan Jackson (2017: 163) ise savaş tehlikesiyle yaşamayan, yeterli miktarda gıdaya ve barınma imkânlarına sahip olan gelişmiş ülkelerdeki insanî güvenlik kavramının, gelişmekte olan ülkelerde yaşanan askerî ve siyasî nitelikli tehditlerle barınma, sağlık, ekonomi bağlamındaki tehditleri hisseden insanların algıladıklarından farklı nitelik taşıdığını tespit etmektedir.

Bireyin güvenliğine yönelik sabit bir tehdit yoktur. Zaman içerisinde insanın güvenliğini etkileyen tehditler değiştikçe insanî güvenliğin kapsamı değişebilir (Kanat, Kodaman ve İren, 2016: 581). Bir başka ifadeyle insanların tehdit algıları değiştikçe güvenlik kavramına ilişkin yaklaşımları da değişime uğrayabilir. Buna göre insanî güvenliğin insanların çeşitli türden ihtiyaçlarını karşılayabilme niteliğindeki yaşam şartlarını temin edebilmeyi hedeflediği söylenebilir. Diğer bir deyişle insanın, insan olması nedeniyle daha iyi yaşam standartlarına sahip olmasının, insan hakları ihlallerine maruz kalmamasının ve insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşamasının sağlanması insanî güvenlik yaklaşımlarının temel amacıdır.

1.2.1. Alan Yazında İnsanî Güvenlik

Milyonlarca insan bulaşıcı hastalık, iç savaş, çevresel felaketler, kıtlık vb. gibi (Owen, 2004: 374) sebepler yüzünden zararlar görmektedir. Bu nedenle insanî güvenlik kavramı, hastalıklardan insan kaynaklı çevre felaketlerine, terörizmin yol açtığı insanlık trajedilerinden nükleer veya küçük silahların çoğalmasına kadar birçok konuyu içerisinde barındırmaktadır (Hampson, 2008: 238). Kavramın çok geniş bir anlam içeriğine sahip olmasına ve giderek daha fazla önem kazanmasına yol açan etkenler bulunduğu da bilinmektedir.

Acharya (2001: 9) insanî güvenlik yaklaşımının önem kazanmasına dört sebebin etki ettiğini belirtmektedir. Bu sebeplerden ilki devletlerarası ve devlet içi çatışmaların

artması, ikincisi demokratikleşmenin yayılmaya başlaması, üçüncüsü ağır insan hakları ihlallerinin yaşanması ve insanî müdahalenin ortaya çıkması, dördüncüsü ise yoksulluğun yaygınlaşması, işsizlik ve küreselleşmedir. Alkire (2003: 27) ise bu sürece katkıda bulunan sebepler arasında özgürlüğün kısıtlanması, önlenebilir nitelikteki erken ölümlerin yaşanması, terörizm, şiddet, savaş, sağlık hizmetlerinden yoksunluk, sosyal güvenlik yapılarının eksikliği, suç oranı fazlalığı ve çevresel bozulmalar bulunduğunu ifade etmektedir.

Alkire (2003: 3-4) insan haklarının, insanî yeteneklerin kullanımına ilişkin fırsatların ve yaşamak için gerekli olan en temel ihtiyaçların karşılanmasını insanî güvenliğin gerekleri olarak görür. Bağbaşıoğlu (2017: 512) kavramı, geleneksel olmayan ve bireyi merkeze alan ekonomik, siyasi baskı, çatışmalar, salgın hastalıklar, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı ve göç gibi tehditlerin konu edinildiği bir kavram olarak değerlendirir. Migiro (2012) ise bu kavramı “aç kalan bir aile için yemek, mülteci için barınacak yer ve sıradan bir insanın kendisini güvenli de hissettiği bir yer, yoksul bir çocuk için okula gitme şansı” olarak tanımlar. Görüldüğü üzere kavram, çok geniş bir anlam içeriğine sahiptir. Bu yüzden insanî güvenlik kavramının kapsamı ile ilgili dar ve geniş okul olmak üzere iki farklı görüş vardır. “FreedomfromFear” ilkesini benimseyen dar okul görüşü insanların korkularından kurtarılmasını esas alır. Buna göre asıl önemli olan şey fiziksel şiddetin ortadan kaldırılmasıdır. “FreedomfromWants” ilkesini benimseyen geniş okul görüşü ise insanların genel isteklerinin giderilmesini gerekli görür. “FreedomfromWants” ilkesini benimsemiş olanlar gıda, sağlık, barınma, çevresel bozulmalar, kıtlık ve ekonomi gibi daha geniş çaplı sorunlar ve ihtiyaçlar üzerinde durmaktadır.⁵ Bu iki okulun kavrama olan yaklaşımları bu kavramın çok geniş bir anlam içeriğine sahip olduğunun somut bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Bu bağlamda insanî güvenlik çalışmaları, insanların fiziksel şiddetten psikolojik şiddete kadar günlük hayatta maruz kaldıkları tehlikelerin, kişisel hak ihlallerinin ve korkuların giderilmesini, onurlu bir hayat sürmek için demokratik yollarla işbirlikleri geliştirilmesini, terörizm, çevresel felaketler, mülteciler, etnik ve kültürel temizlik gibi

⁵“FreedomfromFear” ve “FreedomfromWants” ilkeleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kerr, 2017: 106-107; Aksu ve Turhan, 2012: 74.

sorunlara da çözümler getirilmesini ve nihayetinde insanî değerlere yönelik tüm tehditlerin hafifletilmesini hedefler (Tangör, 2012: 61; Rothschild, 1995: 67; Aksu ve Turhan, 2012: 75; Williams, 2008: 5; Thomas and Tow, 2002: 179). Görüldüğü üzere tehditler çok geniş boyutta yer almaktadır. İnsanlar kendi bakış açısına göre değerlendirme yapmaktadır. Bu değerlendirmeler değişen ihtiyaçlara göre şekillenmektedir. Bu değerlendirmeleri yapan araştırmacıların ideolojileri, dünya görüşleri, yaşadıkları toplum ve yaşanılan zaman dilimi vb. gibi özellikler değerlendirmeleri farklılaştırabilmektedir.

2001 yılında, Amartya Sen ve Sadako Ogata başkanlığında kurulan İnsan Güvenliği Komisyonu'nun Birleşmiş Milletlere 2003 yılında sunduğu "İnsan Güvenliği Şimdi" başlıklı raporuna göre insanî güvenlik; insanları çatışma ve savaş gibi şiddet içeren eylemlerden koruyarak silahların yayılmasını ve insanların bu yayılmadan etkilenmesini önlemeyi hedef alır. Ayrıca bu kavram sürekli göç halinde bulunan insanların güvenliğini sağlamayı, çatışma sonrası kullanılmak üzere iyileştirici ve yapıcı çözümler üretilmesini, yoksulluğun azaltılmasına dair çalışmalarda bulunulmasını ve dünya genelinde insanların refah içinde yaşamasını sağlayacak temel şartların sunulmasını amaçlamaktadır. Buna ek olarak küresel düzeyde insanların sağlık imkânlarına ulaşımının önünü açmak, eğitim olanaklarını kolay ulaşılabılır hale getirmek ve alt kimlikleri asimile etmeden bütünleştirici bir insan kimliği oluşturmak gibi konulardaki iyileştirmeler ve düzenlemeler olarak da algılanmaktadır (Ovalı, 2006: 29-30).

1.2.2. Birleşmiş Milletler (BM) 1994 Tarihli İnsanî Kalkınma Raporu'nda İnsanî Güvenlik

İnsanî güvenlik kavramından BM'nin 1994 yılındaki "İnsanî Kalkınma Raporu"nda "Ölmeyen bir çocuk, yayılmayan bir hastalık, kesilmeyen iş, yaşanmayan etnik gerilim ve susmayan muhalif" olarak bahsedilmektedir. Buna göre insanî güvenlik silahlarla ilgili bir mesele değildir, insan yaşamı ve haysiyetiyle ilgilidir (UNDP, 1994: 22). Kavramdan resmî olarak ilk kez bu raporda bahsedilmesinin sebebi Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından insanî güvenlik algısının artması ile yeni bir dönemin başlamış olmasıdır. Balkanlarda ve Afrika'da yaşanan iç savaşlar sonucunda çok fazla sayıda

insanın hayatını kaybetmiş olması BM'nin kavrama olan ilgisini artırmıştır (Tuiç Akademi, 2016).

İnsanlık trajedilerinin sıkça yaşanması BM'nin insanî güvenlik kavramını önemsemesine yol açmıştır. Bunda realist teoriye idealizm ve liberalizm yanlısı teorisyenler tarafından getirilen eleştirilerin etkisinin de olduğu söylenebilir. Temel özgürlüklerin korunarak insanların onurlu bir yaşam sürdürmeleri için gerekli olan ortamın sağlanması BM'nin çalışmalarında bu suretle öncelikli hale gelmiştir. Kaldı ki Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), insanların tüm sivil, kültürel, ekonomik, siyasî ve sosyal haklarının kullanımının teşvik edilmesi ve korunması adına 1993 yılında Genel Kurul tarafından kurulmuştur.⁶ Tangör'e (2012: 63-65) göre de 1990'lı yıllarda silahlı çatışmalardan etkilenen çocuklar, ırka dayalı ayrımcılık, kadın hakları ve mülteci sorunları gibi insanî güvenlik yaklaşımı çerçevesinde ele alınabilecek nitelikteki sorunların BM'nin gündeminde daha fazla yer bulması, insanî güvenlik kavramına bu çerçevede duyulan ilginin artmasını sağlamıştır.

İnsanın hayatta kalmasına, refahına ve özgürlüğüne vurgu yapılan BM'nin 1994 yılındaki "İnsanî Kalkınma Raporu"nda askerî ve siyasî tehditlerin yanı sıra terörizm, ayrılıkçılık, kitle imha silahlarının yayılması, savaş, bulaşıcı hastalıklar, istihdam kaybı, nüfus patlaması, kaynak kıtlığı gibi insan hayatını doğrudan etkileyen tehditlere dikkat çekilmektedir (Bhattacharjee, 2007: 4). Ayrıca rapor insanî güvenliğin temel özelliklerini dört başlık altında toplamaktadır. Bu özelliklerden ilki, tüm insanlara yönelik tehdit bulunduğundan insanî güvenliğin evrensel bir sorun olmasıdır. Yoğunlukları yerlerine göre değişiklik gösterse de uyuşturucu, suç, çevre kirliliği ve insan hakları ihlâli her kesimden insanı ilgilendirmektedir. İkincisi, insanî güvenliğin bileşenlerinin birbirine bağlı olmasıdır. Üçüncüsü, insanların güvenliğinin dünyanın her yerinde tehlike altında olma ihtimalidir. Kıtlık, hastalık, çevre kirliliği, uyuşturucu kaçakçılığı, terörizm, etnik kökene dayalı çatışmalar ve toplumsal bölünme gibi sorunlar ulusal sınırları aşmaktadır. Dördüncüsü ise erken önleme müdahaleleriyle insanî güvenliği sağlamanın kolay olmasıdır (UNDP, 1994: 22). BM her tehdidin

⁶OHCHR ve insan hakları ile ilişkisi hakkında daha fazla bilgi için bkz. Çalık, 2015: 1118.

insanlar için sorun içerdiğini belirterek insanî güvenliğin kapsamını geniş tutmuştur (Tekin, 2019: 31).

BM'nin 1994 yılındaki İnsanî Kalkınma Raporunda insanî güvenlik; ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, kişisel güvenlik (birey güvenliği), toplumsal güvenlik ve siyasî güvenlik olmak üzere yedi (7) başlık altında ele alınmaktadır (UNDP, 1994: 24).

1.2.2.1. Ekonomik Güvenlik

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (BMKP) 1994 yılında yayımladığı rapora göre ekonomik güvenlik, genellikle temel gelir kaynağına sahip olmak, ücretli bir işte çalışmak ya da mecbur kalındığında devlet tarafından finanse edilen kaynakların varlığından yararlanmaktır. Başka bir ifadeyle insanların temel gelirlerinin temin edilmesi ile hayatlarının belirli standartlar doğrultusunda sürdürülmesidir (UNDP, 1994: 25).

İnsanların hayatlarını idame ettirebilmeleri için gerekli olan imkânların sağlan(a)maması ya da toplumun geneline eşit bir şekilde pay edil(e)memesi yoksulluğu artırmaktadır. Bu yüzden de insanlar ekonomik güçleri yetmediği için birçok ihtiyacını karşılamaktan mahrum kalmaktadır. Ekonomik güvenlikten yoksunluk ülke içindeki istikrarın bozulmasına, toplumsal kesimler arasında ayrışmalar yaşanmasına neden olabilir. Gelir adaletsizliği, yetersiz istihdam, güvenli çalışma koşullarının sağlanamaması gibi sorunlar ekonomik güvenliği önemli hale getirmektedir. Kaldı ki işsizliğin fazla olması siyasî gerginlikleri de beraberinde getirebilir. Bu yüzden ekonomik güvenliğin sağlanması bireylerin ekonomik refahının sağlanması açısından önemlidir.

1.2.2.2. Sağlık Güvenliği

Sağlık güvenliği, insanların hem doktora hem de ilaçlara erişimlerinin mümkün olması, bulaşıcı hastalıklardan ve salgınlardan korunması, temiz su kaynaklarının bulunması gibi asgarî bir korumanın sağlanmasıdır. Buna ek olarak kadınların doğum esnasında hijyenik koşullar içinde olmalarının sağlanması, anne ölümlerinin

yaşanmaması için doğum sonrası gelişen ani rahatsızlıklara kısa sürede etkili müdahalelerde bulunulması gibi hususlar da BMKP'nin 1994 yılında yayımladığı raporda sağlık güvenliği kapsamında değerlendirilmektedir (UNDP, 1994: 27-28). Su, hava ve toprak kirliliği, yetersiz beslenme, salgın hastalıklar, sağlık hizmetlerinin eksikliği gibi sorunların varlığı sağlık güvenliğini gerekli kılmaktadır. Sağlık güvenliğinin sağlanamaması bulaşıcı hastalıkların yayılmasını hızlandırarak toplu ölümlerin yaşanmasına da sebep olabilir.

1.2.2.3. Gıda Güvenliği

BMKP'nin 1994 yılındaki raporuna göre gıda güvenliği, tüm insanların temel gıdalara fizikî ve ekonomik yönden erişiminin mümkün olmasıdır. Bununla birlikte satın alma yoluyla hazır yiyeceklere ulaşabilirliğin sağlanması ve yeterli gıda mevcudiyetinin bulunmasıdır. İnsanların satın alma ya da devlet tarafından yapılan gıda dağıtımı ile gıda ihtiyaçlarını giderebilme hakları vardır. Rapor, dünyada gıda üretiminin artmasına rağmen kıtlık, yetersiz gıda dağıtımı, satın alma gücünün eksikliği gibi sorunların gıda güvenliğini tehlikeye attığını belirtmektedir (UNDP, 1994: 27). Gıda güvenliği tehlike altına girdiğinde insanların en temel hakkı olan yaşama hakkı da tehlike altına girmektedir. Gıda fiyatlarındaki hızlı artış, temiz ve sağlıklı gıdaya ulaşımın zor olması insanların açlıktan ölmelerine neden olmaktadır. Bu yüzden gıda güvenliğinin sağlanması önemlidir.

1.2.2.4. Çevre Güvenliği

Hava, toprak ve su kirliliği insanların yaşamlarını önemli derecede etkileyen çevresel faktörlerdir. Gelişmekte olan ülkelerde temiz suya erişimin zor olması ya da sanayi ülkelerinde hava kirliliğinin fazla olması insanların sağlık güvenliklerini etkilerken kirliliğin bir toprakta tarımın verimli bir şekilde yapılamaması da insanların gıda güvenliklerine zarar vermektedir. BMKP'nin 1994 yılında yayımladığı rapor çevre güvenliğini, doğada gerçekleşen felaketlerin insan hayatına olan etkisi ve insanların çevreye verdikleri zararlar olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla bu kavram insanın hem çevreden hem de insandan kaynaklı olarak doğada yaşanabilecek her türlü tehlikelerden korunmasını ifade etmektedir. Rapora göre, küresel ısınmanın artmasıyla birlikte su kaynaklarında yaşanan azalmalar, ormanların yok edilmesi, sera gazı etkisi,

aşırı otlatma, kaynak kıtlığı, doğayı yeteri kadar koruyamama vb. gibi sorunlar çevresel felaketlerini beraberinde getirmektedir. Buna ek olarak çevresel felaketler toprak kıtlığına, toprak kıtlığı da yoksulluğa neden olmaktadır. Sonuç olarak insanların çevreye verdikleri zararlar gibi çevreden kaynaklı problemler de insanların güvenliklerini tehlikeye atmaktadır (UNDP, 1994: 28-29).

Çevre güvenliğinin sağlanamaması hem sağlık güvenliğini hem gıda güvenliğini hem de ekonomik güvenliği tehlikeye atmaktadır. Temiz su yetersizliği ve gıda eksikliği insanların hem sağlık hem de gıda güvenliklerini etkilemektedir. Ayrıca turizm, tarım, madencilik gibi ekonomik kazançları çevreye bağlı olan insanlar da çevresel felaketlerden kaynaklı olarak işlerini yapamaz duruma gelebilirler.

1.2.2.5. Kişisel Güvenlik (Birey Güvenliği)

Birey güvenliği, insanlara yönelik fiziksel şiddetin önlenmesini hedefler. Çünkü bu şiddet insanları tehdit etmektedir. Bu tehditlerin kaynağı siyasal şiddet uygulandığında devlet, devletlerarası çatışma ve savaş durumlarında diğer devletler, etnik tabanlı problemlerde diğer insanlar olabilir. Ayrıca sokak çetelerinin, çevredeki suç işlemeye eğilimli kişilerin, tacize, tecavüze ve ailesi tarafından şiddete maruz kalan kadınların ve çocukların, intihara ve uyuşturucu kullanımına başvuran kişilerin yarattığı tehditler de insanlar için “birey güvenliği” açısından yönetilmesi gereken sorunlardır. Tüm bu tehditler BMKP'nin 1994 yılında yayımladığı raporunda birey güvenliği kapsamında değerlendirilmiştir. Rapor'a göre, var olan tehditler insanların korkusuzca yaşama haklarını elinden almaktadır (UNDP, 1994: 30-31).

Birey güvenliği, bireylere yönelik fiziksel şiddetin ortadan kaldırılarak yaşama hakkının korunmasıdır. Bu nedenle birey güvenliğinin sağlanması insanların hem intihar, uyuşturucu madde kullanımı vb. gibi yöntemlerle kendilerine zarar vermelerinden hem de dışarıdan kaynaklı tehlikelerden korunmaları için oldukça önemlidir. Ayrıca kendisini güvende hissetmeyen bir bireyin suça yönelme ve karışma ihtimali bulunmaktadır. Bu yüzden birey güvenliğinin korunması ve devamlılığının sağlanması elzemdir.

1.2.2.6. Toplumsal Güvenlik

Toplumsal güvenlik, insanların mezhepsel ve etnik şiddetten korunması ile geleneksel ilişkilerin ve değerlerin kaybının önlenmesidir. Çoğu insan ırksal veya etnik-kültürel kimlik açısından güven sağlayabilen bir toplulukta yaşamak istemektedir. Bu yüzden insanların toplum içerisinde kendi kimliklerine karşı herhangi bir tehdit algılaması hissettirilmeden güvenliğin sağlanması gerekmektedir. Etnik nüfusa yönelik ayrımcılık yapılması, sosyal hizmetlere eşit erişimin sağlanamaması vb. gibi sebeplerle ayrımcılık yapıldığına inanan insanlar kendilerini güvende hissedememektedirler. Bunun sonucunda toplum istikrarsızlaşabilir. Dahası devletler etnik kökenli terör örgütleriyle baş etmek zorunda kalabilir (UNDP, 1994: 31). Toplumsal güvenliğin sağlanması bu gibi tehditler gerekçesiyle önemlidir.

1.2.2.7. Siyasî Güvenlik

Siyasî güvenlik, temel insan haklarına saygı duyulan ve fikirlerin özgürce ifade edildiği bir toplumda insanların hayatlarını onurlu bir şekilde sürdürmelerinin sağlanmış olmasıdır. Kısaca insanları devlet baskısına ve insan hakları ihlallerine karşı korumaktır. BMKP'nin 1994 yılında yayımladığı rapora göre politik baskı, siyasal şiddet, sistematik işkence, kötü muamele, bulunamayan kayıplar ve faili meçhul ölümler birçok ülkede insanî güvenliği sarsmaktadır. Rapor, insan hakları ihlallerine siyasî huzursuzlukların yaşandığı dönemlerde daha sık rastlandığını belirtmektedir. Bu dönemlerde hükümetler düşünceler ve bilgiler noktasında bireyi kontrol altında tutmaya çalışmakta ve basın özgürlüğü kısıtlanmaktadır (UNDP, 1994: 32-33). Yaşanan bu sorunlar ülke içerisinde karşıt görüşleri artırarak iç isyana dönüştürebilir. Bu yüzden insanların siyasî güvenliklerinin sağlanması önemlidir.

Görüldüğü üzere, BM'nin 1994 yılında yayımlanan "İnsanî Kalkınma Raporu"nda insanî güvenlik yedi (7) alt kategoride ele alınmıştır. Bu yönüyle BM'nin insanî güvenliği dar anlamda sınırlı tutmayarak geniş kapsamına odaklandığı söylenebilir. Bu durum insanların güvenliğini etkileyen birden fazla tehdit unsurunun bulunması nedeniyle önemlidir. Çünkü bireylerin güvenliğini etkileyen faktörler oldukça fazladır. Bu tehditlerin türlerine göre kategorize edilmiş olması, tehditlerin birbirinden ayrılması ve doğru müdahalenin hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından önemlidir. Uluslararası mücadeleler, devlet içi veya devletlerarası savaş, isyan, soykırım vb. gibi olaylarda devletlere yönelik tehditlerden en fazla insanlar zarar

görmektedir. Özellikle de yaşanan bu durumlar sonrasında sığınmacı durumuna düşen kişilerin insanî güvenlikleri tehlike altına girmektedir. Her açıdan tehlide açık olan bu insanların sağlık, gıda, ekonomik, toplumsal, kişisel, siyasî ve çevre güvenliklerinin sağlanması gerekmektedir. Aksi halde güvenlikleri sağlanmayan bu insanlar sığındıkları ülkelerde hem adî suçlar hem de terörizm bağlamında millî güvenlik sorunlarına yol açabilirler.

1.2.3. Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY) Kapsamında İnsanî Güvenlik

Türkiye, 1951 tarihli Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukukî Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ne 1961 yılında taraf olmuştur (Gönültaş vd., 2019: 656). 1994 yılında çıkarılan “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile sadece Avrupa ülkelerinden gelen yabancılara mülteci statüsü tanınması hususunda çekince koyulmuştur (Tatar ve Ülker, 2017: 281). Bu yüzden Avrupa ülkeleri dışından gelenlere şartlı mülteci ya da sığınmacı statüleri tanınmaktadır (Gönültaş vd., 2019: 656). Bu durumda, Suriyeliler mülteci statüsüne sahip olamamaktadır.

Devletler kitlesel göç esnasında grup halinde ya da bireysel olarak sınırlarına gelen insanlara yönelik mülteci statüsü tanıyamadıklarında Geçici Koruma Yönetmeliği'ne başvurabilmektedir (Ağır ve Sezik, 2015: 104). 2013 yılında çıkarılan 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na dayandırılarak 2014 yılında hazırlanmış olan Geçici Koruma Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesi ile Türk Hukuk Sisteminde (Ağır ve Sezik, 2015: 102; Ünal ve Yılmaz, 2018: 318) bu konuda düzenlemeye gidilmiştir.

11/04/2014 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. maddesi, geçici korumayı düzenlemektedir. Geçici Koruma Yönetmeliği'nin amacı; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma amacıyla kitlesel olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırlarına gelen veya sınırı geçen yabancılardan uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alnamayanlara sağlanabilecek geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu

kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemleri, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirleri ve ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki iş birliğiyle ilgili hususları düzenlemektir. Bu kapsamda Geçici Koruma Yönetmeliği ile 2011 yılı ortalarından itibaren Suriye'de meydana gelmiş olan iç savaş sebebiyle Suriye'den kitlesel veya bireysel olarak Türkiye'ye gelen sığınmacılar geçici koruma altına alınmıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020). Böylece Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de birtakım insanî ihtiyaçlarının karşılanması kolaylaşmıştır.

Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında Suriyeli sığınmacılara “Geçici Koruma Kimlik Belgesi” verilmiştir. Bu kimlik belgesi ile sığınmacılar Türkiye'de yasal olarak kalış hakkı, ikamet izni hakkı, herhangi bir ücrete ve harca tâbi olmama hakkı vb. gibi imkânlardan yararlanabilmektedir. Geçici Koruma Yönetmeliği ile yabancılara öncelikle sağlık hizmetleri olmak üzere eğitim, iş piyasasına erişim, tercümanlık, sosyal yardım vb. gibi hizmetlerin sağlanması düzenlenmektedir.

Geçici barınma merkezi içinde ve dışında bulunan geçici koruma altındaki sığınmacıların her yaş grubu için olmak üzere dil eğitimi, meslek edinme, yetenek ve hobi kursları talep bulunması halinde yönetmelikte düzenlenmektedir. Ayrıca geçici koruma kimlik belgesi bulunanlar, iş sektörlerinde ve coğrafi alanlarda (il, ilçe ve köy) çalışma izni alabilmektedir. Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamındaki sığınmacılardan ihtiyaç sahibi olanlar ise sosyal yardımlardan yararlanabilmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği, madde 28, 29 ve 30). Bu gelişmelerin Suriyeli sığınmacıların ekonomik güvenliklerinin sağlanması için gerekli olduğu düşünülmektedir.

Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 27. maddesinde Suriyeli sığınmacıların sağlık güvenlikleri çerçevesinde bir takım ihtiyaçlarının giderilmesi gerektiği üzerine odaklanılmaktadır. Kamu sağlığını tehlikeye düşürebileceği gözlemlenen sığınmacıların sağlık kontrollerinden geçirilmesi, bulaşıcı hastalık riskine karşı aşı ve tarama yapılması, uyuşturucu bağımlılığı veya ruhsal sorunları olduğu tespit edilenler hakkında gerekli önlemler (psikolojik destek sağlanması vb. gibi) alınması, geçici barınma merkezlerinin bireysel ve ortak kullanım alanlarının sağlık açısından uygun

hale getirilmesi, yeterli sayıda ambulans ve sağlık personelinin görevlendirilmesi vb. gibi önlemlerin alınması gerektiğine dikkat çekilmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği, madde 27). Alınan bu kararların Suriyeli sığınmacıların sağlık güvenliklerinin korunması ve sağlanması adına gerekli olduğu düşünölmektedir.

Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında hem geçici barınma merkezlerinde kalmış olan hem de geçici barınma merkezlerinde kalmamış olan Suriyeli sığınmacıların gıda ihtiyaçlarının karşılanması için önlemler alınması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Suriyeli sığınmacıların yiyecek ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için birtakım çalışmaların gerekliliğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 48. maddesinde, ailenin korunması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesine dair koruyucu tedbirler (şiddet gören kadınların koruma altına alınması gibi) alınmasına dikkat çekilmektedir. Ayrıca geçici barınma merkezlerinin güvenliğinin, ilgili genel kolluk birimleri tarafından sağlanması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Geçici barınma merkezi dışında kalan Suriyeli sığınmacıların ise kolluk kuvvetlerinden yardım talebinde bulunabilecekleri belirtilmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği, madde 27).

Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında alınan bazı kararların uygulanması sorumluluğu AFAD'a verilmiştir. Bu kararlar Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından Suriyeli sığınmacıların insanî güvenliklerine yönelik atılmış bir adımdır. Böylece Geçici Koruma Yönetmeliği ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin insanî güvenlik kavramı kapsamındaki bir takım düzenlemeleri yürürlüğe soktuğu söylenebilir.

1.3. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri

Erdoğan (2017: 18-19) tarafından 26 ilde 2.089 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ile "kişi bazlı" olmak üzere yüz yüze yapılmış olan anket araştırmasında, araştırmaya katılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının % 43'ü Suriyeli sığınmacılar için "Bize yük olan insanlardır.", % 39'u ise "Bize ileride çok sorun açacak tehlikeli insanlardır." cevaplarını vermişlerdir. Aynı araştırmada araştırmaya katılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının % 51,6'sının Suriyeli sığınmacıları "güvenilmez ve tehlikeli", % 53,3'ünün "kötü", ve % 53,2'sinin "kaba" sıfatlarıyla nitelediği görölmektedir.

Araştırmanın sonuçları Türk halkının Suriyeli sığınmacılar konusunda tedirgin, endişeli ve karamsar olduğunu göstermektedir. Bu durum Suriyeli sığınmacılar ile Türk halkının bir arada yaşaması konusunda Türk halkındaki kaygılara da işaret etmektedir. Bu sorunlar iki taraf arasında anlaşmazlık yaşanmasına ya da Türk halkı tarafından sığınmacıların dışlanmasına neden olabilir.

Erdoğan (2017: 23) tarafından yapılmış olan aynı çalışmaya göre, Türk halkının % 86,2'si sığınmacıların devletten yardım alarak, % 65,1'i ise dilenerek geçimlerini sağladıklarını düşünmektedir. Çalışmayan ve Türkiye'den yardım bekleyen sığınmacılar bu nedenle Türk halkının gözünde ülke ekonomisine yük olarak görülmektedir. Çalışma imkânı bulamayan sığınmacılar ya devletten gelecek yardımlarla ya da dilenerek ihtiyaçlarını gidermek zorunda kalabilmektedir. Bu durum Türk halkının sığınmacılara yönelik olumsuz tutumlarını güçlendirecektir.

Küçük işletmelerin Suriyeli sığınmacıları kaçak olarak çalıştırmaları hem Türk halkında iş imkânlarının ellerinden alındığına dair bir algı oluşturmuş hem de kaçak işçi çalıştırmayan küçük işletmelerle aralarında haksız rekabete yol açmıştır. Öte yandan Suriyeli sığınmacıların kaçak olarak açtıkları küçük işletmelerin (fırın, ayakkabıcı vb.) vergi vb. gibi yasal yükümlülükleri yerine getirmemeleri de haksız rekabete neden olmaktadır (ORSAM-TESEV, 2015: 8). Kendi toplumları içerisinde çalışma imkânı bulamayan bazı sığınmacılar da kayıt dışı biçimde daha ucuza çalışarak aynı işi yapan Türk vatandaşlarının yerini almıştır. Bu durum Türk halkının gözünde sığınmacıların işsizliğe neden olduğu algısını artırmıştır.

Bununla birlikte Erdoğan'ın (2017: 25) anılan araştırmasına göre Türk halkının % 54,6'sı sığınmacılara Türkiye'de kesinlikle çalışma izni verilmemesi gerektiğini düşünmektedir. Tunca (2019: 96-99) tarafından Çanakkale ve Balıkesir'de 785 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ile "kişi bazlı" olmak üzere yüz yüze yapılmış olan anket araştırmasında, araştırmaya katılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının % 74,4'ü Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki işsizliği artırdığını düşünmektedir. Bu oranlar Türk halkı arasında Suriyeli sığınmacılar nedeniyle gelecekte işlerini kaybetme kaygısı taşıyanların çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

AFAD kayıtlarında yer alan Suriyeli sığınmacı çocuklar eğitim olanaklarından ücretsiz yararlanabildikleri halde maddî imkânsızlıklardan dolayı okula gidememektedirler. Sığınmacı çocuklar ailelerini geçindirmek için çalışmakta ya da dilencilik yapmaktadırlar. Dolayısıyla çocukların geleceklerine dair umutları azaldığından suçta karışma ihtimalleri artmaktadır. Bunun yanında devlet okullarına giden sığınmacı çocuklar ise dil problemi yaşamaktadır. Bu yüzden Suriyeli sığınmacı çocukların toplumsallaşmaları zorlaşmaktadır. Bunun aşılabilmesi için Suriye'den sığınmacı olarak gelen öğretmenlerin okullarda çalışmasına izin verilmiştir. Ancak bu durum Türk halkında atanamayan öğretmenler ve onların aileleri tarafından olumlu bir karar olarak görülmemiştir.

Suriyeli sığınmacıların 259 bine yakını AFAD koordinesinde kurulmuş olan geçici barınma merkezlerinde kalmış, 2 milyona yakını ise kendi imkânlarıyla kalacak yer temin etmiştir. Bu durum Suriyeli sığınmacıların sayıca fazla oldukları illerde yaşam giderlerinde artışlara sebep olmuş, hayat pahalılığına yol açmıştır. Bu artışların başında kira ve ev fiyatları gelmektedir. Bu durum Türk halkının, kiralık ev bulmanın zorlaşmasından ve kira fiyatlarının artmasından sığınmacıları sorumlu tutmasına neden olmuştur (ORSAM-TESEV, 2015).

Suriyeli sığınmacılar çoğunlukla Türkiye'nin güneyindeki sınır illerinde toplanmıştır. Sığınmacıların belirli illerde toplanmaları o ilin toplumsal yapısını etkileyerek demografik yapısını bozabilmektedir (Uzman, 2016: 143-144). Sığınmacılar ile Türk halkı arasındaki dil, kültür ve yaşam tarzı farkından dolayı problemler yaşanmaktadır. Mezhepsel ayrışmalar, çarpık yapılaşma, kadın ve çocuk istismarının fazla olması gibi durumlar toplumsal yapıyı etkilemektedir. Ayrıca sığınmacıların gelişyle birlikte çok eşlilik ortaya çıkmış ve buna bağlı olarak Türk halkı içerisinde boşanmalar artmıştır. Kilis'te yaşanan boşanma olaylarının % 20'sinin Suriyeli sığınmacılar sebebiyle gerçekleştiği düşünülmektedir (ORSAM-TESEV, 2015: 16). Buna bağlı olarak Suriyeli sığınmacı ailelerden bazıları kızlarının geleceğini garanti altına almak, bazıları ise maddî kazanç sağlamak için küçük yaştaki kızlarını evlendirmektedir. Bu durum Türk halkı içerisinde Suriyeli sığınmacıların küçük yaşta evlilik sorununa neden oldukları yönünde bir algı oluşturmuştur. Buna ek olarak Tunca'nın (2019: 103) anılan araştırmasına göre Türk halkının % 50,6'sı Suriyeli sığınmacılar ile Türk halkı

arasında yaşanabilecek fikir ayrılıklarının ülke içi karışıklığa neden olabileceğini düşünmektedir.

Suriyeli sığınmacıların yoğunlukta bulunduğu şehirlerde belediyeçilik hizmetleri sekteye uğramıştır. Çünkü hizmetler şehirlerin kapasiteleri doğrultusunda yürütüldüğü için beklenmeyen ani nüfus artışı sebebiyle bazı hizmetlerin yerine getirilmesinde aksaklıklar yaşanmıştır. Çöp toplama, çevre temizliği, toplu taşıma, su temini ve dağıtımı, zabıta, inşaatların kontrolü gibi birçok hizmet sekteye uğramıştır. Belediyeler yetersiz bütçelerle faaliyetlerini devam ettirmek zorunda kalmıştır (ORSAM-TESEV, 2015: 20). Bu durum yerleşik Türk halkının belediyeçilik hizmetlerinden şikâyetçi olmasına sebep olmaktadır.

Türkiye’de uzun süredir görülmeyen ya da önemli derecede olumsuz etki yaratmayan çocuk felci, kızamık ve şark çıbanı gibi hastalıklar Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye gelişiyle birlikte tekrar görülmüştür. Sınır illerindeki devlet hastaneleri toplam hizmetin % 30 ile % 40’ı arasında Suriyeli sığınmacılara hizmet verdiğinden kapasite sorunu yaşanmaktadır (ORSAM-TESEV, 2015: 20). Ayrıca Suriyeli sığınmacılar arasında psikolojik rahatsızlıklar çok fazla olduğundan psikolog sayısı da yetersiz kalmaktadır (Çoltu ve Öztürk, 2015: 193). Tunca (2019: 97) tarafından yapılmış olan aynı çalışmaya göre, Türk halkının % 59,4’ü “Acil servislerin Suriyeli sığınmacılar tarafından sık kullanımı kapasite yetersizliğine neden olduğundan beni ve yakınlarımı mağdur etmektedir.” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Bu durum sağlık imkânlarından yararlanma konusunda sığınmacılara öncelik verildiği düşüncesinin toplumda yaygınlaşarak kabul görmesine neden olmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları yerler suça bulaşmalarını kolaylaştırabilen yerler olduğundan, sığınmacı genç erkekler uyuşturucu kullanımı ve satışı hususunda, kadınlar ise fuhuş amacıyla kullanılmaları hususunda istismara açık hale gelmişlerdir. Kimlik bunalımı yaşayan, düşük gelir seviyesine sahip olan ve eğitim almamış sığınmacılar Türk halkının gözünde suç işleyebilme potansiyeline sahiptir (ORSAM-TESEV, 2015: 16-20). Bu nedenle toplumda hırsızlık, gasp ve dilencilik gibi suçların artışı sığınmacıların gelişine bağlanmış durumdadır (Karadağ ve Tunca, 2018: 61).

Erdoğan (2020: 88) tarafından 26 ilde 2.271 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ile yüz yüze gerçekleştirilmiş olan bir çalışmada, araştırmaya katılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının % 43,5'i "hırsızlık", % 40,5'i "sataşma/taciz" ve % 38,2'si ise "şiddet" olmak üzere son 5 yıl içinde Suriyeli sığınmacılardan bizzat kendisinin, ailesinin veya çevresindekilerin zarar gördüğünü belirtmiştir. Tunca (2019: 96-99) tarafından Çanakkale ve Balıkesir'de yapılmış olan anket araştırmasında da, araştırmaya katılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının % 52,4'ü Suriyeli sığınmacıların darp, kavga, gasp vb. gibi suçlarla şahsî güvenliklerini tehdit ettiklerini belirtmiş, aynı araştırmaya katılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının yine % 52,4'ü ise Suriyeli sığınmacıların gelişi ile hırsızlık/kundaklama olaylarının arttığını ifade etmiştir. Buna göre Suriyeli sığınmacıların karıştıkları suçlar nedeniyle Türk toplumunda sığınmacılara karşı bir tepki potansiyeli bulunduğu söylenebilir. Dahası bu potansiyel gelecek dönemlerde büyük güvenlik riskleri oluşturabilecek konuların başında gelebilir (Kızmaz, 2018: 401).

Suriyeli sığınmacıların neden olabileceği muhtemel en ciddi güvenlik problemi, Türk halkı tarafından gelen tepkiye şiddet kullanarak karşılık vermeleri ve sığınmacıların kendi adalet ve güvenliklerini sağlamak amacıyla örgütlenmeleridir. Ayrıca Türk halkı sığınmacılarla birlikte terör örgütü üyelerinin de sınırdan geçtiğine inanmakta ve her an bir terör saldırısı ile karşılaşma korkusu yaşadıklarını ifade etmektedir (ORSAM-TESEV, 2015: 19-20). Sığınmacıların terör örgütü üyesi olabilecekleri veya terör örgütlerine yardım yapabilecekleri düşüncesi de Türk halkında yer edinmiştir. Bunun da etkisiyle yaşanan çeşitli terör olayları Suriyeli sığınmacılara yönelik bakış açısının sertleşmesine ve toplum içerisinde ötekileştirilmelerine neden olmuştur. Buna ek olarak Tunca (2019: 96-99) tarafından gerçekleştirilmiş olan aynı çalışmaya göre araştırmaya katılan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının % 34,3'ünün terör eylemlerinin artma sebebini Suriyeli sığınmacıların gelişine bağladıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

Erdoğan tarafından 26 ilde 2.089 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ile 2017 yılında "kişi bazlı" olmak üzere yüz yüze yapılmış olan ve Türk halkı içinde Suriyeli sığınmacıların yarattığı kaygıyı beş (5) puan üzerinden değerlendiren saha çalışmasında, Suriyeli sığınmacıların şiddet, hırsızlık, kaçakçılık ve fuhuş gibi suçlara bulaşarak toplumsal

ahlâkı ve huzuru bozduklarını düşünen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının puan ortalaması 3.4 puan olarak bulunmuştur. Yine Erdoğan (2020: 83) tarafından aynı 26 ilde 2.271 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ile bilgisayar destekli yüz yüze anket yöntemi ile gerçekleştirilmiş olan araştırmasında 2020 yılına gelindiğinde aynı konudaki algıya ilişkin oranın artarak 3.7 puana yükseldiği görülmüştür. Bu durum geçen süre içerisinde Türk halkının Suriyeli sığınmacılara yönelik algılarının gittikçe olumsuzlaştığını göstermektedir.

Kendini dışlanmış hisseden Suriyeli sığınmacılar suç işlemeye yönelebilir. Bu nedenle Suriyeli sığınmacılar sorunu Türkiye'nin hassasiyetlerini gerektiren önemli bir sorundur. Bu olumsuz tutumların Türk halkı ve Suriyeli sığınmacılar arasındaki gerilimleri artırarak önemli iç güvenlik sorunları yaratabileceği söylenebilir. Bu iki farklı toplum arasında yaşanabilecek sorunlar toplumsal kutuplaşmanın yaşanmasına neden olabilir. İki grup arasında yaşanan bu sorunlar önlenemezse iç güvenlik meselesine dönüşebilir. İşte bu nedenler insanî güvenliği zorunlu hale getirmektedir. Hem sığınmacıların güvenliklerinin sağlanması hem de Türkiye'nin millî güvenliğinin korunması açısından insanî güvenlik çalışmaları önemlidir.

1.4. Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik İnsanî Güvenlik Çalışmaları

Suriye'de yaşanmış olan iç savaşın önemli yapan sebeplerin başında insanî boyutu gelmektedir. Türkiye, Suriye'de çatışmaların yaşanmaya başlamasının ardından maruz kaldığı yoğun kitlesel göç hareketlerinin yaratabileceği olumsuz etkileri yönetebilmek için AFAD'ı görevlendirmiştir.

Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kurumlarının birleştirilmesiyle oluşturulan AFAD, 5902 sayılı yasa ile Başbakanlık'a bağlı olarak 17 Haziran 2009 tarihinde kurulmuştur. Böylece afet ve acil durumlarda yetkinin tek elde olması sağlanmıştır. Bu sayede afetlerde ve acil müdahaleler gerektiren durumlarda daha kısa sürede müdahaleler gerçekleştirerek etkili çözümlere ulaşılması hedeflenmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi gereğince gerçekleştirilen düzenlemeler kapsamında AFAD 15 Temmuz 2018 tarihinde yayımlanan 4 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle, İçişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır. AFAD'ın temel görevi; afet ve acil durumlara

ilişkin süreçlerin etkin yönetimi için gerekli çalışmaları yürütmek, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak ve bu alanda politikalar üretmektir (AFAD, 2018).

Suriyeli sığınmacılara geçici koruma imkânı sağlayan Geçici Koruma Yönetmeliği'nin "Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler" başlıklı altıncı bölümünün "Hizmetler" başlıklı 26'ncı maddesi "Bu Yönetmelik kapsamında ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen hizmetler AFAD koordinasyonunda yürütülür." hükmünü amirdir (Geçici Koruma Yönetmeliği, madde 26).

Suriye'de yaşanmış olan iç savaştan dolayı Türkiye'nin maruz kaldığı kitlesel göç hareketinin kontrol altına alınması ve yönetilmesi için AFAD görevlendirilmiştir. AFAD koordinatörlüğünde Suriyeli sığınmacıların başta gıda ve barınma olmak üzere gerekli tüm temel ihtiyaçlarının karşılanmasına çalışılmıştır. Bu süreç 2011 yılının ortalarında sığınmacıların Türkiye'ye ilk girişlerinden 2018 yılının ortalarında faaliyetlerin koordinasyonu Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne (GİGM) devredildiği zamana kadar AFAD koordinatörlüğünde ilgili birimlerle birlikte yönetilmiştir. Hem geçici barınma merkezlerinde hem de geçici barınma merkezleri dışında yürütülmüş olan tüm faaliyetlerden AFAD sorumlu olmuştur.

Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların tamamı kayıt altında değildir. Kayıt altında olmayan sığınmacılar kendileri için sağlanan herhangi bir imkândan yararlanamamaktadır. Kayıt altına alınmış olan sığınmacıların bir kısmı AFAD tarafından kurulmuş olan geçici barınma merkezlerinde kalmış, bir kısmı ise geçici barınma merkezlerinde kalmak istemediğini belirterek temel bazı ihtiyaçlarını kendi imkânlarıyla karşılamışlardır.

Geçici barınma merkezlerinde kalmış olan sığınmacıların Türkiye'ye sadece ekonomik yönden yük getirdikleri ifade edilebilir. Ancak geçici barınma merkezlerinde kalmamış sığınmacılar Türkiye için birçok sorunun sebebi olmuşlardır. Bu nedenle sığınmacıların geçici barınma merkezlerinde kalmaları siyasal, toplumsal,

ekonomik ve güvenlik temelinde yaşanabilecek olan bazı sorunların önüne geçilebilmesi açısından elzem görülmüştür.

Tablo 1.1’de Mart 2018 itibariyle Türkiye’de şehirlerde, geçici barınma merkezlerinde ve geçici barınma merkezlerinin dışında yerleşik bulunan sığınmacı sayısı verilmiştir.

Tablo 1.1. 20 Mart 2018 Tarihine Kadar İllere Göre Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacı Sayısı

Şehir	A	B	Toplam	Şehir	A	B	Toplam	Şehir	A	B	Toplam
İstanbul	0	551.784	551.784	Manisa	0	10.815	10.815	Tokat	0	1.090	1.090
Şanlıurfa	80.779	396.710	477.489	Nevşehir	0	8.683	8.683	Kırıkkale	0	1.226	1.226
Hatay	17.228	431.157	448.385	Isparta	0	7.100	7.100	Bitlis	0	912	912
Gaziantep	24.063	349.745	373.808	Edirne	0	6.523	6.523	Düzce	0	1.247	1.247
Adana	26.979	163.493	190.472	Elazığ	0	10.616	10.616	Ordu	0	825	825
Mersin	0	204.694	204.694	A.Karahisar	0	5.916	5.916	Erzurum	0	1.000	1.000
Kilis	25.088	105.074	130.162	Samsun	0	5.723	5.723	Bingöl	0	953	953
Bursa	0	142.110	142.110	Çanakkale	0	4.732	4.732	Rize	0	918	918
İzmir	0	135.195	135.195	Niğde	0	4.908	4.908	Karaman	0	717	717
Mardin	2.754	90.010	9.764	Siirt	0	4.502	4.502	Bilecik	0	651	651
K.Maraş	17.257	82.969	100.226	Yozgat	0	4.466	4.466	Karabük	0	721	721
Ankara	0	95.713	95.713	Yalova	0	3.785	3.785	Antalya	0	677	677
Konya	0	104.029	104.029	Sivas	0	4.325	4.325	Çankırı	0	529	529
Kayseri	0	72.433	72.433	Eskişehir	0	3.991	3.991	Kütahya	0	756	756
Osmaniye	14.690	38.939	53.629	Balıkesir	0	4.129	4.129	Zonguldak	0	456	456
Kocaeli	0	50.540	50.540	Trabzon	0	2.994	2.994	Amasya	0	569	569
Diyarbakır	0	32.681	32.681	Van	0	2.903	2.903	Erzincan	0	170	170
Adıyaman	9.073	20.449	29.522	Kırklareli	0	2.375	2.375	Kars	0	226	226
Malatya	9.454	20.512	29.966	Çorum	0	2.708	2.708	Giresun	0	173	173
Batman	0	21.144	21.144	Aksaray	0	2.530	2.530	Ardahan	0	151	151
Şırnak	0	14.869	14.869	Uşak	0	2.380	2.380	Tunceli	0	91	91
Muğla	0	13.200	13.200	Bolu	0	1.966	1.966	İğdır	0	120	120
Sakarya	0	13.061	13.061	Hakkâri	0	8.486	8.486	Sinop	0	128	128
Denizli	0	11.449	11.449	Kastamonu	0	1.348	1.348	Gümüşhane	0	92	92
Aydın	0	10.759	10.759	Ağrı	0	1.125	1.125	Artvin	0	59	59
Burdur	0	8.476	8.476	Kırşehir	0	1.206	1.206	Bayburt	0	52	52
Tekirdağ	0	9.786	9.786	Muş	0	1.328	1.328	Bartın	0	78	78

(AFAD, 2018).

Tablo 1.1’de, Türkiye’deki illerde bulunan Suriyeli sığınmacı sayısına ait veriler yer almaktadır. Tabloya göre 20 Mart 2018 tarihine kadar 227.365 kişi geçici barınma merkezlerinde, 3.327.131 kişi geçici barınma merkezleri dışında olmak üzere toplam 3.554.496 Suriyeli sığınmacı Türkiye’de bulunmuştur. Geçici barınma merkezlerinin en kalabalık olduğu 5 il Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Adana ve Kahramanmaraş; geçici barınma merkezleri dışında kalan Suriyeli sığınmacıların en kalabalık oldukları 5 il İstanbul, Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep ve Mersin; geçici barınma merkezleri dışında

kalan sığınmacıların en az buldukları 5 il ise Tunceli, Gümüşhane, Artvin, Bayburt ve Bartın'dır.

Tablo 1.1'de görüldüğü üzere Suriyeli sığınmacılar Türkiye'deki bütün illere dağılmıştır. Ortada başarıyla yönetilmesi gereken bir sorun vardır. Bu sorunun başarıyla yönetilmesi Türkiye'nin siyasal ve toplumsal meşruiyeti açısından da önemlidir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı ve önemi, araştırma problemi, alt problemler, sayıltı, araştırmanın sınırlılıkları, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

2001 yılında, Nobel Ödüllü Amartya Sen ve eski BM Mülteciler Yüksek Komiseri Sadako Ogata başkanlığında İnsan Güvenliği Komisyonu oluşturulmuştur. Komisyon, insanî güvenlik kavramını araştırmak ve politika için önerilerde bulunmak üzere kurulmuştur. İnsan Güvenliği Komisyonu'nun 2003 yılında BM'ye sunmuş olduğu "İnsan Güvenliği Şimdi" başlıklı raporunda, insanî güvenliğin bireye ve topluma odaklanması açısından millî güvenliği tamamladığı belirtilmektedir. Raporda insanî güvenlik kavramının, devlet güvenliğinin ayrılmaz bir parçası haline geldiği belirtilerek kavramın, insanları sadece dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı değil, birbirlerinden kaynaklanabilecek tehlikelere karşı da koruma altına aldığı söylenmektedir (Jolly and Ray, 2006: 5).

Buzan (2015: 63) birey güvenliği çalışmalarının millî güvenlik üzerindeki etkilerinden bahsetmiş; devlet ve vatandaşların anlaşmazlık içinde olmasının devletin bütünlüğünü tehdit ettiğini ve millî güvenlik kavramının uygulanmasını zorlaştırdığını söylemiştir. 1998 tarihli Hart-Rudman Komisyonu tarafından 2001 yılında yayımlanan bir belgede de ifade edildiği üzere başkalarının insanî güvenliğini sağlamak aynı zamanda ulusal halkın güvenliğini de güçlendirmektedir. Bu durum ulus-devletin yararına olmaktadır (Alkire, 2003: 33).

Göçmenlerin insanî güvenliği, göç edenlerin güvenliğinin kaçtıkları devlet, sınır aşan suç grupları, göç alan devlet ya da toplum olarak farklı özneler tarafından tehdit edilmesi ile ilgilidir (Sokullu, 2019: 5). Düzensiz ya da kaçak yollarla bir ülkeye göç etmek isteyenlerin uluslararası hukuk, insan hakları hukuku ve çeşitli uluslararası sözleşmeler (örneğin 1985 tarihli BM İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşmesi, 2000 tarihli Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi) tarafından tanımlanmış ve taraf devletler tarafınca kabul edilmiş olan birtakım hakları bulunmaktadır. Göçmenlerin insanî güvenliklerinin göç alan devlet tarafından bu çerçevede korunması uluslararası bir kuraldır (Aronowitz, 2001).

Göçün getirdiği tedirginlik, göç etmenin neden olduğu dışlanma korkusu, yerli halkın göçmenlere yönelik kaygı ve kuşukları güvenlik risklerinin temelidir (Karasu, 2018a: 53). Bireylerin cinsiyetleri, yaşları, ırkları, uyrukları, sınıfları, inançları ve nereden geldikleri başka bireyler ve gruplar açısından güvensizlik yaratabilmektedir (Williams, 2008: 8). Göçün sayısal olarak fazla olması, sıklık derecesi ile göç edenlerin şahsî siyasî ve sosyal meyilleri devletlerin düzenlemiş olduğu politikalarını etkileyebilmektedir (Tunca, 2019: 65). Göçmenlerin göç alan ülkeye uyumunda yaşanabilecek olan birtakım sıkıntılarla birlikte, bu kişiler toplumsal uyumsuzluk, dışlanma, radikalleşme gibi olumsuz katkı da yapabilirler. Göç alan ülke toplumu tarafından göçmenler insanî açıdan kabul görse dahi sosyal, ekonomik ve kültürel güvenlik boyutları bu kişilerin kültürel benzerlikleri, sayıları ya da göç etme nedenleri konularında kabul görme durumu değişiklik gösterebilir (Sokullu, 2019: 4).

İnsanların göç esnasında birçok tehditle karşılaşması durumu hem kendi ülkelerinde hem de göç ettikleri ülkelerde güvenliklerinin insanî güvenlik çerçevesinde ele alınmasını gerekli kılmaktadır (Özdemir ve Özdemir, 2014: 115). Bu açıdan insanî güvenlik kavramı, sadece vatandaşların güvenliğini değil göçmenlerin de güvenliğini içeren bir kavramdır. Çünkü göçün nedeni insanî güvenliğin sağlanamadığı yaşanan aksaklıklardır. Göçmenlere yönelik aşırı kısıtlayıcı, ayrımcı önlemler insanî güvenliğe yönelik bir tehdit haline gelmektedir (Akçapar, 2012: 571-572). Bunun yanında göçmenler için iyi yaşam koşullarının sağlanamaması ve dışlanmaları göçmenlerin

insanî güvenliklerini tehlikeye atmaktadır. Bu durumun yaşanması sonucunda göçmenler güvenliklerini kendi yöntemleriyle sağlama yoluna gidebilir. Sorunun çözülememesi göç alan ülkede iç güvenlik sorununa neden olabilir. Ancak sığınmacıların temel ihtiyaçlarının karşılanması iç güvenlik sorunu yaşanmasının önüne geçebilme potansiyeli taşımaktadır.

Barınma ve gıda ihtiyaçlarının karşılanması gibi problemler öncelikli olarak devletin sınırları içerisinde çözümlenmelidir. Ancak bu sorunlar kriz, çatışma ya da savaş gibi olayların yaşanması ile devlet sınırlarını aşarak uluslararası barışı etkileyebilir. Kaldı ki sonuçları ulusal sınırları aşan sorunlar yüzünden insanî güvenlik tehdit altında olduğunda bu durum millî sınırlar içerisinde kal(a)mamaktadır (UNDP, 1994: 34). Göç, yapısal işsizliğe ve kimlik bazında etnik çatışmalara sebep olarak iç güvenliği tehdit edebilir ve bu durum devlet üzerinde etki yaratmaktadır (Faist, 2003: 234'ten akt. Tunca, 2019: 27). Arap Baharı adıyla bilinen sürecin Suriye'de yarattığı istikrarsızlığın Türkiye'de sebep olduğu sığınmacı sorunu tam olarak böyle bir durumdur. Yaşanan bu iç savaş kitlesel göç hareketine sebep olmuş ve çok sayıda insan mülteci, sığınmacı ya da göçmen durumuna düşmüştür. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, ülkesine gelen sığınmacıların ekonomik, sağlık, gıda ve kişisel (birey) güvenlikleri kapsamındaki tüm ihtiyaçlarının giderilmesi için çalışmalarda bulunmuştur.

Göç alan ülkede ekonomik, sağlık, barınma, eğitim, gıda ve toplumsal vb. gibi alanlarda sorunların ortaya çıkması, yerli halkın göçmenlere yönelik algıları ve davranışları, uyumun sağlanamaması gibi nedenler iç güvenlik sorununa dönüşebilmektedir. Sonuç olarak göç alan ülkede hem vatandaşların hem de göçmenlerin yaşadıkları sorunların çözüme kavuşturulamaması insanî güvenlik meselesinin millî güvenlik meselesine dönüşmesine yol açabilir. İnsanî güvenlik her ne kadar kendisini ayrı bir alan olarak nitelendirmeye çalışsa da devlete ve uluslararası sisteme bağlı olmasından dolayı ne millî ne de uluslararası güvenlikten ayrı düşünülmemektedir.

Bu bağlamda araştırmanın amacı, Suriye'de yaşanmış olan iç savaş sonrası bu ülkeden Türkiye'ye doğru gerçekleşmiş olan yoğun kitlesel göçler nedeniyle Türkiye'nin iç güvenlik sorunları yaşayabilmesi olasılığı üzerine AFAD tarafından Suriyeli

sığınmacıların insanî güvenliklerinin sağlanması temelinde gerçekleştirilmiş olan faaliyetlerin etkililiğinin tespit edilmesidir. Başka bir ifadeyle çalışmayla Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılar meselesini başarılı bir şekilde yönetip yönetemediğini tespit etmek amaçlanmaktadır.

Ayrıca AFAD koordinatörlüğünde yürütülmüş olan faaliyetlerin incelenmesinin Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) tarafından tekrar buna benzer bir kitlesel göç yaşanması durumunda gelecekte yapılacak olan çalışmalara ışık tutabileceği düşüncesiyle bu çalışmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Böylece çalışmayla GİGM tarafından bu konuda yürütülecek olan çalışmalara katkıda bulunulması hedeflenmektedir.

Ulaşılan bilgilerin benzer bir durumun gelecekte tekrar yaşanması halinde işe koşulabilecek güvenlik politikalarının fayda esası üzerinde tayin edilebilmesinde kullanılabilecek olması ve nihayetinde varsa eksikliklerin giderilmesi için öneriler sunarak Türkiye'de iç güvenliğin Suriyeli sığınmacılar sebebiyle olumsuz yönde etkilenmesinin önüne geçilmesine katkılarda bulunabilecek olması bu çalışmanın önemini oluşturmaktadır.

2.2. Araştırma Problemi

Millî güvenliğin tesisi, kamu düzeninin oluşturulabilmesi ve sürekliliğinin sağlanabilmesi için önemlidir. Devletin siyasal ve toplumsal meşruiyeti açısından büyük önemi haiz olan millî güvenlik, çeşitli dinamiklerden kolayca etkilenebilir. Kendini güvende hissetmeme, temel nitelikli fizyolojik ihtiyaçlarını dahi karşılayamama korkusu yaşama, hak etmediği halde suçlanma, yaşamakta olduğu sorunların bitmemesinden endişelenme, suçluların açık hedefi haline gelmiş olma, sorunların verdiği acıyı hafifletmek için arayışlara girme vb. gibi hallerde kişiler suçlar işleyerek iç güvenlik sorunlarına sebep olabilirler. Kimi zaman kişiler bu eylemlere kendilerini koruma gayesiyle girişirler.

Bu değerlendirmenin Türkiye'ye gelmiş olan Suriyeli sığınmacılar için geçerli olduğu söylenebilir. Kendilerini güvende hissetme, gelecek endişesi, hayatlarını idame ettirme, beslenme vb. gibi konularda sorunlar yaşayabilmiş olmalarına, Suriyeli

sığınmacılar hakkında Türk halkında oluşan olumsuz yargılar da eklendiğinde onların potansiyel millî güvenlik tehditleri haline gelebilecekleri düşünülebilir. Her iki tarafın yaşadığı korkular bu durumu olanaklı kılabilir. Bu nedenle meselenin başarılı biçimde yönetilmesinin elzem olduğu değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda, çalışmada Suriye’de yaşanmış olan iç savaştan kaçarak Türkiye’ye gelmiş olan Suriyeli sığınmacıların insanî güvenlik kavramı temelinde ekonomik, sağlık, gıda ve kişisel (birey) güvenliklerinin AFAD tarafından yürütülmüş olan çalışmalarla sağlanıp sağlanmadığının tespit edilmesi önemli görülmüştür. İnsanî güvenliğin boyutlarından olan çevre güvenliği, toplumsal güvenlik ve siyasî güvenlik konusunda bir çalışma yürütülüp yürütülmediği ise önemli görülmemiştir. Çünkü Suriyeli sığınmacıların öncelikli olarak giderilmesi gereken acil ihtiyaçları olarak değerlendirilmemiş ve bu yüzden Türkiye tarafından bu konuda çalışmalar yapılması aciliyet gerektirmemiştir. Ayrıca Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacılar geçici koruma altındadır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmadıkları için siyasî güvenliklerinin sağlanması için bir çalışmanın yapılması beklenmemektedir.

Çevre güvenliği, doğada gerçekleşen felaketlerin insan hayatına etkisini ve insanların çevreye verdikleri zararları konu almaktadır (Henk, 2005: 93). Menon (2007: 10) çevre güvenliğini, insanların yaşamlarını etkileyen hava, toprak ve suyun korunması ve temizliğinin sürdürülebilir hale getirilmesi olarak açıklarken, Acharya (2007: 492) ve Tangör (2012: 62) ise insanın, hem çevreden hem de insandan kaynaklı olarak doğada yaşanabilecek her türlü tehlikelere karşı korunmasını ifade etmektedir. Toplumsal güvenlik, insanların geleneklerine ve kimliklerine saygı duyulması (Acharya, 2007: 492), mezhepsel ve etnik şiddete karşı korunması, geleneksel ilişkilerin kaybının önlenmesi (Henk, 2005: 93) toplumlararası barışın sağlanması ve kültürel hassasiyetlerin korunmasıdır (Menon, 2007: 10). Siyasi güvenlik Henk (2005: 93)’e göre, insanların onuruyla yaşayabileceği ve insan haklarını kullanabilecekleri bir toplumda yaşayabilmeleri iken Menon (2007: 10)’a göre, bireyi insan hakları ihlallerine karşı korumak, Acharya (2007: 492)’ya göre ise insanların fikirlerini özgür bir şekilde ifade edebilmesidir.

Çalışmada AFAD tarafından gerçekleştirilmiş olan çalışmalar sayesinde Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de millî güvenlik sorunlarına sebep olabilmelerinin önüne geçilip geçilemediğinin ortaya çıkarılmasının da gerekli olduğu değerlendirilmiştir.

Nihayetinde araştırmanın problemi şu şekilde ifade edilebilir: “AFAD tarafından gerçekleştirilmiş olan çalışmalar Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların insanî güvenlik temelindeki ihtiyaçlarını karşılayabilmiş midir?”

Çalışmada bu araştırma problemine yanıtlar bulabilmek için şu alt problemlere ayrı ayrı cevap aranmıştır.

2.3. Alt Problemler

1. Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların ekonomik güvenliklerinin sağlanması için yapılmış olan çalışmalar nelerdir?
2. Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların sağlık güvenliklerinin sağlanması için yapılmış olan çalışmalar nelerdir?
3. Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların gıda güvenliklerinin sağlanması için yapılmış olan çalışmalar nelerdir?
4. Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların kişisel (birey) güvenliklerinin sağlanması için yapılmış olan çalışmalar nelerdir?
5. Türkiye, Suriyeli sığınmacı meselesini millî güvenliği gereğince başarılı bir şekilde yönetebilmiş midir?

2.4. Sayıltı

1. AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu tarafından verilmiş olan bilgiler ilgili konuda yapılmış olan tüm çalışmaları kapsamaktadır.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma,

- 1) İnsanî güvenliğin 7 alt kategorisinden dördü olan ekonomik güvenlik, sağlık güvenliği, gıda güvenliği ve kişisel güvenlik ile,

- 2) Nisan 2011- Mart 2018 yılları arasında geçici barınma merkezlerinde ve dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacıların ekonomik, sağlık, gıda ve kişisel güvenliklerinin sağlanması için AFAD koordinatörlüğünde yürütülmüş olan faaliyetlerin ve o dönemi kapsayan alan yazının incelenmesi ile,
- 3) Türkiye’de bulunan ve geçici koruma statüsüne sahip olan Suriyeli sığınmacılar ile,
- 4) AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu ile araştırmada veri toplamak için yapılmış olan yüz yüze görüşmede kullanılan görüşme formundaki sorular ile sınırlıdır.

2.6. Evren ve Örneklem

Araştırmaya ilişkin verilerin AFAD tarafından yürütülmüş olan çalışmaların tespit edilmesi suretiyle elde edilmesi önemli ve yeterli görüldüğünden herhangi bir örneklem üzerinde çalışılmamıştır.

Günümüzde geçici barınma merkezlerinin çoğu kapatılmıştır. Bu yüzden faaliyetlerin koordinasyonunun AFAD tarafından yürütüldüğü zamanlarda (Nisan 2011- Mart 2018 tarihleri arasında) geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan Suriyeli sığınmacıların tespit edilmesi zor olduğundan Suriyeli sığınmacılara yönelik bir anket araştırması gerçekleştirilmemiştir. Kapatılmamış olan geçici barınma merkezlerinin koordinatörlüğü ise 2018 yılı ortalarından itibaren İçişleri Bakanlığı’na bağlı bir kurum olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) tarafından yürütülmektedir. Bu gerekçelerden dolayı araştırmada örneklem üzerinde çalışılmamıştır.

2.7. Verilerin Toplanması

Çalışmada, geçmişte ya da halen var olan bir durumun var olduğu haliyle tespit edilmesini ve ortaya koyulmasını amaçlayan tarama modeli kullanılmıştır. Veriler hem birincil hem de ikincil kaynaklardan toplanmıştır. Birincil kaynaktan veri toplamak için araştırma kapsamında geliştirilmiş olan bir görüşme formu kullanılmış ikincil kaynaklardan veri toplamak için ise alan yazın taraması yapılmıştır. Çalışmada iki farklı veri toplama yönteminin kullanılmış olmasının nedeni hem birincil kaynaktan elde edilen verileri teyit etmek hem de veri çeşitliliği sağlamaktır.

1) Görüşme Formu Yöntemi İle Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında, AFAD'ın Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı sorununun yönetilmesi için ekonomik güvenlik, sağlık güvenliği, gıda güvenliği ve birey güvenliği çerçevesinde neler yaptığını belirlemek amacıyla AFAD Genel Merkezi'nde AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu'nda yer alan uzmanlarla Patton (1987) görüşme formu yaklaşımı kullanılarak gevşek yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. Patton (1987) görüşme formu yaklaşımı, benzer konulara yönelmek amacıyla farklı kişilerden aynı tür bilgilerin alınması olan görüşme türüdür. Bu görüşme türüne göre hem önceden hazırlanmış olan sorular sorulur hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular da sorulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2004). Gevşek yapılandırılmış mülakatta ise açık uçlu sorulara yer verilir. Bu mülakat türünde görüşen ve görüşülen kişi bazı konularda derinlere inebilir.

Görüşmede kullanılan "Görüşme Formu"⁷ araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Alan yazın taraması yapılarak hazırlanan form, önce araştırma konusu ile ilgili alanda uzman olan üç (3) öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Bu amaçla Uluslararası İlişkiler alanında akademisyen olarak görev yapan iki (2) uzman ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanında akademisyen olarak görev yapan bir (1) uzmanın görüşleri alınmıştır. Uzman denetimi olarak değerlendirilen bu aşamada öğretim üyelerinin formun biçimine, formdaki sorulara ve araştırmanın amacıyla uyumluluğuna ilişkin görüşleri alınmış ve alınan görüşler doğrultusunda form yeniden oluşturulmuştur. Son olarak, bir öğretim üyesi tarafından Türkçe dilbilgisi kurallarına uygunluk açısından incelendikten sonra görüşme formuna nihaî hali verilmiş ve görüşmede kullanılmak üzere basılı hale getirilmiştir.

Görüşme isteği Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı tarafından 15.04.2020 tarihinde AFAD'a kurumlar arası yazışma yapmak suretiyle "Araştırma İzni" konulu yazıyla bildirilmiştir. Yapılan başvurunun AFAD

⁷Görüşme Formu Ek-1'de sunulmuştur.

tarafından uygun görülmesiyle Ankara’da Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın Genel Merkezi’nde 08.09.2020 tarihinde AFAD tarafından tayin edilmiş olan dört (4) uzmanla “Görüşme Formu”ndaki sorulara cevapların alındığı bir yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görüşme yapılan her bir kişiye aynı sorular, aynı sözcüklerle aynı biçimde ve aynı ses tonuyla sorulmuştur. Böylece görüş bildiren kişilerin soruları farklı algılamasının önüne geçilmek istenmiştir. Görüşmede sorulan soruların görüşme yapılan kişiler tarafından araştırmacının zihninde belirlenen anlamından farklı olarak anlaşılması için gerçek görüşme yapılmadan önce sorular internet aracılığı ile görüş bildiren kişilere iletilmiştir. Böylece görüşme esnasında farklı yanıtların ortaya çıkması engellenmiştir.

Görüşmede gerek AFAD’a yapılan başvuruda belirtilmiş olması nedeniyle gerekse görüşme öncesinde uzmanların bilgilendirilmesi ve onaylarının alınması gereğince ses kaydı yapılmıştır. Ses kayıtları araştırmacı tarafından yazılı metne çevrildikten sonra imha edilmiştir.

2) Alan Yazın Taraması Yöntemi İle Verilerin Toplanması

Çalışmada veri toplamak için hem görüşme formundan elde edilen bilgilerin teyit edilmesi hem de araştırma konusunun alan yazında nasıl incelendiğinin anlaşılması amacıyla alan yazın taraması gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 2013-2017 yılları AFAD tarafından hazırlanmış olan ve Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacılar ile ilgili bilgilerin yer aldığı raporlar incelenmiştir. Ayrıca Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) ve Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) iş birliği ile Orhan ve Gündoğar tarafından 2015 yılında hazırlanmış olan “*Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri*”; 2018 yılında Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği-ASAM tarafından hazırlanmış olan “*Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocuklarının İhtiyaç Analizi*” ve Erdoğan tarafından 2017 ve 2020 yıllarında hazırlanmış olan “*Suriyeliler Barometresi: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*” başlıklı raporlar incelenmiştir. Bunlara

ek olarak çalışmanın konusu ile ilgili alanda araştırma yapmış olan bazı araştırmacıların makaleleri ve tezleri de incelenmiştir.

2.8. Verilerin Çözümlemesi

Alt problemlerde ifade edilmiş olan sorulara ilişkin cevaplar üretilmesi sürecinde AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu tarafından verilen cevaplar ve alan yazın taraması sonucunda elde edilen bilgiler analiz edilmiştir. Toplanan verilerin analizi Miles ve Huberman (1984: 23) tarafından geliştirilen “verilerin azaltılması”, “verilerin sunumu”, “sonuç çıkarma ve doğrulama” kapsamındaki üç etkinlik basamağı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

“Verilerin azaltılması” süreci, elde edilen bilgilerin içerisinde ham verinin önemli kısımlarını belirleme, odaklanma, sadeleştirme, özet haline getirme ve tahvil etme sürecidir (Miles ve Huberman, 1984: 23). Bu nitel veri analizi sürecinde görüşme ve alan yazın incelemesi gibi çeşitli tekniklerle toplanmış ve henüz işlenmemiş olan veriler veri seti, ayıklama, özet haline getirme ve tahvil etmek işlemlerinden geçirilmektedir. Bu süreçte araştırmacı, araştırmanın amacına göre hangi verileri kullanacağına ve hangi verilerin araştırmanın dışında kalacağına, veri setini nasıl sınıflandıracığına karar vermektedir (Özdemir, 2010: 329). Verilerin azaltılması, analiz sürecinin başlarında verilerin düzenlenmesi, gruplara ayrılması/bölünmesi ve özet çıkarılmasını içeren bir süreç olduğundan analiz evresinin sonraki bölümlerinde temaların, kümelerin ve örüntülerin tespit edilebilmesi için veri düzenlemesinin doğru yapılmış olması gereklidir (Baltacı, 2017: 4).

Miles ve Huberman tarafından veri setinin şekillendirilmesi için kodlama ve not alma işlemleri geliştirilmiştir. Kodlama, veri setini ilişkileri bakımından parçalara ayırma veya çözümleme işlemidir. Not alma ise veri setine ilişkin yeni sentezler oluşturacak şekilde verileri ayrıntılandırma ve anlamlandırma işlemidir (Baltacı, 2017: 5). Verilerin kodlanması sırasında akla gelen detaylar, görüşme formlarının veya sayfaların üzerine alınmış olan hatırlatmalar not alma işlemi olarak adlandırılmaktadır (Silverman, 2001).

AFAD Genel Merkezi'nde AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu ile yüz yüze yapılmış olan görüşmede görüşme yapılan kişilere açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Bu yüzden görüşme sürecinde ses kaydı alınan konuşmaların yazıya dökülmesi işleminde çözümlene tutarlılığına bakılması için herhangi bir formül kullanılmamıştır. Görüş bildiren kişiler sorulan sorulara birbirine benzer cevaplar verdikleri için görüş birliği ortaya çıkmıştır. Bu yüzden elde edilen verilerin kategorilere kodlanmasına gerek olmadığı değerlendirilmiştir. Çalışmanın başladığı andan tamamlanmasına kadar geçen süreçte elde edilen verilerin azaltılması için daha çok not alma işleminden yararlanılmıştır. Elde edilen tüm ham veriler ayıklanarak özetlenmiş, gerekli görülen yerlerde notlar alınarak hangi verilerin çalışmada kullanılacağına, hangi verilerin kullanılmayacağına karar verilmiştir.

“Verilerin sunumu” sürecinde, verilerin azaltılması sürecinde ayıklanmış, özetlenmiş ve dönüştürülmüş olan verilerin belirli sonuçlara ulaşılmasına yönelik verilerin düzenlenmesi amaçlanmaktadır (Özdemir, 2010: 329). Bu süreçte azaltılmış olan verilere ilişkin bilgiler düzenlenir, sıkıştırılır ve birleştirilir. Azaltılan veriler grafik, çizelge, şema vb. gibi çeşitli sunum yöntemleriyle sistematik bir biçime dönüştürülmektedir (Seale, 2001). Miles ve Huberman (1994), veri sunumu için çizelgeler ve grafikler yapılmasının, verileri görünür kılma ve kavramlaştırma hususunda kolaylık sağlayacağını belirtmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Çalışmada verilerin sunumu sürecinde doğrudan kısa alıntı ölçütü dikkate alınarak veriler üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Azaltılmış olan verilerin daha görünür hale gelmesi ve anlaşılmasını kolaylaştırması açısından tablo ve şekil sunum yöntemleri kullanılmıştır. Böylece çalışmada elde edilen verilerin daha anlaşılır olduğu düşünülmektedir.

“Sonuç ve doğrulama” süreci, araştırmanın her aşamasında toplanmış olan verilerin anlamlılığının ortaya koyulmaya çalışıldığı süreçtir. Özdemir (2010: 329) sonuç ve doğrulama sürecini, araştırma sürecinin başında belirsiz bir biçimde ve bir bakıma verilerin içinde saklı duran gerçekliğin araştırmanın son aşamasında keşfedilmesi ve gün yüzüne çıkarılması olarak ifade etmektedir. Bulguların doğrulanması elde edilen sonuçların denenmesi ve onaylanması suretiyle gerçekleştirilmektedir (Merriam 1998'den akt. Baltacı, 2017: 8). Bu sürecin amacı, bu aşamaya kadar yapılanları,

anamlı ve tutarlı bir veri görüntüsü içinde bütünleştirmektedir. Çalışmada sonuç ve doğrulama sürecinde veriler ile ilgili var olan belirsizlikler düzenlenip organize edilerek değerlendirilmiştir.

Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin bulguları değerlendirmek için araştırmacı tarafından geliştirilmiş bir değerlendirme ölçütü kullanılmıştır. Bu amaçla BM'nin 1994 tarihli İnsani Kalkınma Raporu'nda yer alan ve insanî güvenliğin yedi (7) alt kategorisinden olan ekonomik güvenlik, sağlık güvenliği, gıda güvenliği ve kişisel güvenlik (birey güvenliği) tanımlamalarından yola çıkılarak bazı ölçütlere ulaşılmış ve bu ölçütlerle Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında yer alan ve AFAD tarafından yürütülmüş olan faaliyetlerin uyumluluğu karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda AFAD tarafından yapılmış olan çalışmalar ile ölçütlerin örtüşüp örtüşmediğine ilişkin özgün bir değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirmeye ilişkin “Değerlendirme Tablosu” Tablo 2.2’de sunulmuştur.

Tablo 2.2. Değerlendirme Tablosu

Ölçütler	GKY Kapsamında Yer Alan ve AFAD Tarafından Yapılmış Olan Çalışmaların Varlığı		Değerlendirme
	GBM İçi	GBM Dışı	
İnsanî Güvenlik İdeali 1	Evet	Evet	Yüksek
İnsanî Güvenlik İdeali 2	Evet	Hayır	Orta
İnsanî Güvenlik İdeali 3	Hayır	Evet	Orta
İnsanî Güvenlik İdeali 4	Hayır	Hayır	Düşük ve Yok
Kısaltmalar:			
GKY: Geçici Koruma Yönetmeliği			
GBM: Geçici Barınma Merkezi			

Tabloya göre belirlenmiş olan ölçütler ile yapılmış olan çalışmaların uyumluluk derecesinin “yüksek” olarak değerlendirilebilmesi için hem geçici barınma merkezlerinde hem de dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacılar için AFAD koordinatörlüğünde herhangi bir çalışmanın yürütülmüş olup olmadığına bakılmıştır. Uyumluluk derecesinin “orta” olarak değerlendirilebilmesi için geçici barınma merkezlerinde veya dışında yaşamış olan sığınmacılar için herhangi bir çalışmanın bulunmuş olması gerekli görülmüştür. Uyumluluk derecesinin “düşük ve yok” olarak değerlendirilebilmesi için ise hem geçici barınma merkezlerinde yaşamış hem de

yaşamamış olan sığınmacılar için herhangi bir çalışmanın yürütülmemiş olması gerçekliği dikkate alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde alt problemlere ilişkin bulgulara ve bulgulara dayanılarak yapılan yorumlara yer verilmiştir. AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu'yla gerçekleştirilmiş olan yüz yüze görüşmeyle ve alan yazın taraması yapılmasıyla ulaşılan bulgular her bir alt problem için ayrı başlıklar altında sunulmuştur.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi *“Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların ekonomik güvenliklerinin sağlanması için yapılmış olan çalışmalar nelerdir?”* olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevaplar bulabilmek amacıyla yapılan araştırmalar sonucunda ulaşılan bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlar aşağıda sunulmuştur.

3.1.1. Birincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular ve Yorum

Suriyeli sığınmacılara yapılmış olan para yardımının yetersiz kalması, Türkiye’ye ekonomik olarak yük getirmiş ve bu yüzden AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu (2020) tarafından verilmiş olan bilgilere göre, AFAD koordinatörlüğünde geçici barınma merkezlerinde kuaförlük, dikiş-nakış, bilgisayar, dokumacılık, internet, el sanatları, İngilizce ve Türkçe öğrenimi gibi çeşitli alanlarda meslek edindirme kursları açılmıştır. Suriyeli sığınmacıların bu kurslarda iş öğrenmeleri sağlanarak meslek edinmeleri önündeki engeller kaldırılmış ve ekonomik alandaki yetersizliklerinin giderilmesi amaçlanmıştır. Geçici barınma merkezlerinde yaşamış ve çalışma talebinde bulunmuş olan sığınmacılara gününbirlik olma şartıyla dışarı çıkma ve çalışma izni verilmiştir.

Yukarıda yer alan AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu ile yapılmış olan çalışmalar sonucunda ulaşılan bulgulardan hareketle Suriyeli sığınmacıların ekonomik güvenliklerinin sağlanması hususunda şu yorum yapılabilir: AFAD'ın Suriyeli sığınmacıların iş sektörlerinde çalışmalarının önünün açılması için yürütmüş olduğu çalışmalar onların ekonomik özgürlüklerini kendilerinin sağlamasını kolaylaştırdığını göstermektedir.

3.1.2. İkincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular ve Yorum

Geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan sığınmacılara AFAD koordinatörlüğünde kişi başı belli bir miktar para yardımı yapılmıştır. Sığınmacılar aldıkları bu para yardımı ile kişisel ihtiyaçlarını giderebilmiştir (AFAD, 2013b: 48). AFAD tarafından geliştirilen Elektronik Yardım Dağıtım Sistemi (EYDAS) ile geçici barınma merkezleri dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarının tespit edilmesi kolaylaşmıştır (AFAD, 2014a: 116-117).

Suriyeli sığınmacı kadınlar için diğer kursların yanı sıra el işi kursları da açılmıştır. Diğer taraftan Türkçe bilen sığınmacı kadınlara geçici barınma merkezlerinde açılmış olan hastanelerde ve okullarda çalışabilme fırsatı tanınmıştır (AFAD, 2014c). SGDD-ASAM Raporu'nda (2018: 9) okumayan genç sığınmacı kadınlara yönelik daha fazla meslek edindirme kurslarının açılması önerilmiştir. Bu kurslar sığınmacı kadınların ekonomik güvenliklerini sağlamaları açısından önemli görüldüğü için tavsiye edilmektedir.

Geçici barınma merkezlerinde kurslar ve spor faaliyetleri için en az 10.000 m² lik alanlar oluşturulmuştur. Bilgisayar, yabancı dil, el sanatları, halı dokuma, kuaförlük, dikiş-nakış gibi kursların her biri için en az 100 m² lik alanlar ayrılmıştır. Toplamda 298 tane kurs çeşidi açılmıştır (AFAD, 2016).

Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara yönelik hem dil hem de meslek edinme eğitimleri konusunda önemli çalışmalar yürütülmüştür. Kurumun hedeflerinden biri ise Suriyeli

sığınmacıların halk eğitimi merkezlerinde açılmış olan kurslara katılım oranlarının artırılmasıdır. Bakanlık tarafından farklı yaş gruplarına özel olarak hazırlanmış olan Türkçe ve diğer kurslara 2014-2019 yılları arasında 505.922 Suriyeli sığınmacı katılım sağlamıştır (Erdoğan, 2020: 39).

AFAD tarafından 2017 yılında gerçekleştirilmiş olan bir araştırmada geçici barınma merkezi dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacıların çalışma durumlarına dair veriler Tablo 3.3'te görülmektedir.

Tablo 3.3. Geçici Barınma Merkezi Dışındaki Suriyeli Sığınmacıların Son Bir Ayda Çalışma Durumları

Çalışma Durumu	Erkek		Kadın		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Son Bir Ayda Çalışan	1.333	36,5	301	8,8	1.634	23,2
Son Bir Ayda Çalışmayan	2.318	63,5	3.106	91,2	5.424	76,8
Toplam	3.651	100	3.407	100	7.058	100

n: Sayı

(AFAD, 2017: 66).

Tablo 3.3'te görüldüğü üzere geçici barınma merkezleri dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacı erkeklerin % 63,5'i, sığınmacı kadınların % 91,2'si toplamda % 76,8'i son bir ayda çalışmadığını belirtmiştir. Buna karşılık çalışanların yüzdesi çok az olmakla birlikte sığınmacı erkeklerin % 36,5'i ve sığınmacı kadınların % 8,8'i toplamda ise % 23,2'si son bir ayda çalıştığını belirtmiştir.

Suriyeli sığınmacı çocukların geleceklerinin planlanması, meslekî yeterliliğin kazanılması ve iyi bir iş imkânına sahip olabilmeleri için eğitim önemlidir. Karasu'ya (2018a: 66) göre sığınmacı çocukların gerekli eğitimi almamaları "kayıp bir nesil" anlamına gelmektedir. Bu yüzden AFAD geçici barınma merkezlerinde 0-6 yaş arası çocuklar için anaokulları, ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocuklar için hem Suriye hem de Türkiye müfredatına uygun derslerin verildiği okullar açmıştır (AFAD, 2013a: 51).

22/10/2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği'nin "Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler" başlıklı altıncı bölümünün 29. maddesinde düzenlenen iş piyasasına erişim hizmetleri kapsamında geçici koruma altına alınan Suriyeli sığınmacılara Türkiye'de

yasal olarak çalışabilme hakkı verilmiştir. Dahası sığınmacıların kendi sığınmacı toplumları içerisinde çalışabilecekleri bölgesel fırsatlar sunulmuştur.

ORSAM ve TESEV iş birliği ile Orhan ve Gündoğar (2015: 38) tarafından hazırlanmış olan “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri” başlıklı rapora göre, geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan Suriyeli sığınmacılar ekonomik açıdan geçici barınma merkezleri dışında yaşamış olan sığınmacılara göre daha zor durumdadır. Ekonomik sıkıntılardan dolayı başka çaresi olmadığını düşünen sığınmacılar geçici barınma merkezlerine yerleşmiştir. AFAD tarafından 10 ilde toplam 26 tane geçici barınma merkezi açılmıştır.

Türkiye ile AB arasında 16 Mart 2016 tarihinde yapılan anlaşma ile AB’nin 4 sene boyunca Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacılar için sağlamayı üstlendiği (3+3 milyar €) kaynak ile Suriyeli sığınmacıların bir kısmı için ekonomik yardım başlatılmıştır. Bu yardım için ayrılan kaynakların kullanımı “Türkiye’deki Mülteciler için Malî Yardım Programı” kapsamında Sosyal Uyum Yardımı (SUY) (The Emergency Social Safety Net-ESSN) Programı ile yürütülmüştür. Kişi başına ayda 120 TL (18 €) destek sağlanan SUY Programı ile, Türkiye’de uluslararası koruma/geçici koruma altında bulunan, geçici barınma merkezleri dışında yaşamış olan kişilerin temel ihtiyaçlarını karşılamaları hedeflenmiştir. SUY çerçevesinde hane bazlı olmak üzere üç ayda bir ek malî destek de sağlanmıştır. Yapılan yardım, ihtiyaç durumuna göre “Kızılay Kart” adı verilen yardım kartı ile verilmiştir. Daha çok “Kızılay Kart” adıyla bilinen SUY destek programı, Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Bürosu (ECHO) tarafından finanse edilmiştir. Program T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Türk Kızılayı ve Uluslararası Kızılay ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) tarafından uygulanmakta, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü ise destekleyici kurumlar olarak görev almaktadır⁸ (Erdoğan, 2020: 41).

AFAD tarafından 2017 yılında gerçekleştirilmiş olan bir araştırmada geçici barınma merkezi içinde ve dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de

⁸SUY Programının ilk uygulama döneminde (2016-2019) destekleyicileri arasında AFAD da yer almaktaydı.

çalışabilecekleri iş kollarını ve sektörleri yeterli bulma durumlarına ait veriler Tablo 3.4'te görülmektedir.

Tablo 3.4. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'de Çalışabilecekleri İş Kollarını ve Sektörleri Yeterli Bulma Durumları

İş Kollarını ve Sektörleri Yeterli Bulma Durumu	GBM İçi Toplam (%)	GBM Dışı Toplam (%)
Ne Yeterli/Ne Yetersiz	31,70	25,20
Oldukça Yeterli	15,20	14,70
Yeterli	13,60	33,00
Oldukça Yetersiz	7,40	6,90
Yetersiz	32,10	20,20

(AFAD, 2017: 77).

Tablo 3.4'te görüldüğü üzere geçici barınma merkezinde yaşamış olan Suriyeli sığınmacıların toplamda % 31,70'i, geçici barınma merkezi dışında yaşamış olan sığınmacıların ise toplamda % 25,20'si Türkiye'de çalışabilecekleri iş kollarını ve sektörleri ne yeterli ne de yetersiz bulunduğunu belirtmiştir. Geçici barınma merkezinde yaşamış olan sığınmacıların % 32,10'u iş kollarını ve sektörleri yetersiz bulduklarını ifade ederken geçici barınma merkezi dışında yaşamış olan sığınmacıların % 33'ü yeterli bulduklarını belirtmiştir. Hem geçici barınma merkezinde yaşamış hem de yaşamamış olan Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de çalışabilecekleri iş kollarını ve sektörleri “oldukça yetersiz” olarak değerlendirmeleri ise düşük bir orana sahiptir.

Erdoğan (2020) tarafından 15 ilde toplamda 1.418 Suriyeli sığınmacı aile ile “hane bazlı” olmak üzere gerçekleştirilmiş olan araştırmada geçici barınma merkezi dışında⁹ yaşayan ve araştırmaya katılmış olan Suriyeli sığınmacıların % 10,2'si Türkiye'de faydalandıkları para yardımlarının “yeterli”, % 62,5'i ise “yetersiz” olduğunu düşünmektedir.

⁹Geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeli sığınmacı nüfusunun büyük oranda azalmasından dolayı araştırma geçici barınma merkezi dışında yaşayan Suriyeli sığınmacılar ile gerçekleştirilmiştir. Bu yüzden 2017 yılında gerçekleştirilmiş olan çalışmadan elde edilmiş olan bilgilerde de geçici barınma merkezi dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacıların görüşleri esas alınmıştır.

Alan yazın taraması sonucunda ulaşılan ve yukarıdaki tablolarda da yer alan bulgulardan hareketle Suriyeli sığınmacıların ekonomik güvenliklerinin sağlanmasına ilişkin şu yorumlar yapılabilir:

- a) AFAD tarafından kurulan geçici barınma merkezlerinin gidecek yeri ve imkânı olmayan sığınmacılar için kendilerini ekonomik anlamda güvende hissetmeleri açısından gereklidir.
- b) Suriyeli sığınmacılara yasal olarak çalışabilme hakkının tanınması dilencilik, hırsızlık ve gasp gibi suçların azalmasına katkı sağlayabilir.
- c) AFAD koordinatörlüğünde açılmış olan kurslarda sığınmacıların iş öğrenmeleri bilinçli ve nitelikli işçi olmalarına fırsat sunmuş ve ekonomik anlamda rahatlamalarına olanak sağlamıştır.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi *“Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların sağlık güvenliklerinin sağlanması için yapılmış olan çalışmalar nelerdir?”* olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevaplar bulabilmek amacıyla yapılan araştırmalar sonucunda ulaşılan bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlar aşağıda sunulmuştur.

3.2.1. Birincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular ve Yorum

AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu’ndan (2020) alınan bilgilere göre, AFAD kayıtlarında yer alan Suriyeli sığınmacılar geçici barınma merkezi içinde veya dışında temel sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanabilmişlerdir. Geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan sığınmacıların sağlık ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için sahra hastaneleri kurulmuştur. Açılmış olan bu hastaneler sayesinde Suriyeli sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimi kolay olmuştur. Hem geçici barınma merkezlerinde hem de geçici barınma merkezleri dışında yaşamış olan sığınmacılar temel sağlık sorunlarını giderebilmeleri için eczanelerden ücretsiz ilaç temin edebilmişlerdir. Sağlanan tüm bu sağlık hizmetleri AFAD koordinatörlüğünde Sağlık Bakanlığı iş birliği ile gerçekleştirilmiştir. Açılan sahra hastanelerinin yönetiminden

AFAD sorumlu olurken hastanenin personel ihtiyacını ise Sağlık Bakanlığı karşılamıştır.

Yukarıda yer alan AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu ile yapılmış olan çalışmalar sonucunda ulaşılan bulgulardan hareketle Suriyeli sığınmacıların sağlık güvenliklerinin sağlanması hususunda şu yorum yapılabilir: Suriyeli sığınmacıların temel sağlık hizmetlerinden ücretsiz bir şekilde yararlanmalarının sağlanması sığınmacılar sebebiyle yayılabilecek salgın hastalıkların engellenmesinin düşünüldüğünü göstermektedir.

3.2.2. İkincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular ve Yorum

Geçici barınma merkezi içerisinde AFAD tarafından sistemli bir şekilde sağlık kontrolleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca geçici barınma merkezi içerisinde kurulmuş olan eczaneler sayesinde ilaca erişim daha kolay olmuştur. Geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan sığınmacı çocukların çocuk felci ve kızamık aşısı olma oranının geçici barınma merkezlerinde yaşamamış olan Suriyeli sığınmacı çocukların oranından daha fazla olduğu tespit edilmiştir (AFAD, 2013a: 42).

218'i geçici barınma merkezlerinde, 2.242'si ise geçici barınma merkezi dışında kalan toplam 2.460 Suriyeli sığınmacıya AFAD tarafından 2017 yılında gerçekleştirilmiş olan bir araştırmada sağlık hizmetlerinden faydalanıp faydalanmadıkları sorulmuştur. Elde edilen veriler Tablo 3.5'te sunulmuştur.

Tablo 3.5. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Sağlık Hizmetlerinden Faydalanma Durumları

Faydalanma Durumları	Evet	Hayır
GBM İçi (%)	97,20	2,80
GBM Dışı (%)	62,90	37,10
Toplam (%)	66,00	34,00

(AFAD, 2017: 102).

Tablo 3.5'te görüldüğü üzere geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan sığınmacıların % 97,20'si sağlık hizmetlerinden faydalandıklarını, % 2,80'i

faydalanamadıklarını belirtmiştir. Geçici barınma merkezleri dışında kalmış olan sığınmacıların % 62,90'ı sağlık hizmetlerinden yararlanabilecek imkâna sahip olduğunu, % 37,10'u ise bu imkâna sahip olmadığını ifade etmiştir. Buna göre geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan sığınmacılar ile geçici barınma merkezlerinde yaşamamış olan sığınmacıların sağlık imkânlarından faydalanma durumuna hem evet hem de hayır cevabını verenlerin arasında % 34,30'luk oranında fark vardır. Geçici barınma merkezlerinde yaşamamış olan sığınmacıların sağlık imkânlarına erişimlerin geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan sığınmacılara oranla daha düşük olduğu görülmektedir.

Geçici barınma merkezlerinde kurulmuş olan sahra hastaneleri 667 personeliyle hizmet vermiştir. Her bir hastane için en az 3000 m²'lik alan ayrılmıştır (AFAD, 2014c). Hastanelerde Suriye'den sığınmacı olarak gelen doktorlar da çalıştırılarak hem sığınmacılar için istihdam sağlanmış (Ünal ve Yılmaz, 2018: 325) hem de Arapça bilmeyen doktorlarla Türkçe bilmeyen hastalar arasında yaşanan dil sorunu aşılmıştır. Ayrıca Arapça ve Türkçe bilen Suriyeli sığınmacı kadınların hem kayıt kabul birimlerinde hem de hastanenin farklı birimlerinde çalışmalarına izin verilmiştir. Dil sorununun bu şekilde çözülmesi hastalıkların teşhis edilmesini, doğru müdahalenin yapılmasını ve işlemlerin daha kısa sürede tamamlanmasını sağlamıştır.

Hamile olan veya erken doğum riski bulunan kadınlar için de ayrı tedbirler alınmıştır. Özellikle yemeklerde bu durumdaki kadınlar için ayrı yemek mönüleri hazırlanmıştır (AFAD, 2014a).

AFAD, Türkiye-Suriye sınırının Türkiye tarafında sağlık güvenliği ile ilişkilendirilebilecek başka önlemler de almıştır. Suriye'de kullanılan kimyasal silahların Türkiye'de bir soruna yol açıp açmayacağından emin olunması için sınıra kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer silah (KBRN) keşif araçları gönderilmiş ve bu araçlarla taramalar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bölgede ilaç ve gaz maskeleri temin edilmiş ve bölge halkı bu konuda bilgilendirilmiştir. Bu konuda geniş çaplı bir tarama gerçekleştirilmiştir (Milliyet, 2013).

Geçici barınma merkezlerinde yaşamış olanların su ve sabuna erişimleri geçici barınma merkezi dışında yaşamış olanlara oranla kolay olduğundan hastalıklara yakalanma olasılıklarının daha düşük olduğu tespit edilmiştir (AFAD, 2014b: 87). AFAD, Suriyeli sığınmacıların salgın hastalıkları taşıma ihtimali, hastalığa yakalanma ve var olan hastalığın yayılması oranı açısından kişisel temizliğe önem vermiştir. Bu yüzden her bir geçici barınma merkezlerinde 20 kişiye bir tane olmak üzere çamaşır makinesi ve bulaşık tezgâhı koyulmuştur. Kadın ve erkekler için de ayrı banyolar yapılmıştır. Geçici barınma merkezlerinde içmek, yemek yapmak ve kişisel bakım için temiz su temin edilmiştir. Düzenli olarak su analizleri yapılmıştır (AFAD, 2014c). Böylece sığınmacıların hastalıklara yol açabilen mikroplardan korunması sağlanmıştır. Geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan tüm insanlara içmek için kişi başı 3 litre, yemek yapma, kişisel temizlik ve ev temizliği için kişi başı en az 50 litre içilebilir, hastalıklara yol açabilir mikroplardan veya kimyasal ve radyolojik kontaminasyondan arıtılmış su temin edilmiştir (AFAD, 2016).

AFAD tarafından 2017 yılında gerçekleştirilmiş olan aynı araştırmada geçici barınma merkezi içinde ve dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de faydalandıkları sağlık hizmetlerine ilişkin memnuniyet durumları tablo 3.6’da görülmektedir.

Tablo 3.6. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’de Faydalandıkları Sağlık Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumları

Memnuniyet Durumu	GBM İçi Toplam (%)	GBM Dışı Toplam (%)
Çok Memnunum	48,80	23,00
Memnunum	44,50	58,80
Kararsızım	2,80	9,80
Memnun Değilim	3,30	7,20
Hiç Memnun Değilim	0,50	1,30

(AFAD, 2017: 103).

Tablo 3.6’da görüldüğü üzere geçici barınma merkezinde yaşamış olan Suriyeli sığınmacıların % 93,30’u aldıkları sağlık hizmetinden “çok memnun” veya “memnun” olduklarını belirtmişlerdir. Geçici barınma merkezi dışında yaşamış olan sığınmacıların % 81,80’i ise aldıkları sağlık hizmetinden “çok memnun” veya “memnun” olduklarını ifade etmişlerdir. Aldıkları sağlık hizmetinden “memnun

değilim” veya “hiç memnun değilim” cevaplarını veren Suriyeli sığınmacıların oranı oldukça düşüktür.

Erdoğan (2020) tarafından 15 ilde toplamda 1.418 Suriyeli sığınmacı aile ile “hane bazlı” olmak üzere gerçekleştirilmiş olan araştırmada geçici barınma merkezi dışında yaşayan ve araştırmaya katılmış olan Suriyeli sığınmacıların % 71,8’inin Türkiye’de faydalandıkları sağlık hizmetlerinin “yeterli”, % 10,1’inin ise “yetersiz” olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.

Alan yazın taraması sonucunda ulaşılan ve yukarıdaki tablolarda da yer alan bulgulardan hareketle Suriyeli sığınmacıların sağlık güvenliklerinin sağlanmasına ilişkin şu yorumlar yapılabilir:

- a) Suriyeli sığınmacı doktorların geçici barınma merkezlerinde çalışmalarına izin verilmiş olması sığınmacıların sağlık hizmetlerinden sorunsuz bir şekilde faydalanabilmelerini sağlamıştır.
- b) Suriyeli sığınmacılar için kurulmuş olan geçici barınma merkezlerinin çoğunluğu sınıra yakın yerlerde bulunmaktaydı. Bu yüzden alınan önlemlerin Suriye tarafından gelebilecek kimyasal gazlardan etkilenilmemesi için hem Türk halkı açısından hem de sığınmacılar açısından önemlidir.
- c) Geçici barınma merkezi içerisinde temiz su kaynaklarına ve temizlik malzemelerine erişim daha kolay olmuştur.

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi “*Suriyeli sığınmacıların gıda güvenliklerinin sağlanması için yapılmış olan çalışmalar nelerdir?*” olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevaplar bulabilmek amacıyla yapılan araştırmalar sonucunda ulaşılan bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlar aşağıda sunulmuştur.

3.3.1. Birincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular ve Yorum

AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu’ndan (2020) elde edilen bilgilere göre, geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan Suriyeli sığınmacılara ilk zamanlarda

AFAD görevlileri tarafından günlük olarak üç öğün yemek verilmiştir. Ancak sığınmacıların yemekleri damak tatlarına uygun bulmamalarını belirtmelerinin ardından gıda ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için geçici barınma merkezlerinde pazar/çarşı yeri yapılmıştır. Yemeklerini pişirebilmeleri için de ocak dağıtılmıştır. Böylece sığınmacılara pazar yerinden gıda ürünlerini alarak istedikleri yemekleri pişirebilme imkânı sunulmuştur. Geçici barınma merkezlerinde toplam 49 adet market Suriyeli sığınmacıların hizmetine açılmıştır.

AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu'ndan (2020) alınan bilgiye göre, AFAD tarafından 2012 yılında Dünya Gıda Programı (WFP) ve Türk Kızılay'ı ile yapılan görüşmeler neticesinde geçici barınma merkezlerinde AFADKART adı verilen gıda kartı uygulamasına geçilmiştir. BM'den ve hem ulusal hem uluslararası diğer sivil toplum örgütlerinden gelen maddî yardımların gıda ihtiyacı için ayrılan kısmı bu karta eşit şekilde pay edilmiştir. AFADKART sığınmacılara kişi başına bir kart olmak üzere dağıtılmıştır. 5 kişilik bir aileye 5 AFADKART verilmiştir.

Yukarıda yer alan AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu ile yapılmış olan çalışmalar sonucunda ulaşılan bulgulardan hareketle Suriyeli sığınmacıların gıda güvenliklerinin sağlanması hususunda şu yorum yapılabilir: Suriyeli sığınmacıların gıda ihtiyaçlarının karşılanması, onların hayatlarını onurlu bir şekilde idame ettirebilmeleri için gerekli olduğunun düşünüldüğünü göstermektedir.

3.3.2. İkincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular

Türkiye'ye gelmiş olan Suriyeli sığınmacıların güvenlikleri sağlandıktan sonra ilk olarak yemek ihtiyaçları giderilmiştir. Sığınmacılar saat kaç olursa olsun kendilerine görevliler tarafından yemek verildiğini belirtmiştir (AFAD, 2013a). AFAD tarafından 2017 yılında gerçekleştirilmiş olan bir araştırmada geçici barınma merkezi dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacıların “Gelecek 7 gün için yiyecek veya yiyecek temin edebilecek paraya sahip misiniz?” sorusu sorulmuştur. Alınan cevaplar Tablo 3.7’de görülmektedir.

Tablo 3.7. Geçici Barınma Merkezleri Dışındaki Suriyeli Sığınmacıların Gelecek 7 Gün İçin Yeterli Yiyeceğe veya Yiyecek Temin Edebilecek Paraya Sahip Olma Durumları

Evet		Hayır		Toplam	
n	%	n	%	n	%
1.279	57,00	963	43,00	2.242	100

n: Sayı

(AFAD, 2017: 98).

Tablo 3.7’de yer alan bilgilere göre geçici barınma merkezi dışında kalan Suriyeli sığınmacıların % 57’si (1.279 kişi) gelecek 7 gün için yeterli yiyeceğe veya yiyecek temin edebilecek paraya sahiptir. Sığınmacıların % 43’ü (963 kişi) ise bu imkâna sahip değildir.

Geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan sığınmacılar AFADKART sayesinde gıda ve temizlik malzemesi ihtiyaçlarını geçici barınma merkezlerinde kurulmuş olan marketlerden karşılayabilmiştir (AFAD, 2014a: 45). Kartlı gıda sistemi ve “Yemeğini Kendin Yap” projesi ile geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan sığınmacıların gıda ihtiyaçlarını karşılamalarına kolaylık sağlanmıştır (AFAD, 2013b: 39). AFADKART’a yüklenen miktarın 60 TL’si WFP tarafından, 25 TL’si ise Türk Hükümeti (AFAD) tarafından karşılanmıştır (TBMM, 2014: 5).

Geçici barınma merkezlerinde yaşamamış olan Suriyeli sığınmacıların gıda güvenliği benzer şekilde gıda kartları, yardım kuruluşları ve paydaş gıda şirketleri ile sağlanmıştır. Ancak geçici barınma merkezi dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacıların gıda ve beslenme koşullarına dair yeterli sayısal veri mevcut değildir (Akgün, 2016: 12).

Hem Ankara’da Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Genel Merkezi’nde AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu’yla gerçekleştirilmiş olan yüz yüze görüşmeyle ve alan yazın taraması yapılmasıyla AFAD’ın bu süreçte görevli olduğu dönemde Suriyeli sığınmacıların gıda ihtiyaçlarının karşılanmasına dair memnuniyetlerinin ölçülmesi hususunda çalışma yapıldığına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır. AFAD tarafından geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan Suriyeli sığınmacılara “Pazar yeri ve market sayısını yeterli buluyorum.” ya da geçici barınma merkezinde

yaşamamış olan Suriyeli sığınmacılara “Gıda ürünlerini kolay temin edebiliyorum” şeklinde görüşlerinin yer aldığı ifadelerin yöneltmediği görülmüştür.

Ancak Erdoğan (2020) tarafından 15 ilde toplamda 1.418 Suriyeli sığınmacı aile ile “hane bazlı” olmak üzere gerçekleştirilmiş olan araştırmada geçici barınma merkezi dışında yaşayan ve araştırmaya katılmış olan Suriyeli sığınmacıların %13,9’unun Türkiye’de faydalandıkları gıda yardımlarının “yeterli”, % 61,6’sının ise “yetersiz” olduğunu düşündüğü tespit edilmiştir.

Erdoğan tarafından 11 ilde 887 Suriyeli sığınmacı aile ile 2017 yılında “hane bazlı” olmak üzere yüz yüze yapılmış olan ve Türk halkı içinde Suriyeli sığınmacıların yarattığı kaygıyı 5 (beş) puan üzerinden değerlendiren saha çalışmasında, geçici barınma merkezi dışında yaşamış olan ve yapılan gıda yardımının yeterli olduğunu düşünen Suriyeli sığınmacıların puan ortalaması 1,6 puan bulunmuştur. Yine Erdoğan (2020: 170) tarafından 15 ilde 1.418 Suriyeli sığınmacı aile ile “hane bazlı” olmak üzere gerçekleştirilmiş olan anket araştırmasında 2020 yılına gelindiğinde aynı konudaki algıya ilişkin oranın artarak 1.8 puana yükseldiği görülmüştür. Bu durum geçen süre içerisinde Suriyeli sığınmacıların yapılmış olan gıda yardımlarına yönelik olan algılarının gittikçe olumlu yönde ilerlediğini göstermektedir.

Alan yazın taraması sonucunda ulaşılan ve yukarıdaki tabloda da yer alan bulgulardan hareketle Suriyeli sığınmacıların gıda güvenliklerinin sağlanmasına ilişkin şu yorumlar yapılabilir: Suriyeli sığınmacıların gıda güvenliklerinin sağlanması, sığınmacıların gıda ihtiyaçlarını karşılamaları için suç işleyebilme potansiyeli taşıdıkları açısından gereklidir. Çünkü sığınmacılar gıda ihtiyacını karşılamak için hırsızlık ve gasp etme gibi suçlara başvurabilirler. Bu durum Türk halkının gözünde Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz düşüncelerin artmasına neden olabilir.

3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt problemi “*Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacıların kişisel (birey) güvenliklerinin sağlanması için yapılmış olan çalışmalar nelerdir?*” olarak ifade edilmiştir. Bu alt probleme cevaplar bulabilmek amacıyla yapılan

araştırmalar sonucunda ulaşılan bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlar aşağıda sunulmuştur.

3.4.1. Birincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular

AFAD Suriye Koordinasyon alışma Grubu'ndan (2020) alınan bilgilere göre, Suriyeli sığınmacılar gıda ve barınma gibi sadece temel ihtiyaçları giderilmesi gereken insanlar olarak görülmemiş, bir i güvenlik meselesi olarak da değerlendirilmiştir. Bu yüzden Suriyeli sığınmacılar Türkiye'de sadece belirli alanlara yerleştirilmemiş onun yerine sığınmacıların ülkenin farklı noktalarında yaşamalarına izin verilmiştir. Geçici barınma merkezlerinde ise kalan sığınmacı sayısına dikkat edilmiş ve aynı durum geçici barınma merkezleri içerisinde de sağlanmıştır. Böylece sığınmacıların bir araya gelerek gettoleşmalarının ve buna bağlı olarak bir i güvenlik sorununa yol açmalarının önüne geçilmek istenmiştir. Bu yüzden AFAD tarafından sağlanan hizmetler devamlı hale getirilmiştir.

Geçici barınma merkezlerinde güvenlik hizmetlerinin jandarma ve özel güvenlik tarafından sağlanmış olduğu ve parmak izi uygulaması ile geçici barınma merkezlerine giriş-çıkışların denetim altına alınmış olduğu AFAD Suriye Koordinasyon alışma Grubu (2020) tarafından verilen bilgiler arasındadır. Buna ek olarak geçici barınma merkezlerinde yaşamamış olan Suriyeli sığınmacılar fiziksel şiddete maruz kaldıklarında Türk vatandaşları gibi emniyet güçlerinden yardım talebinde bulunabilmişlerdir.

AFAD Suriye Koordinasyon alışma Grubu'yla (2020) yapılan görüşmede elde edilen bilgilere göre, Suriye'de yaşanmış olan iç savaştan kaçarak Türkiye'ye gelmiş olan sığınmacıların kendi ülkelerinde yaşadıkları olayların psikolojilerinde yarattığı etkilerden kurtulamadıklarını ifade ettikleri tespit edilmiştir. Bu durumun özellikle uyku problemine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan sığınmacıların önemli bir kısmının psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunun tespit edilmesinin ardından AFAD koordinatörlüğünde, Aile, alışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı iş birliği ile alanında uzman kişiler tarafından geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan sığınmacılara psikolojik destek verilmesi

sağlanmıştır. Birebir görüşmeler gerçekleştirilmiş ve geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan sığınmacıların psikolojik sorunlarıyla ilgilenilmiştir.

AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu'ndan alınan bilgiye göre (2020), geçici barınma merkezlerinin mahalleleri için kadın sığınmacılara yönetimde söz sahibi olduklarında kendilerine olan güvenlerinin artabileceği düşüncesiyle muhtarlık yapabilme imkânları sunulmuştur.

Yukarıda yer alan AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu ile yapılmış olan yüz yüze görüşme sonucunda ulaşılan bulgulardan hareketle Suriyeli sığınmacıların kişisel (birey) güvenliklerinin sağlanması hususunda şu yorumlar yapılabilir:

- a) Sığınmacıların taşıdıkları muhtemel güvenlik riskleri Türk halkı içerisinde olumsuz algıların yayılmasına neden olmuştur.
- b) Özellikle Suriyeli sığınmacıların karışmış oldukları suç olayları Türk toplumunda sığınmacılara yönelik tepkilere yol açmıştır.
- c) Türk halkının tepkilerine karşılık olarak Suriyeli sığınmacıların birey güvenliklerini kendi yöntemleriyle sağlamaya çalışmaları ihtimali Türk halkının birey güvenliğini tehdit altına sokmak gibi bir başka önemli soruna yol açmaktadır.

3.4.2. İkincil Kaynaklardan Ulaşılan Bulgular

Suriyeli sığınmacıların büyük bir kısmının travma sonrası stres bozukluğu riski taşıdığı tespit edilmiş ve özellikle sığınmacı çocuklarda şiddetli depresyon, anksiyete semptomları görülmüştür (Akgün, 2016). Bu yüzden geçici barınma merkezlerinde özellikle travmaya maruz kalmış, yetim veya öksüz olan Suriyeli sığınmacı çocuklar için psikolojik ve maddî destek hizmeti, aile danışmanlığı hizmeti, sağlık hizmeti vb. gibi hizmetler sağlanmıştır (Duruel, 2016: 1409). Ancak geçici barınma merkezlerinde yaşamamış olan Suriyeli sığınmacıların psikolojik destek alabilecekleri sığınmacılar için özel olarak açılmış psikolojik danışma merkezleri olmadığından sığınmacılar Türk vatandaşlarının yararlandıkları danışma merkezlerinden yararlanmışlardır (Kaya, 2016: 34).

Hem fiziksel şiddete hem de taciz veya tecavüz olaylarına maruz kalan Suriyeli sığınmacı kadınlar için geçici barınma merkezlerinde AFAD koordinatörlüğünde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı sosyal hizmetler uzmanları tarafından seminerler düzenlenmiştir. Bu seminerlerde, kadınların sahip oldukları haklar, kadının aile ve toplumdaki yeri ve önemi, aile içi şiddetin yanlışlığı ile ilgili bilgilendirmeler yapılmıştır. Yapılan seminerlere Suriyeli sığınmacı erkek ve kadınların katılımı sağlanmıştır (AFAD, 2014b: 38). Aile içi şiddet, cinsel istismar ve saldırı durumu söz konusu olduğunda Suriyeli sığınmacı kadınlar AFAD yetkilileri tarafından geçici barınma merkezi içerisinde ayrı bir alanda koruma altına alınmıştır (AFAD, 2014b: 75; ORSAM-TESEV, 2015: 38). Ayrıca AFAD koordinatörlüğünde İçişleri Bakanlığı'na bağlı 3.512 güvenlik personeli tarafından geçici barınma merkezlerinin güvenliği sağlanmıştır (AFAD, 2016: 44-46).

Suriye'de yaşanmış olan iç savaş yüzünden ailesini kaybeden ve Türkiye'ye gelmiş olan Suriyeli yetim çocuklar yetimhanelere yerleştirilmiştir. Türkiye genelinde Suriyeli sığınmacı yetimlerin barındırıldığı, temel ihtiyaçlarının yanı sıra sağlık ve eğitim hizmetlerinin de verildiği yetimhaneler sosyal politika alanında önemli bir misyon üstlenmiştir. Ailesini savaşta kaybetmiş olan çocukların sahiplenilmesi, barındırılması ve eğitimi hem bugünün hem de yarının sosyal risklerinin önüne geçilmesini sağlamak gayesiyle yapılmıştır. Kimsesiz kalan Suriyeli sığınmacı çocukların terör örgütlerinin, organ mafyalarının ve sokak suçlarının kurbanı olmalarının engellenmesi hususunda yetimhanelerin önemli bir görevi üstlendiği düşünülmektedir (Duruel, 2016: 1409). Bu yüzden İHH İnsani Yardım Vakfı, Katar RAF İnsani Yardım Kuruluşu ortaklığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı iş birliğiyle Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 100 dönüm arazi üzerinde inşa edilen, Suriyeli 990 yetim çocuğun kaldığı dünyanın en büyük "Çocuk Yaşam Merkezi" 2017 yılında hizmete açılmıştır (İHH). Eğitimden sağlığa, barınmadan gıdaya, psikolojik destekten güvenliğe kadar birçok konuda desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilen sığınmacı yetim çocuklar için açılmış olan Çocuk Yaşam Merkezi'nde okul, sağlık ocağı, oyun alanları, rehabilitasyon merkezi ve poliklinik binası yer almaktadır. Bu yaşam merkezi sayesinde madde bağımlılığı, zorla silahaltına alınma, insan kaçakçılığı gibi hem misyoner örgütler hem de organ, fuhuş ve dilenci mafyaları tarafından tehdit edilen Suriyeli yetim çocuklar koruma altına alınmıştır (İHH).

Yukarıda alan yazın taraması sonucunda ulaşılan bulgulardan hareketle Suriyeli sığınmacıların kişisel (birey) güvenliklerinin sağlanmasına ilişkin şu yorumlar yapılabilir:

- a) Hem Ankara’da Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Genel Merkezi’nde AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu’yla gerçekleştirilmiş olan yüz yüze görüşme sonucunda hem de alan yazın taraması yapılması sonucunda Suriyeli sığınmacıların kişisel güvenliklerinin sağlanmasına dair memnuniyetlerinin ölçülmesi hususunda AFAD tarafından yapılmış olan çalışmalarla ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır. Geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan Suriyeli sığınmacılara “Geçici barınma merkezlerini güvenli buluyorum ve güvenlik personeli sayısı yeterlidir.” ya da geçici barınma merkezinde yaşamamış olan Suriyeli sığınmacılara “Kendimi güvende hissediyorum” şeklinde görüşlerinin yer aldığı ifadelerin yöneltildiği görülmüştür.
- b) Geçici barınma merkezlerinin hem iç hem de dış güvenliğinin sağlanmasında özel güvenlik ve jandarmanın görevlendirilmiş olması geçici barınma merkezlerine yönelik Türk halkı tarafından bir müdahalenin gerçekleşebilme ihtimalinin önüne geçilmiş olması hususunda yararlı olduğu düşünülmektedir.
- c) AFAD koordinatörlüğünde alınmış olan tedbirlerin Suriyeli sığınmacıların birey güvenliklerinin sağlanmış olması açısından gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

3.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “*Türkiye Cumhuriyeti Devleti Suriyeli sığınmacı meselesini millî güvenliği gereğince başarılı bir biçimde yönetebilmiş midir?*” olarak ifade edilmiştir. Bu alt problemin cevabına ulaşabilmek için hem AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu ile yapılmış olan görüşmede alınan cevaplar hem de alan yazın taraması yapılması sonucunda elde edilen bilgiler doğrultusunda BM’nin 1994 yılındaki İnsanî Kalkınma Raporu’nda yer alan ekonomik güvenlik, sağlık güvenliği, gıda güvenliği ve kişisel güvenlik (birey güvenliği) tanımlamalarından yola

çıkılarak belirlenen ölçütler baz alınmıştır. Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacıların bu ölçütler temelindeki ihtiyaçlarının AFAD koordinatörlüğünde yürütülmüş olan çalışmalarla karşılanıp karşılanamadığına dair değerlendirmeler “Değerlendirme Tablosu” adlı Tablo 2.2’de açıklanmış olan yaklaşım kullanılarak yapılmıştır.

Suriyeli sığınmacıların ekonomik güvenliklerinin sağlanması hususunda Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında yer alan ve AFAD tarafından yürütülmüş olan çalışmaların BM’nin 1994 yılındaki İnsanî Kalkınma Raporu’nda yer alan ekonomik güvenlik tanımından yola çıkılarak elde edilmiş olan ölçütlerle uyumluluk derecesi Tablo 3.8’de verilmiştir.

Tablo 3.8. Ekonomik Güvenlik İçin Ölçütler ve Uyumluluk Derecesi

BM Ekonomik Güvenlik Ölçütleri	GKY Kapsamında AFAD Tarafından Yapılmış Olan Çalışmalar		Yapılmış Olan Çalışmaların Ölçütlerle Uyumluluk Derecesi (Yüksek-Orta-Düşük)
	GBM İçi	GBM Dışı	
Temel gelir kaynağına sahip olma	Meslek edindirme kursları	Yasal olarak çalışabilme hakkı	Yüksek
Kaynağı devlet tarafından finanse edilen yardımlardan faydalanma	Sosyal Uyum Yardımı (SUY)	Sosyal Uyum Yardımı (SUY)	Yüksek
Kısaltmalar: GKY: Geçici Koruma Yönetmeliği GBM: Geçici Barınma Merkezi			

Yukarıdaki tabloda BM’nin 1994 tarihli İnsanî Kalkınma Raporu’nda yer alan ekonomik güvenlik tanımından yola çıkılarak elde edilen ölçütler araştırmacı tarafından “Temel Gelir Kaynağına Sahip Olma” ve “Kaynağı Devlet Tarafından Finanse Edilen Yardımlardan Faydalanma” olarak belirlenmiştir. Tabloda, bu ölçütler ile AFAD tarafından yapılmış olan çalışmalar karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Tabloya göre hem geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan hem de yaşamamış olan Suriyeli sığınmacılar için her iki ölçüt temelinde de çalışmalar yapılmış olduğu görülmektedir. Bu yüzden yapılmış olan çalışmalarla ölçütlerin uyumluluk derecesi “yüksek” olarak değerlendirilmiştir. Başka bir ifadeyle Suriyeli sığınmacılar için ekonomik güvenlik temelinde gerçekleştirilmiş olan çalışmalar onların millî güvenlik

sorunu yaratmalarını önlemeye hizmet edebilecek niteliktedir. Bu çalışmalar yapılmasaydı Suriyeli sığınmacılar ekonomik güvenliklerini sağlamak için suç işleyebilirlerdi. Suriyeli sığınmacılar içerisinde gasp etme, yağmalama, hırsızlık ve dilencilik gibi güvenlik sorunları ve suçları artabilirdi. Suriyeli sığınmacıların ekonomik anlamdaki yetersizliklerini kendi yöntemleriyle gidermeye çalışmaları Türk halkında tedirginliğe sebep olarak iki toplum arasında olumsuz davranışların yaşanmasına neden olabilirdi. Ayrıca kendini ekonomik anlamda güvende hissetmeyen sığınmacılar bu konuda kendilerine para yardımlarının yapılması gibi vaatlerde bulunan terör örgütlerinin gözünde potansiyel bir örgüt üyesi konumundadır. Bu yüzden Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında gerçekleştirilmiş olan ve AFAD koordinatörlüğünde Suriyeli sığınmacıların ekonomik güvenliklerinin sağlanması için yürütülmüş olan bu çalışmalar Suriyeli sığınmacıların hem suç işlemeye olan yönelimlerini azaltması hem de terör örgütü üyesi olmalarının önüne geçilmesi açısından değerli görülmektedir.

Suriyeli sığınmacıların sağlık güvenliklerinin sağlanması hususunda Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında yer alan ve AFAD tarafından yürütülmüş olan çalışmaların BM'nin 1994 yılındaki İnsani Kalkınma Raporu'nda yer alan sağlık güvenliği tanımından yola çıkılarak elde edilmiş olan ölçütlerle uyumluluk derecesi Tablo 3.9'da verilmiştir.

Tablo 3.9. Sağlık Güvenliği İçin Ölçütler ve Uyumluluk Derecesi

BM Sağlık Güvenliği Ölçütleri	GKY Kapsamında AFAD Tarafından Yapılmış Olan Çalışmalar		Yapılmış Olan Çalışmaların Ölçütlerle Uyumluluk Derecesi (Yüksek-Orta-Düşük)
	GBM İçi	GBM Dışı	
Temel sağlık hizmetlerine erişim	Hastane açılması ve ücretsiz faydalanma	Sağlık imkânlarından ücretsiz faydalanma	Yüksek
Temiz su kaynaklarına ve temizlik malzemelerine erişim	Su analizlerinin yapılması ve marketlerin açılması	Herhangi bir çalışma tespit edilememiştir	Orta
Kısaltmalar: GKY: Geçici Koruma Yönetmeliği GBM: Geçici Barınma Merkezi			

Tablo 3.9’da BM’nin 1994 tarihli İnsanî Kalkınma Raporu’nda yer alan sağlık güvenliği tanımından yola çıkılarak elde edilen ölçütler araştırmacı tarafından “Temel Sağlık Hizmetlerine Erişim” ve “Temiz Su Kaynaklarına ve Temizlik Malzemelerine Erişim” olarak belirlenmiştir. Aynı tabloda elde edilmiş olan ölçütler ile AFAD tarafından gerçekleştirilmiş olan çalışmalar karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Yukarıdaki tabloya göre hem geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan hem de yaşamamış olan Suriyeli sığınmacılar için “Temel Sağlık Hizmetlerine Erişim” ölçütü temelinde çalışmalar yapılmış olduğu görülmektedir. Bu yüzden yapılmış olan çalışmaların bu ölçütle olan uyumluluk derecesi “yüksek” olarak değerlendirilmiştir. Aynı tabloya göre “Temiz Su Kaynaklarına ve Temizlik Malzemelerine Erişim” ölçütü bazında geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan Suriyeli sığınmacılar için çalışma yapılmış olduğu ancak geçici barınma merkezlerinde yaşamamış olan sığınmacılar için herhangi bir çalışmanın yapılmamış olduğu tespit edilmiştir. Bu yüzden yapılmış olan çalışmaların bu ölçütle olan uyumluluk derecesi “orta” olarak değerlendirilmiştir. Bir başka ifadeyle Suriyeli sığınmacılar için sağlık güvenliği temelinde gerçekleştirilmiş olan çalışmalar onların millî güvenlik sorunu yaratmalarını önlemeye hizmet edebilecek niteliktedir. Bu çalışmalar yapılmasaydı salgın hastalıkların yayılması,

hastalıklara bağı olarak ölüm oranının artması, sakat kalma, iyileşme süresinin uzaması, erken doğum riskinden dolayı bebek ve anne ölümlerinin artması gibi güvenlik sorunları yaşanabilirdi. Özellikle sığınmacılardan kaynaklı olarak salgın hastalıkların yayılması Türk halkının sağlık güvenliğini de tehlikeye atabilirdi. Bu durum Türk halkı tarafından Suriyeli sığınmacıların dışlanmasına neden olabilirdi. Sağlıksız yaşam koşulları hem Suriyeli sığınmacıların hem de Türk halkının sağlık güvenliğini tehdit etmektedir. Bu yüzden Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında AFAD tarafından yürütülmüş olan bu çalışmalar Türkiye'nin millî güvenliğinin korunması açısından değerli görülmektedir.

Suriyeli sığınmacıların gıda güvenliklerinin sağlanması hususunda Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında AFAD tarafından yürütülmüş olan çalışmaların BM'nin 1994 yılındaki İnsanî Kalkınma Raporu'nda yer alan gıda güvenliği tanımından yola çıkılarak elde edilmiş olan ölçütlerle uyumluluk derecesi Tablo 3.10'da verilmiştir.

Tablo 3.10. Gıda Güvenliği İçin Ölçütler ve Uyumluluk Derecesi

BM Gıda Güvenliği Ölçütleri	GKY Kapsamında AFAD Tarafından Yapılmış Olan Çalışmalar		Yapılmış Olan Çalışmaların Ölçütlerle Uyumluluk Derecesi (Yüksek-Orta-Düşük)
	GBM İçi	GBM Dışı	
Temel gıdalara ekonomik yönden erişim	AFADKART adı verilen gıda kartı uygulaması	Yardım merkezlerinden ücretsiz temin edebilme	Yüksek
Gıda mevcudiyetinin yeterli olması ve gıdalara fizikî yönden erişim	Pazar/çarşı yerinin açılması	Yardım merkezlerinin açılması	Yüksek
Kısaltmalar: GKY: Geçici Koruma Yönetmeliği GBM: Geçici Barınma Merkezi			

Tablo 3.10'da BM'nin 1994 tarihli İnsanî Kalkınma Raporu'nda yer alan gıda güvenliği tanımından yola çıkılarak elde edilen ölçütler araştırmacı tarafından "Temel Gıdalara Ekonomik Yönden Erişim" ve "Gıda Mevcudiyetinin Yeterli Olması ve Gıdalara Fiziki Yönden Erişim" olarak belirlenmiştir. Yukarıdaki tabloda elde edilmiş olan ölçütler ile AFAD tarafından gerçekleştirilmiş olan çalışmalar karşılaştırılarak

yorumlanmıştır. Aynı tabloya göre hem geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan hem de yaşamamış olan Suriyeli sığınmacılar için “Temel Gıdalara Ekonomik Yönden Erişim” ölçütü ile “Gıda Mevcudiyetinin Yeterli Olması ve Gıdalara Fiziki Yönden Erişim” ölçütü temelinde çalışmalar yapılmış olduğu görülmektedir. Bu yüzden yapılmış olan çalışmaların her iki ölçütü de olan uyumluluk derecesi “yüksek” olarak değerlendirilmiştir. Bir başka ifadeyle Suriyeli sığınmacılar için gıda güvenliği temelinde gerçekleştirilmiş olan çalışmalar onların millî güvenlik sorunu yaratmalarını önlemeye hizmet edebilecek niteliktedir. Bu çalışmalar yapılmıyaydı Suriyeli sığınmacılar gıda ihtiyaçlarını karşılamak için saldırganlaşabilirler ve suç işleyebilirlerdi. Sığınmacılar hırsızlık ve yağmalama gibi çeşitli güvenlik suçlarına neden olabilirlerdi. Ayrıca gıda güvenliğinin sağlanamaması sağlık sorunlarına yol açacağından sığınmacıların sağlık güvenlikleri de zarar görebilirdi. Gıda güvenliğinin sağlanması karşılanması gereken en temel ihtiyaçlardan biridir. Bu yüzden Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında AFAD tarafından alınmış olan önlemler Türkiye'nin millî güvenliğinin korunması için değerli görülmektedir.

Suriyeli sığınmacıların kişisel (birey) güvenliklerinin sağlanması hususunda Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında yer alan ve AFAD tarafından yürütülmüş olan çalışmaların BM'nin 1994 yılındaki İnsanî Kalkınma Raporu'nda yer alan kişisel güvenlik (birey güvenliği) tanımından yola çıkılarak elde edilmiş olan ölçütlerle uyumluluk derecesi Tablo 3.11'de verilmiştir.

Tablo 3.11. Kişisel Güvenlik (Birey Güvenliği) İçin Ölçütler ve Uyumluluk Derecesi

BM Kişisel Güvenlik (Birey Güvenliği) Ölçütleri	GKY Kapsamında AFAD Tarafından Yapılmış Olan Çalışmalar		Yapılmış Olan Çalışmaların Ölçütlerle Uyumluluk Derecesi (Yüksek-Orta-Düşük)
	GBM İçi	GBM Dışı	
Fizikî şiddetin ortadan kaldırılması	Jandarma ve özel güvenliğin bulunması	Emniyet güçlerinden yardım talebinde bulunabilme	Yüksek
Yaşama hakkının korunması	Güvenlik kameraları ve parmak izi uygulaması	Psikolojik destek ve Çocuk Yaşam Merkezi	Yüksek
Kısaltmalar: GKY: Geçici Koruma Yönetmeliği GBM: Geçici Barınma Merkezi			

Tablo 3.11’de BM’nin 1994 tarihli İnsanı Kalkınma Raporu’nda yer alan kişisel güvenlik tanımından yola çıkılarak elde edilen ölçütler araştırmacı tarafından “Fizikî Şiddetin Ortadan Kaldırılması” ve “Yaşama Hakkının Korunması” olarak belirlenmiştir. Yukarıdaki tabloda elde edilmiş olan ölçütler ile AFAD koordinatörlüğünde gerçekleştirilmiş olan çalışmalar karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Aynı tabloya göre geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan Suriyeli sığınmacılar için “Fizikî Şiddetin Ortadan Kaldırılması” ve “Yaşama Hakkının Korunması” ölçütleri bazında çalışmalar yapılmış olduğu görülmektedir. Bu yüzden yapılmış olan çalışmaların her iki ölçütle de olan uyumluluk derecesi “yüksek” olarak değerlendirilmiştir. Bir başka ifadeyle Suriyeli sığınmacılar için kişisel güvenlik (birey güvenliği) temelinde gerçekleştirilmiş olan çalışmalar onların millî güvenlik sorunu yaratmalarını önlemeye hizmet edebilecek niteliktedir. Bu çalışmalar yapılmasaydı Suriyeli sığınmacılar kişisel güvenliklerini sağlamak için kendi yöntemlerine başvurabilirdi. Bu yöntemler fiziksel şiddet, yaralama, öldürme gibi kişinin beden bütünlüğüne zarar verebilecek hatta yaşama hakkını elinden alabilecek güvenlik suçlarına yol açabilirdi. Kendini güvende hissedemeyen Suriyeli sığınmacılar kendi

içlerinde örgütlenebilir veyahut terör örgütlerine katılabilirdi. Ayrıca psikolojik olarak kendini iyi hissetmeyen sığınmacılar hem kendilerine hem de başkalarına zarar verebilirdi. Bu yüzden Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak gerçekleştirilmiş olan psikolojik tedavi yöntemleri ayrı önem taşımaktadır.

Kendilerini dışlanmış, ötekileştirilmiş hisseden ve istenmediğini düşünen sığınmacılar gettolaşarak Türk halkının kişisel güvenliğini tehlikeye sokmak gibi bir başka iç güvenlik sorununa neden olabiliyorlardı. Türk halkının olumsuz yargılarına Suriyeli sığınmacıların fiziksel şiddetle karşılık vermeleri, Türk halkının sığınmacıların bu davranışlarına karşı şiddete başvurmaları gibi bir kısır döngü ortaya çıkarabilirdi. Bu yüzden Suriyeli sığınmacıların kendilerini güvende hissetmelerinin sağlanması için kişisel güvenlikleri bağlamında gerçekleştirilmiş olan bu çalışmalar, Suriyeli sığınmacı meselesinin Türkiye'nin millî güvenliğine zarar verebilecek boyuta gelmesini engellemesi açısından önemli görülmektedir.

Özellikle eğitimsiz, ekonomik gücü olmayan, geleceğe dair umudu kalmamış Suriyeli sığınmacılar suç işleme ihtimali yüksek bireyler olarak değerlendirilerek suç grupları ve terör örgütleri tarafından ideal birer örgüt elemanı olarak görülmektedir. Temel ihtiyaçları giderilmeyen ve dışlanmış hisseden sığınmacılar terör örgütlerine kendi istekleri doğrultusunda katılım sağlayabilir. Bu yüzden Türkiye'nin Suriyeli sığınmacı meselesini, hem bir insanlık sorunu hem de bir iç güvenlik meselesi olarak değerlendirdiği görülmektedir. Bu nedendir ki, ihtiyaç duyulan önlemler zamanında ve etkili sonuçlar elde edilmesini sağlayabilecek biçimde alınmıştır. AFAD koordinatörlüğünde gerçekleştirilmiş olan çalışmaların Türk halkının Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz yargılarının azalmasına veya daha fazla artmamasına katkı sunmuş olduğu değerlendirilmektedir. Böylece "Suriyeli Sığınmacılar Meselesi" Türkiye tarafından millî ve küresel politikaları gereğince başarılı biçimde yönetilmiş ve Suriyeli sığınmacıların bir iç güvenlik sorununa kalıcı olarak dönüşmeleri engellenerek kitlesel göçlerin sebep olabileceği terörizm sorununun da önüne geçilebilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Suriyeli sığınmacılar meselesi Türkiye açısından başarıyla yönetilmesi gereken hem bir insanlık sorunu hem de bir iç güvenlik meselesidir. Sığınmacıların taşıdıkları muhtemel güvenlik riskleri Türk halkı içerisinde olumsuz algıların yayılmasına neden olmuştur. Özellikle Suriyeli sığınmacıların karışmış oldukları suç olayları, dilencilik yapmaları, işsizliğin ve salgın hastalıkların artması vb. gibi durumlar Türk toplumunda sığınmacılara yönelik tepkilerin artmasına yol açmıştır. Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşmiş olan kitlesel göç hareketlerinin sebebi olabileceği tehditlerin ihtimali insanî güvenlik temelinde Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarının karşılanmasının gerekliliği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Çalışmada da bu düşünceden yola çıkılmıştır. Nitekim Buzan'ın (2015: 60) dikkat çektiği üzere, kendilerini güvende hissetmeyen bireyler güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak için yasadışı yollara sapabilirler. Bu sadece belirli bir toplum ya da toplumsal grup için değil, onlarla etkileşim içinde olan diğer toplumlar ve toplumsal gruplar için de önemli bir meseledir. Çünkü Türk halkının bu tepkilerine karşılık olarak Suriyeli sığınmacıların güvenlik ihtiyaçlarını kendi yöntemleriyle sağlamaya çalışmaları ihtimali Türk halkının güvenliğini tehdit altına sokmak gibi bir başka önemli soruna yol açmaktadır.

Kendini dışlanmış hissedenden Suriyeli sığınmacılar suç işlemeye yönelebilir. Bu nedenle Suriyeli sığınmacılar sorunu Türkiye'nin hassasiyetlerini gerektiren önemli bir sorundur. Bu olumsuz tutumların Türk halkı ve Suriyeli sığınmacılar arasındaki gerilimleri artırarak önemli iç güvenlik sorunları yaratabileceği söylenebilir. Bu iki farklı toplum arasında yaşanabilecek sorunlar toplumsal kutuplaşmanın yaşanmasına neden olabilir. İki grup arasında yaşanan bu sorunlar önlenemezse iç güvenlik meselesine dönüşebilir. Hem sığınmacıların güvenliklerinin sağlanması hem de Türkiye'nin millî güvenliğinin korunması açısından insanî güvenlik çalışmaları önemlidir. Bu yüzden çalışmada da Suriyeli sığınmacıların insanî güvenliklerinin karşılanıp karşılanmadığı incelenmiştir.

Ayrıca Suriyeli sığınmacıların terör örgütü üyesi olabilecekleri veya terör örgütlerine yardım yapabilecekleri düşüncesi de Türk halkında yer edinmiştir (Ağır ve Sezik, 2015: 116). Kimlik bunalımı yaşayan, düşük gelir seviyesine sahip olan ve eğitim

almamış sığınmacılar Türk halkının gözünde suç işleyebilme potansiyeline sahiptir (ORSAM-TESEV, 2015: 19-20). Bu nedenle ülke içerisindeki Türk halkı arasında göçmen/sığınmacı karşıtlığı gelişebilir. Bu durum aşırı sağ terörün gelişmesine neden olabilir. Kitlesele göç olgusunun yerel ve bölgesel terörün gelişimine etki edebileceği ihtimalinden dolayı bu terör sorunuyla baş edilebilmesinin gerekli olduğuna inanıldığı için bu çalışma yapılmıştır. Özellikle Avrupa’da aşırı sağın yükselişe geçtiği bir dönemde bu sorunun yönetilmesi bölgesel ve küresel güvenlik için son derece önemlidir.

Bu bağlamda çalışmada Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların ekonomik, sağlık, gıda ve kişisel (birey) güvenliklerinin sağlanması için yapılmış olan çalışmaların neler olduğu ve Türkiye’nin Suriyeli sığınmacı meselesini millî güvenliği gereğince başarılı bir şekilde yönetip yönetemediği sorularına cevaplar aranmıştır.

Çalışmada bu sorulara cevap bulmak amacıyla veri toplamak için iki farklı yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemlerden birincisinde görüşme formu kullanılmıştır. AFAD Genel Merkezi’nde AFAD Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu ile bir yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilmiş olan bu görüşmede elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Veri toplamak için kullanılan ikinci yöntem ise alan yazın taraması yöntemidir. Araştırmanın konusu ile ilgili olarak alan yazında yer alan rapor, tez, makale, internet kaynakları vb. gibi yazılı dokümanlar incelenmiş ve elde edilen bulgulara ulaşılmıştır.

Çalışmada neden AFAD’ın Nisan 2011- Mart 2018 tarihleri arasında Suriyeli sığınmacıların insanî güvenliklerinin sağlanması için yürütmüş olduğu faaliyetler incelenmiştir? Çünkü 2011 yılı ortalarında Suriye’den Türkiye’ye yoğun ve düzensiz bir şekilde kitlesele göç hareketi gerçekleşmiştir. Çok sayıda Suriyeli sığınmacının Türkiye’ye gelmiş olması Türkiye’yi bu konuda acil önlemler almasını gerektiren “Suriyeli sığınmacı meselesi” ile karşılaştırmıştır. 2011 yılında Suriye’deki iç savaş başladıktan sonra Türkiye’ye gerçekleşmiş olan yoğun kitlesele göç hareketinin yönetilmesi için ayrı bir kurum bulunmamasından dolayı bu sürecin yürütülmesi için AFAD görevlendirilmiştir. Ardından 04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile T.C. İçişleri Bakanlığı’na bağlı olarak Göç İdaresi

Genel Müdürlüğü (GİGM) kurulmuştur. GİGM'nin süreci yönetmek için gerekli donanımına sahip olmasının ardından Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak gerçekleştirilen faaliyetlerin koordinatörlüğü 2018 yılı ortalarında AFAD'dan GİGM'ye devredilmiştir. AFAD, faaliyetlerin koordinatörlüğünü 2018 yılının ortalarında yükümlülükler GİGM tarafından devralınmaya kadar yürütmüştür. Kısaca, AFAD'ın bu görevi yürütmüş olduğu yılların sürecin yoğun bir şekilde yaşandığı yıllar olması, çalışmada AFAD tarafından yürütülmüş olan çalışmaların incelenmesini önemli hale getirmiştir.

Türkiye'nin küresel insani yardım ve yumuşak güç çalışmaları, bölgesel güvenlik çalışmalarından birkaç noktada farklılaşmaktadır. İlk olarak insanların gıda, su, barınma, temizlik vb. gibi temel ihtiyaçları öncelikli hale getirilmiş ardından kültürel, siyasi ve eğitim gibi ikincil ihtiyaçların giderilmesi hedeflenmiştir (Gökçe, 2017: 166). Çalışmada da Suriyeli sığınmacıların ekonomik, sağlık, gıda ve kişisel (birey) güvenliklerinin sağlanması konusunda AFAD tarafından yürütülmüş olan çalışmalar incelenmiştir. Bu dört (4) güvenlik alanı, Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nin ilk iki basamağı olan "fizyolojik ihtiyaçlar" ve "güvenlik ihtiyacı" basamaklarından yola çıkılarak belirlenmiştir. Çünkü İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nde fizyolojik ihtiyaçların karşılanması ardından güvenlik ihtiyacının giderilmesi ikinci sırada gelmektedir. Bu hiyerarşiye göre alt basamaktaki ihtiyaçlar giderilmeden bir üst basamağa geçilmesi anlamsızdır. Çünkü belirli bir basamaktaki gereksinimler tam olarak karşılanmadan birey bir üst basamağın gereksinimlerini algılayamamaktadır. Bu çalışmada da, Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarının karşılanması için AFAD tarafından yürütülmüş olan faaliyetler adı geçen hiyerarşinin ilk iki basamağıyla ilişkilendirilmiştir.

Türkiye, ülkesine gelen Suriyeli sığınmacıların insanî güvenliklerini temin etme yoluna gitmiştir. Hem insanlık trajedilerinin yaşanmaması hem de millî güvenliğin sağlanması açısından sığınmacıların insanî güvenliklerine yönelik politikalar üretilmiş ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı bir kurum olan AFAD görevlendirilmiştir. AFAD gerek geçici barınma merkezlerinde gerekse geçici barınma merkezleri dışında koordinatörlüğünü üstlenmiş olduğu faaliyetleri ilgili birimlerle birlikte yürütmüştür. AFAD'ın yürütmüş olduğu faaliyetler Suriyeli sığınmacılar ile Türk halkı arasında

oluşabilecek gerginlikleri engellemesi açısından önemlidir. Bu faaliyetlerle iki toplum arasında yaşanabilecek olası kargaşanın önüne geçilebildiği düşünülmektedir.

AFAD tarafından 10 ilde açılmış olan toplam 26 adet geçici barınma merkezinde Suriyeli sığınmacılara aynı hizmetler sunulmuştur. Ancak sağlanan hizmetler ve çalışan personel sayısı geçici barınma merkezlerinin kapasitesine ve barınan kişi sayısına göre değişiklik göstermiştir. AFAD tarafından kurulmuş olan geçici barınma merkezlerinde Suriyeli sığınmacıların başta barınma olmak üzere çeşitli türden ihtiyaçları karşılanmıştır. Ayrıca AFAD geçici barınma merkezlerinde yaşamamış olan Suriyeli sığınmacılar için de çeşitli faaliyetlerin koordinatörlüğünü üstlenmiştir.

Ekonomik güvenlik, bireyin geçimini sağlayabileceği temel gelir kaynağına sahip olma, ücretli bir işte çalışma ya da devlet tarafından finanse edilen yardımlarla yoksulluğun giderilmesidir. İnsanların ekonomik güçlerinin yetememesi sağlık, eğitim, gıda vb. gibi alanlardaki ihtiyaçlarının giderilmesini de etkilemektedir. Suriye’de yaşanmış olan iç savaş sebebiyle Türkiye’ye gelen sığınmacıların önemli bir kısmı temel ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli gelir kaynağına sahip değildir. Bu yüzden kalacak yeri olmayan sığınmacılar için AFAD tarafından geçici barınma merkezleri inşa edilmiştir. Bu geçici barınma merkezlerinde Suriyeli sığınmacıların ekonomik güvenliklerinin sağlanması adına meslek edinme kursları açılmıştır. Bu kurslar sayesinde sığınmacılar iş sahibi olmuş ve temel ihtiyaçlarını giderebildikleri ücreti temin edebilmiştir. Ayrıca geçici koruma statüsüne sahip olan sığınmacılara da Türkiye’de yasal olarak çalışabilme hakkı tanınmıştır. Ayrıca sahra hastanelerinde sığınmacı kadınların çalışmasına olanak sağlanması hem hastalarla iletişimi kolaylaştırarak tedavileri olumlu yönde etkilemiş hem de kadınlar ekonomik yönden güçlenmiştir. Suriyeli sığınmacıların temel bazı ihtiyaçlarını gidermeleri sağlanarak dilencilik, hırsızlık vb. gibi yöntemlere başvurmalarının ya da yasadışı faaliyetlere yönelmelerinin önüne geçilmek istendiği söylenebilir.

Suriyeli sığınmacı sayısının giderek artması sonucunda Avrupa Birliği (AB) ve BM tarafından sığınmacılar için sağlanan yardımlar yetersiz kalmıştır. Türkiye’ye Suriyeli sığınmacıların temel ihtiyaçlarının giderilmesi gerekçesiyle verilen yardım taahhütlerinin yerine getirilmemesi durumu zorlaştırmıştır. Bundan dolayı Türkiye

sığınmacıların temel ihtiyaçlarını kendi imkânları ile karşılamak zorunda kalmış ve devletin üzerindeki ekonomik yük artmıştır. Bu durum da Türk halkı içerisindeki bazı kesimlerin Suriyeli sığınmacılara yönelik olumlu algısını zaman içerisinde kırmıştır. Nitekim Türkiye’de sığınmacıların Avrupa ülkelerine geçişlerini kolaylaştırmak amacıyla Şubat 2020’de Türkiye’nin Avrupa’ya açılan sınır kapılarını açması Türk halkı tarafından olumlu karşılanmıştır. Bu durum Türkiye’de Suriyeli sığınmacılara yönelik sabrın ve olumlu bakışın sonuna geldiğinin göstergesi sayılabilir.

Sağlık güvenliği, sağlıklı yaşam şartlarının ortadan kaldırılarak bireyin çeşitli hastalıklardan korunması ve sağlık hizmetlerine kolay erişiminin sağlanmasıdır. Havanın, suyun ve toprağın kirletilmesi de sağlık güvenliğini önemli derecede etkilemektedir. Kirli su ve yetersiz beslenme sağlık güvenliğini ciddi derecede etkilemektedir. AFAD Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacıların sağlık güvenliklerinin sağlanması ve korunması için önemli çalışmalarda bulunmuştur. Sığınmacılar temel ve acil sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanabilmişlerdir. Ayrıca geçici barınma merkezlerinde kullanılabilir ve içilebilir su temin edilmiştir. Böylece salgın hastalıkların önüne geçildiği düşünülmektedir.

Gıda güvenliği, temel gıda ihtiyaçlarının giderilmesini ve karşılanmasını ifade eder. Dolayısıyla gıda güvenliği, hem fiziksel hem de ekonomik açıdan insanların gıdalara kolay ulaşabilirliğinin sağlanmasıdır. Çünkü gıda fiyatlarındaki hızlı artış düşük bütçeli aileler açısından tehlike arz edebilir. Gıda ihtiyaçlarını gideremeyen insanlar sağlık sorunlarıyla karşılaşabilmektedir. AFAD koordinatörlüğünde başlatılmış olan gıda kartı uygulaması, geçici barınma merkezlerinde yaşamış olan sığınmacıların gıda güvenliklerinin güvence altına alınmasını sağlamıştır. Sığınmacılar bu kart sayesinde geçici barınma merkezlerinde açılmış olan pazar/çarşı yeri ve marketlerden gıda ihtiyaçlarını karşılayabilmişlerdir. Geçici barınma merkezlerinde yaşamamış olan sığınmacılar ise hazırlanmış olan gıda paketlerini yardım merkezlerinden ücretsiz olarak temin edebilmişlerdir. Bu durum Suriyeli sığınmacıların yemek ihtiyaçlarını karşılamak için suça yönelimlerinin önüne geçilmesi açısından önemlidir.

Kişisel güvenlik, bireyleri devletten ve diğer insanlardan gelebilecek fiziksel şiddetten, aile içi istismardan dahası kişiyi kendisinden korumayı amaçlamaktadır. İnsanların

maruz kaldıkları fiziksel şiddetin önlenmesi en temel hak olan yaşama hakkının korunması açısından elzemdir. Sığınmacıların kişisel güvenliklerinin sağlanması adına kolluk birimleri ile birlikte yürütülmüş olan çalışmaların, Suriyeli sığınmacılar ile Türk halkı arasında oluşabilecek birtakım problemlerin ortaya çıkmasını engellemiş olabileceği tespit edilmiştir. Türk halkının tepkilerine karşılık olarak Suriyeli sığınmacıların kişisel güvenliklerini kendi yöntemleriyle sağlamaya çalışmaları ihtimali Türk halkının kişisel güvenliğini tehdit altına soktuğundan AFAD tarafından sığınmacıların kişisel güvenliklerini sağlamak adına birtakım önlemler alınmıştır.

Geçici barınma merkezlerinin hem iç hem de dış güvenliğinden özel güvenlik ve jandarma sorumlu olmuştur. Ayrıca geçici barınma merkezlerine giriş çıkışlarda parmak izi uygulaması kullanılmış ve geçici barınma merkezleri güvenlik kameraları ile izlenmiştir. Geçici barınma merkezleri dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacılar tehdit anında Türk vatandaşlarından farkı olmaksızın kolluk birimlerinden yardım talebinde bulunabilmişlerdir. Buna ek olarak Suriyeli sığınmacılara psikolojik destek de sağlanmıştır. Böylece Suriyeli sığınmacıların psikolojik sorunlarına dayalı olarak fiziksel şiddete eğilimlerinin önüne geçilmeye çalışıldığı söylenebilir. Suriyeli sığınmacıların kendilerini güvende hissetmelerinin sağlanması, bir tehdit durumunda sığınmacıların birey güvenliklerini sağlamak için kendi yöntemlerine başvurmalarının önüne geçilmesi açısından gereklidir.

AFAD tarafından yürütülmüş olan çalışmalar, Suriyeli sığınmacıların gelecekte bir sorun oluşturabileceği türünden tehditleri yönetebilmek için önemlidir. AFAD koordinatörlüğünde yürütülmüş olan çalışmalarla sığınmacıların birtakım ihtiyaçlarının karşılanması ile suç olaylarına karışma yönelimlerinin azalmış olduğu düşünülmektedir. Ayrıca sağlanmış olan tüm hizmetler Suriyeli sığınmacıların geleceğine umutla bakabilmelerini ve umutsuzluğa kapılmamalarını sağlamıştır. Çünkü gelecekleri konusunda umutsuzluğa kapılan sığınmacıların suça yönelimleri daha fazla olabilir.

Türkiye tarafından Suriyeli sığınmacılar meselesi bir iç güvenlik sorunu olarak da değerlendirilmiş ve bu anlamda sığınmacılara geçici koruma statüsü tanınmıştır. Ancak tanınan bu hak bazı şartlara bağlanmıştır. Aşağıda yer alan durumlar yaşandığı

takdirde sığınmacının geçici koruma statüsü iptal edilmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği):

Terör eylemlerinde bulunduğu ya da terör eylemi planladığı tespit edilenler, millî güvenlik, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturduğu değerlendirilenler ile ciddi bir suçtan mahkûm olarak topluma karşı tehdit oluşturabileceği değerlendirilenler geçici koruma kapsamına alınmamaktadır. Buna ek olarak millî güvenliği, kamu düzenini, kamu güvenliğini veya sağlığını tehdit edebilecek şartların oluşması durumunda da geçici koruma statüsü kaldırılabilir. Suriyeli sığınmacıların suça karıştıkları tespit edildiğinde ya da sığınmacıların tehdit haline geldikleri durumlarda geçici koruma statüsü tanınmamaktadır. Eğer geçici koruma kapsamına alındıktan sonra sığınmacının bir suça karıştığı tespit edilirse geçici koruma statüsü kaldırılmaktadır. Bu durum sığınmacıların bir iç güvenlik sorununa neden olabileceği düşüncesinden hareket edildiğini göstermektedir.

Ayrıca geçici koruma amacıyla Türkiye sınırlarına gelen veya sınırı geçen yabancıların üzerlerinde, eşyalarında ve taşıtlarında yetkili kolluk birimleri tarafından güvenlik kontrolü yapılmaktadır. Sınır kapısı dışından gelen yabancıların eşyalarının kaçakçılığa konu olabileceği göz önünde bulundurularak ilgili birimler tarafından gerekli tedbirler alınmaktadır. Böylece Suriyeli sığınmacıların Türkiye'nin millî güvenliğine yönelik bir tehdit oluşturmasının önüne geçilmek istenmiştir. Sonuç olarak Geçici Koruma Yönetmeliği ile sığınmacıların hem birtakım haklara sahip olması sağlanmış hem de iç güvenlik sorununa yol açmaları engellenmek istenmiştir.

Suriyeli sığınmacılara birtakım haklar tanınmasını sağlayan geçici koruma statüsü sığınmacıların Türkiye'nin millî ve küresel güvenliğini tehdit altına soktuğu durumlarda kaldırılabilir. Bu durum sığınmacıların iç güvenlik sorunlarının sebebi olabilecekleri ihtimalinin göz önünde bulundurulduğunu göstermektedir.

Çalışmada, BM'nin 1994 yılındaki İnsanî Kalkınma Raporu'nda yer alan ve insanî güvenliğin yedi alt kategorisinden dördü olan ekonomik güvenlik, sağlık güvenliği, gıda güvenliği ve kişisel güvenlik (birey güvenliği) tanımlamalarından yola çıkılarak

ulaşılan ölçütler ile Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında AFAD tarafından yürütölmüş olan faaliyetler karşılaştırılarak yorumlanmış ve yapılmış olan çalışmalar ile belirlenmiş olan ölçütlerin örtüştüğü değerlendirilmiştir. Adı geçen raporda da bahsedildiği üzere insanların onurlu bir şekilde yaşaması için gerekli olduğu tespit edilen bu ölçütlerle ilgili olarak AFAD'ın gerekli çalışmalarda bulunduğu tespit edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafından Suriyeli sığınmacıların temel ihtiyaçlarının dikkate alındığı ve bu konuda gerekli çalışmaların yapılmış olduğu söylenebilir. Böylece insanî ihtiyaçları giderilmiş olan sığınmacıların bir iç güvenlik meselesine dönüşmesinin önüne geçilmiş olduğu düşünülmektedir. Ancak sağlık güvenliği için belirlenmiş olan “Temiz Su Kaynaklarına ve Temizlik Malzemelerine Erişim” ölçütü ile Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında AFAD tarafından yürütölmüş olan faaliyetlerin uyumluluk derecesi “orta” olarak yorumlanmıştır. Geçici barınma merkezi dışında yaşamış olan Suriyeli sığınmacıların temiz su kaynaklarına ve temizlik malzemelerine olan erişimlerine dair herhangi bir çalışma tespit edilememiştir. Bu konuda yürütölmüş olan faaliyetlerle ilgili eksiklik olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca çalışmayla, AFAD koordinatörlüğünde Suriyeli sığınmacıların kişisel (birey) güvenlikleri kapsamında gerçekleştirilmiş olan faaliyetlere bağlı olarak sığınmacıların memnuniyet durumları ile ilgili görüşlerinin alınmadığı tespit edilmiştir. Suriyeli sığınmacılarla ilgili yapılmış olan anket araştırmalarında sığınmacılara kişisel (birey) güvenlikleri kapsamında yeterli sayıda ve içerikte soru yöneltilmemiş olduğu görölmüştür. Bu konudaki eksikliğin giderilmesi için yeni bir anket araştırmasının yapılması gerektiği düşünülmekte ve önerilmektedir. Böylece Suriyeli sığınmacıların bu güvenlik alanında kendilerini güvende hissedip hissetmedikleri sonucuna ulaşılabilir. Bu durum Suriyeli sığınmacılar ile Türk toplumu arasında yaşanabilecek olumsuz davranışların öngörülebilmesi açasından gereklidir.

Türk toplumunda Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz algıların yayılmasının nedenlerinden biri Türk halkının sığınmacılar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır. Bu yüzden Suriye'de yaşanmış olan iç savaş ve Türkiye'nin bu süreçteki rolü hakkında bilgilendirmelerin yapıldığı konferanslar düzenlenmeli, Türk halkının bu konuda daha detaylı bir şekilde bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. Bu

noktada Suriyeli sığınmacıların yararlandıkları hizmetlere ait bilgilerin verildiği ve sürecin nasıl işlediği gibi konularda basın konuşmaları yapılabilir veya programlar düzenlenebilir. Suriyeli sığınmacı konusunda şeffaf bir politikanın izlenmesi hem yanlış bilgilendirmelerin önüne geçilmesini sağlayabilir hem de Türk halkının sığınmacılara yönelik olumsuz yargılarının kırılmasına yardımcı olabilir.

Türkiye “Suriyeli Sığınmacılar Meselesi”ni millî ve küresel politikaları gereğince başarılı biçimde yönetebilmiş ve Suriyeli sığınmacıların hâlihazırda bir iç güvenlik sorununa kalıcı olarak dönüşmeleri önlenerek kitlesel göçlerin sebep olabileceği terörizm sorununun da önüne geçebilmiştir. Bu kadar önemli bir sorunla baş edebilmiş olmak hem gelecekte yaşanabilecek benzer sorunlarla baş edebilme iradesi sağlaması hem de bölgesel ve küresel sorunları başarılı biçimde yönetebilme tecrübesi kazandırması açısından son derece önemli kıymetler taşımaktadır.

Günümüzde sığınmacı sorununu yönetmek üzere Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) görevlidir. GİGM tarafından benzer durumlarda yürütülecek çalışmaların, benzer statülerdeki kişilerin iç güvenlik sorunlarına sebep olabilecekleri ihtimali dikkate alınarak yürütülmelidir. Çünkü böyle bir durum nedeniyle gerçekleşebilecek iç güvenlik sorunları aynı zamanda bölgesel güvenlik ve küresel güvenlik için de tehdittir.

Çalışma, Suriyeli sığınmacıların birtakım ihtiyaçlarının giderilmesi için gerçekleştirilmiş olan faaliyetleri insanî güvenlik kavramı çerçevesinde inceleyerek kavramın pratikte nasıl uygulandığına dair örnek olması açısından alan yazına katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Acharya A (2001) Human Security: East Versus West. *International Journal* 56(3): 442–460.
- Açak M, Karabulut R (2018) Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Ekonomik Maliyeti (2011-2017). *Birey ve Toplum Dergisi* 8(15): 131-144.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2013a). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar 2013 Saha Araştırması Sonuçları*.
https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17947/xfiles/syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30_12_2013_tr_1_.pdf (02.02.2020).
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2013b). *Suriyelilerin Konakladığı Geçici Barınma Merkezlerindeki Harcama ve Maliyet Analizi*.
https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/24372/xfiles/2-Suriyelilerin_Konakladigi_Gecici_Barinma_Merkezlerindeki_Harcama_ve_Maliyet_Analizi_2013_Turkce_.pdf (02.02.2020).
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2014a). *Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında*.
https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17962/xfiles/suriyeli-misafirlerimiz_1_.pdf (02.02.2020).
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2014b). *Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri Kardeş Topraklarındaki Misafirlik*.
https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17932/xfiles/webformatisuriyeden-turkiyeyenufushareketleri_1_.pdf (02.02.2020).
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2014c). *Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar*.
https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17934/xfiles/turkiye-deki-suriyeli-kadinlar_-2014_2_.pdf (02.02.2020).
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2016). *Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında, Kamp Yönetim Sistemi ve Kuruluş Süreci*.
https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/25332/xfiles/13a-Suriyeli_Misafirlerimiz_Kardes_Topraklarinda_2016_Turkce_.pdf (02.02.2020).
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2017). *Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*.
https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/25337/xfiles/17a-Turkiye-deki_Suriyelilerin_Demografik_Gorunumu_Yasam_Kosullari_ve_Gelecek_Beklentilerine_Yonelik_Saha_Arastirmasi_2017.pdf (02.02.2020).

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2018). 20.03.2018 Tarihli Suriye Raporu Bilgi Notu.
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Suriye Koordinasyon Çalışma Grubu (2020). *Mülakat*. Hacer KAYA, Ankara, 8 Eylül.
- Ağır O, Sezik M (2015) Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları. *Birey ve Toplum Dergisi* 5(9): 95-123.
- Akçapar Şebnem K (2012) “Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu” S. Gülfer Ihlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner (der.) Küreselleşme Çağında Göç, İstanbul, ss: 539-563.
- Akgül A, Demir OÖ, Kaptı A (2015) Göç ve Kamu Politikaları: Suriye Krizi Üzerine Bir Analiz. *The Global A Journal of Policy and Strategy* 1(2): 1-22.
- Akgül Selma K, Birinci M, Pazarbaşı B (2018) Türkiye’de Mülteci Krizinde “Web Sitelerinin” Kullanımı: Suriyeli Mültecilerle İlgili Web Sitelerinin Karşılaştırmalı Analizi. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi* 31: 153-167.
- Akgün N (2016) Suriyeli Mültecilerde Ruhsal İyilik Hali Ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi, Selçuk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Konya.
- Akın S, Bulut Y, Karakaya S (2018) Türkiye’nin Mülteci Politikaları: Suriyeli Mültecilerin Durumuna İlişkin Bir İnceleme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 39: 207-222.
- Aksu M, Turhan F (2012) Yeni Tehditler, Güvenliğin Genişleme Boyutları ve İnsan Güvenlik. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi* 4(2): 69-80.
- Alkire, S (2003) A Conceptual Framework for Human Security. Centre for Research on Inequality, Human Security and Ethnicity, University of Oxford, 1-52.
- Aronowitz AA (2001) Smuggling and Trafficking in Human Beings: The Phenomenon, the Markets That Drive It and the Organisations That Promote It. *European Journal on Criminal Policy and Research* 9 (2): 163-195.
- Babacan B, Öztürk Rengin D, Coşkun M, Mermer G (2017) Hatay’a Göç Eden Suriyeli Sığınmacıların Ev Yaşam Koşulları, Sağlık Durumları ve Sağlık Hizmeti Kullanma Özellikleri. *Türkiye Klinikleri J Nurs sci* 9(4): 272-279.
- Bağbaşıoğlu A (2017) “İnsan Güvenliği ve NATO: NATO’nun Ege Misyonu Örneği”, Devlet Doğasının Değişimi: Güvenliğin Sınırları. Der.: Tolga Sakman. (Tasam Yayınları Uluslararası İlişkiler Serisi, İstanbul, ss. 511-521).
- Bakbak D (2018) Suriyeli Sığınmacıların Konteyner Kamplarına İlişkin Bir Araştırma. *Akademik Bakış Dergisi* 11(23): 249-288.
- Baltacı A (2017) Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 3 (1): 1-15.

- Barın H (2015) Türkiye’deki Suriyeli Kadınların Toplumsal Bağlamda Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Göç Araştırmaları Dergisi* 1(2): 10-56.
- Baylis J (2015) Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı. *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe Seçme Makaleler*, Aydın M, Brauch HG, Çelikpala M, Polat N, Spring UO(Der.) (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, ss. 153-164).
- Bhattacharjee D (2007) Challenges To The Concept Of Human Security. *Siyasi Araştırmalar Dergisi* 1: 1-25.
- Bianchi M, Buonanno P, Pinotti P (2012) Do Immigrants Cause Crime? *Journal of the European Economic Association* 10(6): 1318-1347.
- Bilgin P (2008) Dünya Literatürü ve Uygulamasında Güvenlik Sektörü: “Devlet Merkezli” Güvenlikten “Yurttaş-Merkezli” Güvenliğe Doğru Mu? “Yeni Güvenlik”. Ed.: Ümit Cizre ve İbrahim Cerrah, Güvenlik Sektörü Yönetişimi: Türkiye ve Avrupa, TESEV Yayınları, İstanbul, ss. 43-61.
- Bilgin P (2010) Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları. *Stratejik Araştırmalar Dergisi* 8(14): 30-53.
- Booth K (2012) *Dünya Güvenliği Kuramı*, çev. Çağdaş Üngör. (Küre Yayınları, İstanbul).
- Buz S, Uslu B (2019) Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Bireylerin Mesleki Eğitimi ve İstihdamı: Toplumla Sosyal Hizmet Saha Örneği. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 17(1): 41-54.
- Buzan B (1983) *İnsanlar, Devletler ve Korku*, çev. Emre Çıtak (2015). (Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul).
- Carliss CL, Curtis KA, Fitzgerald J (2012) Anxious Publics: Worries About Crime and Immigration. *Comparati ve Political Studies* 45(4): 477-506.
- Cüce S (2018) Suriyeli Sığınmacıların Gözünden Türkiye’de Yaşam: Ankara Örneği. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 2(2): 228-245.
- Çalık T (2015) Birleşmiş Milletler Organlarının İnsan Hakları İle İlişkisi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2(Özel Sayı): 1091-1134.
- Çetinkaya C, Erbaş M, Özceylan E (2016) Türkiye’deki Suriyeli Geçici Barınma Merkezlerinin Durumları ve Senaryo Analizleri. *Birey ve Toplum Dergisi* 6(12): 5-21.
- Çilingir Yasemin S, Düşündere Ayşegül T, Özpınar E (2016) Türkiye’deki Suriyeliler: İşsizlik ve Sosyal Uyum. Değerlendirme Notu, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (tepa), ss. 1-6.
- Çoltu S, Öztürk S (2018) Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi* 7(13): 188-198.

- Duruel M (2016) Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 30(5): 1399-1414.
- Emmers R (2017) Güvenlikleştirme. *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları*, Ed.: A. Collins, Çev.: N. Uslu (Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul, ss.131-144).
- Erdem İE (2016) İnsanî Güvenlik Kavramı Bağlamında Çevre Güvenliği. *Akademik Bakış* 10 (19): 255-281.
- Erdoğan MM (2017) *Suriyeliler Barometresi-2017: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. <https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2017/12/sb-2107-yc3b6netici-c3b6zeti-06122017.pdf> (14.05.2020).
- Erdoğan MM (2020) *Suriyeliler Barometresi-2019: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi*. (Orion Kitabevi, 1. Baskı, Ankara). [https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2020/09/SB2019-TR-04092020.pdf_\(09.11.2020\)](https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2020/09/SB2019-TR-04092020.pdf_(09.11.2020))
- Erhan Ç (2001) ABD'nin Ulusal Güvenlik Anlayışı. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* 56(4): 77-93.
- Faist T (2003) *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*, (Bağlam Yayınları, İstanbul).
- Gary K, Christopher M (2001-02) Rethinking Human Security. *Political Science Quarterly* 116(4): 584-610.
- Geçici Koruma Yönetmeliği (2014) T.C. Resmi Gazete, 29153, 22 Ekim 2014.
- Gök G (2016) Kimin Güvenliği? Uluslararası Göç-Güvelik İlişkisi ve Uluslararası Örgütlerin Rolü. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, KOSBED 31: 65-82.
- Gökçe AO (2017) 2001 Sonrası Değişen Küresel Güvenlik Yönetişiminde Türkiye'nin Yeri ve Katkısı. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Uluslararası Politik Ekonomi Bilim Dalı, İstanbul.
- Gönültaş M, Khatib A, Uygur S, Vardarlı B (2019) Türkiye ve Almanya'daki Suriyeli Sığınmacılara Sunulan Haklar ve Yaşanan Sorunlar. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 18(70): 654-673.
- Henk D (2005) Human Security: Relevance and Implication. *Parameters* 35 (2): 91-106.
- Hampson FO (2008) Human Security. *Security Studies: An Introduction*, Ed.: P. D. Williams (Routledge, New York, ss. 229-242).
- <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda> (18.12.2018).
- <https://www.goc.gov.tr>. "Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Geçici Koruma." Erişim Tarihi: 04 Kasım 2020. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

- <https://www.ihh.org.tr>. “RAF ve İHH Çocuk Yaşam Merkezi.” Erişim Tarihi: 6 Kasım 2020. <https://www.ihh.org.tr/raf-ihh-cocuk-yasam-merkezi>.
- <https://www.ihh.org.tr>. (2017). “Suriyeli Yetimler İçin Türkiye’de Dev Yaşam Merkezi.” Erişim Tarihi: 6 Kasım 2020. <https://www.ihh.org.tr/haber/suriyeli-yetimler-icin-turkiyede-dev-yasam-merkezi>.
- <https://www.milliyet.com> (2013). “AFAD İlaç ve Gaz Maskesi Stoğu Başlattı.” Erişim Tarihi: 21 Aralık 2020. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/afad-ilac-ve-gaz-maskesi-stogu-baslatti-1756609>.
- <https://www.multeciler.org.tr>. (2020). “Türkiye’deki Suriyeli Sayısı Kasım 2020.” Erişim Tarihi: 5 Aralık 2020. <https://www.multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/2020>.
- <https://www.tuicakademi.org> (2016). “İnsan Güvenliği: Çevre, Gıda, Sağlık, Birey.” Erişim Tarihi: 21.12.2020. <https://www.tuicakademi.org/insan-guvenligi-cevre-gida-saglik-birey/>.
- Jackson R (2017) Rejim Güvenliği. *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları*, Ed.: A. Collins, Çev.: N. Uslu (Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul, ss.161-175).
- Jolly R, Ray DB (2006) National Human Development Reports and the Human Security Framework: A review of Analysis and Experience. *Institute of Development Studies*, UNDP, New York, ss. 1-59.
- Kanat S, Kodaman T, İren Ali A (2016) İnsani Güvenlik ve Terörizm. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi 21(2): 567-588.
- Kandemir E (2008) *Uluslararası Sistemin Yeni Düzen Arayışında Karadeniz’in Değişen Jeopolitiği* (IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul).
- Karadağ A, Tunca Ö (2018) Suriye’den Türkiye’ye Göç: Tehditler ve Fırsatlar. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi* 28(2): 47-68.
- Karasu MA (2018a) Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Kentlerde Neden Oldukları Güvenlik Riskleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 36(2): 51-73.
- Karasu MA (2018b) Türkiye’ye Yönelik Dış Göçler, Suriyeli Sığınmacı Göçü ve Etkileri. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi* 14(1): 21-41.
- Kaya AS (2016) Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Sorunları: Nizip Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kerr P (2017) İnsani Güvenlik. *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları*, Ed.: A. Collins, Çev.: N. Uslu (Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul, ss.104-116).
- Kızmaz Z (2018) Suriyeli Sığınmacılar: Güvenlik Kaygıları ve Suç. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 7(2): 392-431.

- Koç M, Türk Zübeyde E (2020) Kayıt Dışılık, İstihdam, İşsizlik ve Kaynakların Dağılımı Bağlamında Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Ekonomik Etkilerine Dair. *21. Yüzyıl Enstitüsü* <https://21yyte.org/tr> (20.08.2020).
- Kubrin CE, Ousey GC (2018) Immigration and Crime: Assessing a Contentious Issue. *Annual Review of Criminology* 1: 63-84.
- Mears DP (2001) The Immigration- Crime Nexus: Toward an Analytic Framework For Assessing and Guiding Theory, Research and Policy. *Sociological Perspectives* 44: 1-19.
- Menon Sudha V (2007) Human Security: Concept and Practise. ICFAI Business School, Ahmedabad, MPRA Paper No. 2478: 1-28.
- Merriam SB (1998). Qualitative Research and Case Study Applications in Education. Revised and Expanded from “Case Study Research in Education.” Jossey-Bass Publishers, 350 Sansome St, San Francisco, CA 94104.
- Migiro Rose A (2012), *Human Security “more than an abstract concept” — for hungry family, it’s food on the table, for refugee, it’s shelter from conflict.* Sixty-Sixth General Assembly, Plenary General Assembly told, GA/11246, 112th Meeting (AM), <https://www.un.org/press/en/2012/ga11246.doc.htm> (24.03.2020).
- Miles MB, Huberman AM (1984). Drawing Valid Meaning From Qualitative Data: Towarda A Shared Craft. *Educational Researcher*, ss. 20-30.
- Miles MB, Huberman, AM (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook.* (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Nowrasteh A (2016) Suriyeli Mülteci Krizine İktisadî Bakış. Cato Enstitüsü Küresel Özgürlük ve Zenginlik Merkezi Göç Politikaları Analisti, Cato at Liberty, Çev. Baykal EYYUBOĞLU, Sayı 82: 173-182.
- Oktay F (2014) “Türkiye Başarısını Tecrübesine, Sistemli Oluşuna ve Siyasi İradesine Borçlu” ORSAM Bölgesel Gelişmeler Söyleşileri, Rapor No 1: 1-16.
- Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri.* Ed.: Oytun ORHAN, Sabiha SENYÜCEL GÜNDOĞAR, Rapor No: 195, Ankara https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Suriyeli_Siginmacilarin_Turkiyeye_Etkileri.pdf (09.01.2020).
- Ovalı AŞ (2006) Ütopya ile Pratik Arasında: Uluslararası İlişkilerde İnsan Güvenliği Kavramsallaştırması. *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 3(10): 3-52.
- Owen T (2004) Human Security-Conflict, Critique and Consensus: Colloquium Remarks and a Proposal for a Threshold-Based Definition. *Security Dialogue* 35(3): 373-387.

- Özcan AB (2011) Uluslararası Güvenlik Sorunları ve ABD'nin Güvenlik Stratejileri. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 22: 451-470.
- Özdemir E, Özdemir Ö (2014) Suriyeli Mülteci Kadınlar ve İnsani Güvenlik. *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 27: 113-145.
- Özdemir M (2010) Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11(1): 323-343.
- Patton QM (1987) How To Use Qualitative Methods In Evaluation. London: Sage Pub.
- Paris R (2001) Human Security: Paradigm Shift Or Hot Air? *International Security* 26(2): 87-102.
- Rothschild E (1995) What Is Security? The Quest for World Order. Published by: The MIT Press on behalf of American Academy of Arts & Sciences 124(3): 53-98.
- Seale C (2001). Qualitative methods. *European Journal of Cancer Care* 10: 131-136.
- Sheehan M (2017) Askeri Güvenlik. *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları*, Ed.: A. Collins, Çev.: N. Uslu (Röle Akademik Yayıncılık, İstanbul, ss.147-159).
- Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği-ASAM (2018). *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Kadın ve Kız Çocuklarının İhtiyaç Analizi*. Ed.: Alican YÜCEL, Cecilia UTAS, Gretchen LUCHSINGER, İbrahim Vurgun KAVLAK, Iris Bjorg KRISTJANSDOTTIR, Sabine FREIZER, Çev.: Ahmet Suat ALİOĞLU, Ankara, http://sgdd.org.tr/wp-content/uploads/2018/08/The_Needs_Assessment_TR_WEB.pdf (10.01.2020).
- Silverman D (2001). Interpreting Qualitative Data: Methods For Analysing Talk, Text and Interaction. London: Sage.
- Sokullu EC (2019) *Mülteciler ve Güvenlik*. Güvenlik Yazıları Serisi, No: 30 https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2019/11/MultecilerveGuvenlik_EbruCananSokullu_v.1.pdf (30.11.2020).
- Stowell JI, Martinez JR (2012) Extending Immigration and Crime Studies: National Implications and Local Settings. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 641(1): 174-191.
- Tangör B (2012) Kuramsal Tartışmalar Işığında İnsan Güvenliği ve Politikaları. *Uluslararası Hukuk ve Politika* 8 (10): 59-92.
- Tatar V, Ülker M (2017) Arap Baharı'nın Türkiye'ye Etkileri: Suriyeli Mülteci Sorunu. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, GÜSBEED* 8(21): 278-289.

- TBMM (2014) Ülkemize Sığınan Suriye ve Irak Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu-5. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Ankara.
- Tekin F (2019) Türkiye’de ve Uluslararası Alanda Yapılan İnsani Güvenlik Çalışmalarının Tarihsel Perspektiften Nitel Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.
- Thomas N, Tow WT (2002) The utility of human security: Sovereignty and humanitarian intervention. *Security Dialogue* 33(2): 177-192.
- Tunca HÖ (2019) Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Toplumun Güvenlik Algısına Etkisi: Gaziantep ve Balıkesir Örnekleri. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, Malatya.
- Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (1994) T.C. Resmi Gazete, 22127, 30 Kasım 1994.
- UNDP (1994) Human Development Report. Oxford University Press, New York, 326s.
- Uzman N (2016) Sınır Güvenliği Açısından Suriyeli Sığınmacılar Meselesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi* 5(15): 135-157.
- Ünal S, Yılmaz EA (2018) Türkiye’deki Kamu Politikalarının Suriyeli Sığınmacıların Uyum Süreçlerine Yansımaları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi* 6(14): 318-330.
- Williams, PD (2008) *Security Studies: An Introduction*, Ed.: P. D. Williams (Routledge, New York, ss. 1-10).
- Yıldırım A, Şimşek H (2004) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş., Ankara).

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Bu form T.C. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Anabilim Dalı'nda 2019-2020 Akademik Yılı'nda yürütülen "Türkiye'de İnsani Güvenlik: AFAD'ın Suriye Krizindeki Rolü Üzerinden Bir İnceleme" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu formda 5(beş) adet soru bulunmaktadır. Elde edilecek veriler sadece araştırmacı (Hacer KAYA) tarafından bilimsel amaçlarla kullanılacak, bundan başka amaçlarla kullanılmayacaktır.

Aşağıdaki sorular görüşme yapılan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) personeline/yetkilisine araştırmacı tarafından sözlü olarak yönetilecek ve alınan cevaplar araştırmacı tarafından yazılı olarak kaydedilecektir. Görüşme yapılan kurum personelinin/yetkilisinin izin vermesi halinde görüşme araştırmacı tarafından araştırmacının telefonunun ses kayıt özelliği kullanılarak kaydedilebilecek ve elde edilen veriler çözümlendikten sonra görüşme kaydı araştırmacının telefonundan silinecektir. Görüşme yapılan kurum personelinin/yetkilisinin talebi halinde görüşme kayıtlarının bir örneği araştırmacı tarafından görüşmenin hemen bitiminde görüşme yapılan kurum personeline/yetkilisine elden teslim edilecektir.

Araştırmacı (Hacer KAYA) hiçbir bilginin araştırma amacı dışında kullanılmayacağını taahhüt etmektedir.

Saygılarımla.

Görüşmeci Bilgileri : (vermek istemezse talep edilmeyecektir)

Adı Soyadı :

Görevi/Unvanı :

SORU 5

Birleşmiş Milletler 1994 İnsani Kalkınma Raporu'na göre siyasi güvenlik, toplumsal güvenlik ve çevre güvenliği de insanî güvenlik kapsamında değerlendirilmektedir. AFAD tarafından bu güvenlik boyutları kapsamında veya farklı boyutlarda süreci yönettiği dönemde çalışmalar gerçekleştirilmiş midir, varsa bu boyutlar hakkında bilgi verebilir misiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

